

Begroting 2016

Colofon

De Begroting 2016 is een uitgave van de gemeente Renkum

Inhoud en vormgeving

Gemeente Renkum

Druk

Huisdrukkerij gemeente Renkum

Oplage

60 exemplaren

Inhoudsopgave

De begroting in een oogopslag	3
Leeswijzer	9
Deel I Beleidsbegroting	11
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg.....	13
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit.....	25
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid	31
04 Veiligheid.....	36
05 Openbare ruimte	39
06 Economie & Cultuur	41
07 Inwoner, bestuur & organisatie.....	46
00 Algemene dekkingsmiddelen	54
Paragraaf 1 Lokale heffingen.....	59
Paragraaf 2 Weerstandsvermogen	66
Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen	72
Paragraaf 4 Financiering.....	81
Paragraaf 5 Bedrijfsvoering	84
Paragraaf 6 Verbonden partijen.....	92
Paragraaf 7 Grondbeleid.....	109
Paragraaf 8 Subsidies	115
Deel II Financiële begroting	117
Baten en lasten en toelichting	118
Raming van baten en lasten	118
Toelichting overzicht van baten en lasten	121
Financiële positie en toelichting	123
Deel III Bijlagen.....	129
Bijlage 1 Productenraming.....	130
Bijlage 2 Weerstandscapaciteit.....	133
Bijlage 3 Financiering.....	148
Bijlage 4 Incidentele baten en lasten	151
Bijlage 5 Berekening EMU-saldo	154
Bijlage 6 Meerjaren Investeringsplan	155
Bijlage 7 Investerings- en financieringsstaat	156
Bijlage 8 Totaaloverzicht bijstellingen en ombuigingen	158
Bijlage 9 Welk beleid is voor handen?	159
Bijlage 10 Exploitatieoverzicht Projecten	164
Vaststelling Begroting 2016	167

De begroting in een oogopslag

Wat kunt u in 2016 van ons verwachten?

Renkum staat voor grote opgaven op drie terreinen: beleid, organisatie en financiën. Als we deze opgaven goed tegemoet treden kunnen we voor vele jaren een koers uitzetten. In deze begroting laten we zien welke stappen we in 2016 willen zetten.

Gemeenten zijn de overheidslaag die het dichtst bij de inwoners staat en bij uitstek in staat moet worden geacht de maatschappelijke vraagstukken van vandaag aan te pakken. De opgave die momenteel de meeste aandacht vraagt is het vorm geven aan de maatschappelijke vernieuwing. Dit moet gebeuren in een tijd waarin de financiële positie van de gemeente onder grote druk staat. Ook in 2016 is de financiële ruimte beperkt en zullen we daarom creatief met de beschikbare budgetten moeten omgaan. Leidraad daarbij is dat inwoners die dat nodig hebben de ondersteuning krijgen die ze nodig hebben en die aansluit bij hun persoonlijke situatie en behoeften.

Het uitvoeren van de taken op het sociale domein die de rijksoverheid naar de gemeente heeft gedecentraliseerd is een opgave van ongekende omvang zowel qua beleid als financieel. De noodzakelijke regionale samenwerking in de G12 om dit beleid uit te voeren vraagt veel van de ambtelijke organisatie. In 2016 kunnen we nog geen grote kostenbesparingen op de algemene voorzieningen realiseren. Wel zal er dit jaar gewerkt worden aan het sterker maken en organiseren van het aanbod van algemene voorzieningen in de nulde lijn. Daarnaast zullen er in 2016 stappen gezet worden om te komen tot een passend aanbod van algemene voorzieningen in de hele gemeente.

De transitiefase binnen het sociaal domein is eind 2015 grotendeels afgerond. De transformatie krijgt vorm vanaf 2016. Wij willen daarin een versnelling aanbrengen en de reeds opgedane ervaringen in de praktijk vertalen naar concrete werkwijzen. Vanuit dit oogpunt wordt eind 2015 in pilotvorm gestart met de opbouw van een sociaal team

De gemeentelijke taken gericht op werk zijn door de invoering van de Participatiewet breder geworden. Renkum is sinds dit jaar onderdeel van de arbeidsmarktregio FoodValley, maar houdt ook contact met de regio Gelderland-Midden. In 2016 zullen door de groei van de Nederlandse economie de kansen op werk voor mensen in de bijstand stijgen, maar zal voor Renkum nog niet onmiddellijk tot forse uitstroom uit de bijstand leiden. Wij willen mensen ook aan het werk helpen door dit actief onder de aandacht te brengen bij bedrijven. De exploitatie van Permar blijft zorgen baren en zal ook in 2016 extra dekkingsmiddelen van Renkum vragen.

Daarnaast zijn er grote ambities en opgaven die vooral liggen op het snijvlak van RO, economie en openbare ruimte. Denk aan de centrumplannen in Renkum en Doorwerth, het vlottrekken van woningbouwprojecten, de onderwijshuisvesting (m.n. in Renkum), de realisatie van het MFC3B4, het beheer en onderhoud van sportaccommodaties, de ambities groen & wegen, de renovatie van de industrieterreinen, het versterken van de kernkwaliteiten van onze gemeente en de ambities voor duurzaamheid. Ook in 2016 vragen deze zaken veel aandacht.

Wij zetten ons in om langere tijd stilliggende woningbouwprojecten zoals de herontwikkeling terrein Nederveluwe college, de Dalzone, Oosterbeek-Hoog en de Talsmalaan in 2016 ook daadwerkelijk aan te pakken. Bij alle nieuwe woningbouwprojecten worden de omwonenden vroegtijdig betrokken en krijgen waar mogelijk een rol in het opstellen van de stedenbouwkundige kaders.

Daarnaast zullen we gaan uitzoeken wat de mogelijkheden zijn om vrijkomende locaties te ontwikkelen. De aldus gerealiseerde opbrengsten kunnen in de toekomst een positieve bijdrage leveren aan de financiering van het MFC3B4 en de reserve onderwijshuisvesting alsmede aan de gemeentelijke balans.

Met de ODRA is een dienstverleningsovereenkomst gesloten om regie te kunnen voeren op de milieu en WABO-taken die aan de ODRA zijn overgedragen.

Na het vaststellen van de Routekaart Renkum klimaatneutraal in het najaar van 2015, voeren we in 2016 de eerste activiteiten uit de routekaart uit, gericht op de doelstelling om als gemeente in 2040 klimaatneutraal te zijn.

In 2016 willen we het gevoel van veiligheid in de gemeente hoog houden door onze invloed aan te wenden om met name de georganiseerde misdaad (o.a. hennepsteelt), woninginbraken en crimineel gedrag van jeugdgroepen tegen te gaan.

Renkum is een mooie, groene gemeente en wordt hierom alom geprezen. Wij zetten ons in 2016 in voor het behoud van deze kwalitatief hoogwaardige woon- en werkomgeving door het goed onderhouden van gemeentelijke plantsoenen, parken, begraafplaatsen en onze wegen, straten en pleinen. De beeldkwaliteit van het groen willen we opplussen door het betrekken van inwoners bij het groenonderhoud.

De Kadernota Economie zal in 2016 verschijnen waarin invulling wordt gegeven aan het toekomstig economisch beleid in Renkum. Ook zal samen met ondernemers en vastgoedeigenaren een visie voor het centrum van Renkum worden opgesteld. Wij blijven initiatieven ondersteunen van de toeristisch/-recreatieve sector met name gekoppeld aan de thema's Airborne, Gelders Arcadië en kunst & cultuur.

Burgerparticipatie vormt een belangrijk middel om onze taken op een goede manier uit te kunnen voeren. Wij willen dit proces ook optimaliseren en evalueren hiertoe diverse burgerparticipatietrajecten. In 2016 willen wij deze ervaringen en lessen benutten voor de versterking van de wijze waarop we invulling geven aan burgerparticipatie.

Al deze plannen trekken een forse wissel op de gemeentelijke organisatie. Daarnaast vraagt de veranderde verhouding tussen inwoners en gemeente een cultuuromslag bij de organisatie, maar ook bij College en Raad. De komende jaren zal de gemeentelijke organisatie een ware gedaantewisseling ondergaan. Dit alles met als doel om daarmee de inwoners van onze gemeente optimaal van dienst te kunnen zijn.

Het onderbrengen van veel bedrijfsvoeringstaken in de G3 zal in 2016 voorbereid worden opdat op 1 januari 2017 de overdracht zal kunnen plaatsvinden. Belangrijkste doel is het vergroten van de kwaliteit van de dienstverlening naar onze inwoners door het verminderen van kwetsbaarheid en het leveren van (minimaal gelijke) kwaliteit tegen (op termijn) lagere kosten.

De financiële kaders blijven in 2016 en komende jaren onder grote druk staan. Allereerst is er de opgave de gedecentraliseerde taken ook daadwerkelijk binnen het door het Rijk beschikbaar gestelde budget uit te voeren. De verwachting is dat door het aanbrengen van een versnelling in de transformatie aan de daarbij behorende taakstellingen invulling kan worden gegeven.

Daarnaast zal er in 2016 nog steeds een groot beroep gedaan worden op de sociale voorzieningen. Tenslotte zijn er de (onvoorspelbare) mutaties in het gemeentefonds die voor een belangrijk deel bepaald worden door de ontwikkeling van de rijksuitgaven.

Hoewel in 2015 een aantal belangrijke stappen zijn gezet in de realisatie van de openstaande taakstellingen, blijft het ook in 2016 van groot belang de bestaande taakstellingen en ombuigingen ook daadwerkelijk te realiseren.

Om meer stabiliteit te realiseren binnen onze begroting stellen wij voor om gedurende deze coalitieperiode een buffer op te nemen in de begroting.

Het financiële meerjarenperspectief is momenteel zodanig positief dat in deze begroting voor het eerst sinds jaren geen nieuwe, structurele bezuinigingen of taakstellingen zijn opgenomen. Bij alle onzekerheden is dat een prettige constatering dat zicht biedt op een rustiger begrotingsbeleid. Deze "nieuwe" uitgangspositie doet ons de toekomst met gepast vertrouwen tegemoet zien.

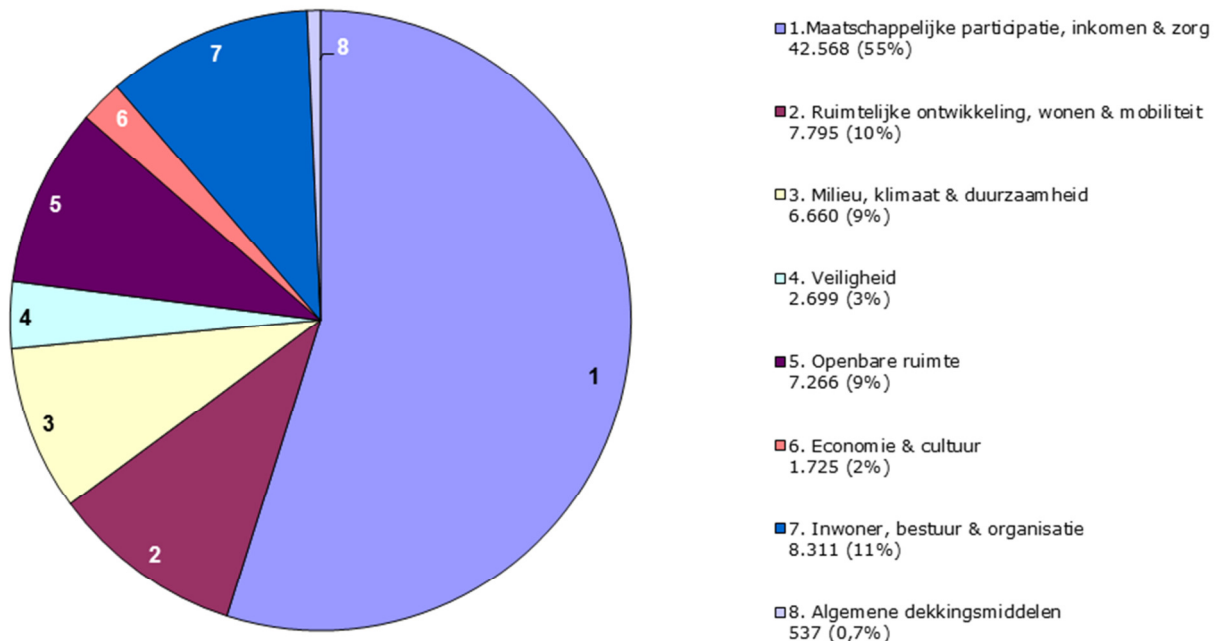
Hoogachtend,

College van Burgemeester & Wethouders van de gemeente Renkum

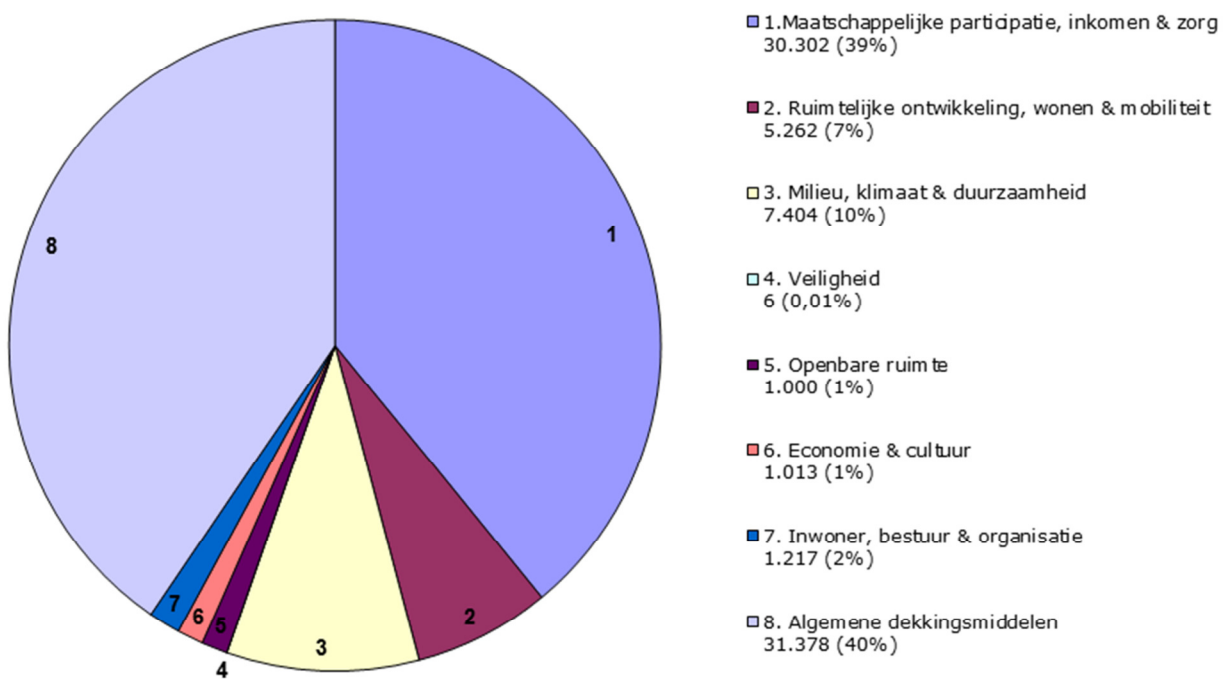
Wat gaat dat kosten?

De gemeente heeft veel taken en verplichtingen. De gemeente Renkum heeft deze onderverdeeld in zeven aandachtsgebieden, de zogenaamde programma's. Daarnaast kennen we de zogenaamde "algemene dekkingsmiddelen". In totaal gaat ongeveer € 77.560.000 in onze begroting om. In de grafieken staat de verdeling van deze gelden over de begrotingsonderdelen.

Verdeling lasten (bedragen x € 1.000)

Verdeling baten (bedragen x € 1.000)

Wat gaat u daarvoor betalen?

Wat zijn de tarieven?

In de tabel staan de voorlopige tarieven voor de belangrijkste belastingen en heffingen. Voorlopige tarieven want in december 2015 stelt de gemeenteraad de definitieve tarieven vast. Meer informatie over de berekening van de tarieven kunt u lezen in de paragraaf 'Lokale Heffingen' in deze begroting. Ter vergelijking zijn de tarieven van 2015 ook in de tabel opgenomen.

Tarieven gemeentelijke belastingen en heffingen	2016 voorlopig	2015
OZB		
<i>(tarief in % van de waarde onroerend goed)</i>		
Eigenaar woning	0,1246	0,1204
Eigenaar niet-woning	0,2480	0,2376
Gebruiker niet-woning	0,2028	0,1930
Rioolheffing *)		
Woning		
Eigenaar, per aansluiting per jaar	nb	87,49
Gebruiker, 1 persoon	nb	54,72
Gebruiker, 2 personen	nb	109,44
Gebruiker, 3 of meer personen	nb	164,16
Niet-woning		
Eigenaar, per aansluiting per jaar	nb	353,38
Gebruiker, per 250 m3 afgevoerd water	nb	192,70
Afvalstoffenheffing		
Eenpersoonshuishouden	219,00	217,90
Tweepersoonshuishouden	249,50	248,20
Drie- of meerpersoonshuishouden	280,20	278,80
Hondenbelasting **)		
Een hond	n.v.t.	62,60
Tweede hond	n.v.t.	104,50
Derde en volgende hond	n.v.t.	146,30
Toeristenbelasting		
Overnachting hotel		1,75
Overnachting camping		0,95

*) Omdat in november 2015 een nieuw GRP zal worden behandeld, zal in deze begroting geen herberekening plaatsvinden van de tarieven voor 2016. Deze herberekening zal in het GRP worden opgenomen.

**) In deze begroting stellen wij voor om over te gaan tot afschaffing van de hondenbelasting en de opbrengsten op te nemen in de OZB.

Wat betekent dit voor een huishouden in onze gemeente?

Om u een idee te geven van wat u in 2016 aan de gemeente gaat betalen, vergeleken met 2015, hebben wij een voorbeeldberekening gemaakt met twee huishoudens, namelijk:

A. Van een gezin van 4 personen die eigenaar is van een woning met een WOZ waarde van € 253.700 in 2016 en € 252.200 in 2015 (gemiddelde gemeente Renkum);

B. Van een gezin van 3 personen die een woning huurt.

Belastingdruk voor een huishouden zoals bij A. weergegeven

<i>Bedragen in euro's</i>	2016	2015
Onroerend zaakbelasting, eigenaar	316,11	303,65
Afvalstoffenheffing	280,20	278,80
Rioolheffing	251,65	251,65
Totaal	847,96	834,10
Mutatie t.o.v. vorig jaar	1,66 %	

Belastingdruk voor een huishouden zoals bij B. weergegeven

<i>Bedragen in euro's</i>	2016	2015
Afvalstoffenheffing	280,80	278,80
Rioolheffing	164,16	164,16
Totaal	444,36	442,96
Mutatie t.o.v. vorig jaar	0,32 %	

Leeswijzer

In deze leeswijzer zal eerst kort worden ingaan op de achtergronden van deze begroting. Vervolgens komt de opbouw van deze begroting aan de orde.

Achtergronden

Wet dualisering gemeentebestuur

Met ingang van 15 maart 2002 is de Wet dualisering gemeentebestuur van kracht geworden. In deze wet wordt de rolverdeling tussen raad en college nader uitgewerkt. Daarbij moet de raad zich met name richten op zijn functie als volksvertegenwoordiger. De belangrijkste taken van de raad bestaan uit kaderstellen en controleren. Het college houdt zich bezig met de uitvoering van het beleid en het afleggen van verantwoording hierover. De begroting is wellicht het belangrijkste kaderstellende document.

Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten

Als gevolg van de Wet dualisering gemeentebestuur is ook de Gemeentewet op een aantal punten aangepast. In artikel 186 van de Gemeentewet is opgenomen dat "de begroting, de begrotingswijzigingen, de meerjarenraming, het jaarverslag en de jaarrekening voldoen aan bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te geven regels". Vanaf het begrotingsjaar 2004 is deze "algemene maatregel van bestuur" het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). De voorliggende begroting voldoet aan de gestelde eisen in het BBV.

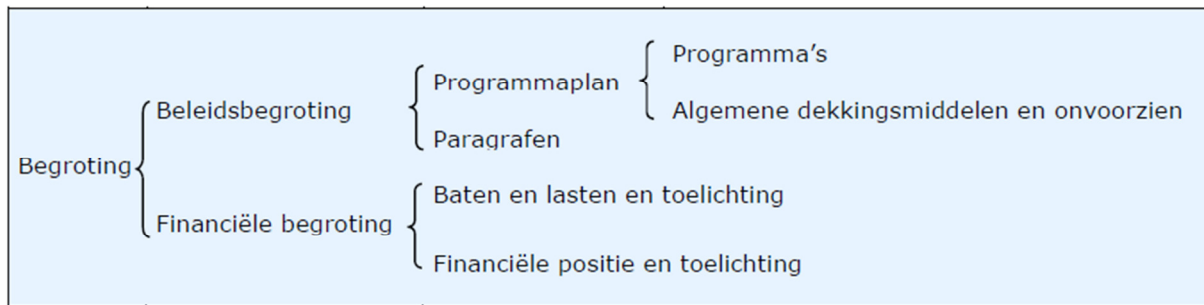
Programmabegroting

Eén van de consequenties van dit besluit voor uw raad is dat u een begroting krijgt aangeboden die speciaal is toegespitst op de ondersteuning van uw duale functies. Dit betekent dat u met deze begroting de kaders stelt voor het door het college uit te voeren beleid voor het komende begrotingsjaar. Deze kaders kunnen vervolgens worden gebruikt voor de controle op de uitvoering van dit beleid. Het college legt verantwoording af over het gevoerde beleid in de tussentijdse rapportages en de jaarstukken.

Indeling

De indeling van deze begroting is conform de richtlijnen van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Dit houdt in dat de begroting bestaat uit twee delen, namelijk de beleidsbegroting in deel I en de financiële begroting in deel II.

In de beleidsbegroting wordt door middel van programma's en paragrafen aangegeven wat we binnen de gemeente willen bereiken, welke activiteiten daarvoor worden uitgevoerd en wat daarvan de kosten zijn. In de financiële begroting worden de financiële consequenties van het voorgenomen beleid op een rij gezet inclusief de afwijkingen ten opzichte van het voorgaande jaar. Tevens komt daar de financiële positie van onze gemeente aan de orde. In de bijlagen vindt u tot slot een aantal gedetailleerde overzichten met betrekking tot hetgeen in de beleidsbegroting en de financiële begroting is gemeld. In schema betekent dit dat de begroting als volgt is opgebouwd:

Deel I

Beleidsbegroting

Opbouw beleidsbegroting

In de beleidsbegroting zijn het programmaplan en de paragrafen opgenomen. Het programmaplan bestaat uit een zeven programma's en een wettelijk verplicht onderdeel Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien.

Programmaplan: Programma's

Het programmaplan gaat per programma in op de volgende onderdelen:

Onze Visie
Welk maatschappelijk effect moet met het programma worden bereikt?
Wat willen we bereiken en wat doen we daarvoor?
Per product wordt (voornamelijk op basis van het coalitieakkoord) aangegeven: <ul style="list-style-type: none">• Welke doelstellingen we willen bereiken• Welke activiteiten in 2016 worden uitgevoerd om de doelstellingen te realiseren
Wat zijn de kosten?

Uit het voorgaande blijkt dat elk programma bestaat uit meerdere producten. Per product zijn een- of meer meerjarige doelstellingen opgenomen. Deze doelstellingen zijn voornamelijk afkomstig uit het coalitieakkoord en verder uitgewerkt in het meerjarenbeleidsplan. De activiteiten voor 2016 zijn overgenomen uit het Meerjarenbeleidsplan 2015-2019 en van een uitgebreidere toelichting voorzien. In bijlage 9 is per programma en per product een overzicht opgenomen van de beleidsnota's die door uw raad zijn vastgesteld.

Programmaplan: Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien gaat in op de inkomstenbronnen die er zijn om de uitgaven van de programma's te bekostigen. Het gaat daarbij alleen om algemene inkomsten. Inkomsten die zijn toe te wijzen aan een programma zijn bij de baten van het betreffende programma verantwoord. Daarnaast gaat het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien in op de ruimte die binnen de begroting is vrijgemaakt voor onvoorzien uitgaven.

Paragrafen

In de paragrafen wordt een dwarsdoorsnede van de begroting gegeven voor wat betreft de beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. Dit betekent dat hier algemene beleidsregels worden geformuleerd die doorwerken in verschillende programma's. Het is dan ook mogelijk dat er doublures ontstaan met hetgeen gemeld is in de programma's zelf. Paragrafen die verplicht moeten worden opgenomen volgens het BBV zijn:

- lokale heffingen;
- weerstandsvermogen;
- onderhoud kapitaalgoederen;
- financiering;
- bedrijfsvoering;
- verbonden partijen;
- grondbeleid.

Naast deze verplichte paragrafen is ook een paragraaf subsidies opgenomen.

Programma 01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

Visie

Eén van de grootste opgaven in deze coalitieperiode is het vorm geven aan de sociaal-maatschappelijke vernieuwing. Vernieuwing die noodzakelijk is om de taken die vanuit het Rijk bij de gemeente wordt neergelegd binnen het beschikbare budget uit te voeren zonder tegelijkertijd onze inwoners in de kou te laten staan. Inwoners die het nodig hebben, krijgen ondersteuning die aansluit bij hun persoonlijke situatie en behoeften. We vertrouwen daarbij op de behoefte van mensen om in vrijheid verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leven.

Het vergroten van de zelfredzaamheid, maatschappelijke participatie, eigen (financiële) verantwoordelijkheid en keuzevrijheid van de inwoners van Renkum wordt gestimuleerd door in te zetten op versterken van de eigen kracht van de inwoner binnen zijn of haar sociaal netwerk. Daar waar dit niet toereikend is, worden de beperkingen van de inwoner gecompenseerd zodat hij of zij in staat is volwaardig inwoner te zijn.

Mensen die rechtmatig in Renkum verblijven en die tijdelijk niet in staat zijn om zelf (voldoende) inkomen te verwerven om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien, ontvangen een uitkering op maat. Inwoners met schulden worden waar nodig op een passende wijze ondersteund om deze op te lossen. Bijstand en schuldhulpverlening zijn een vangnet voor die mensen die tijdelijk niet in staat zijn om in hun eigen inkomen te voorzien. Herstel van financiële zelfredzaamheid staat daarbij voorop. Volgens de Participatiewet zijn we verplicht een tegenprestatie voor een uitkering te vragen, hierbij houden we rekening met de persoonlijke situatie en mogelijkheden.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 1A. Algemene voorzieningen
- 1B. Gezondheid
- 1C. Sport
- 1D. Educatie
- 1E. Minima
- 1F. Inkomensvoorziening
- 1G. Maatwerkvoorzieningen
- 1 Integratie uitkering sociaal domein en WMO
- 2 Transformatie Sociaal Domein

1A. Algemene voorzieningen

Doelstelling

Technische problemen, weerstand bij bestaande organisaties, regels, nog niet passende wetgeving, zijn er oorzaak van dat er in 2016 nog geen grote veranderingen of kostenbesparingen gerealiseerd worden. In 2016 gaat er wel gewerkt worden aan het sterker maken en organiseren van het aanbod aan voorzieningen die voor iedereen toegankelijk en dicht bij huis zijn, de algemene voorzieningen in de zogeheten "nulde lijn". Hoe beter we de algemene voorzieningen nu weten te organiseren, waardoor inwoners maximaal in staat worden gesteld zaken in de nabijheid te regelen, hoe minder de uitgaven op de lange termijn voor maatwerkvoorzieningen.

Wij moeten in de komende jaren investeren, ook in personele zin, in het beschikbaar maken van algemene voorzieningen voor zowel jeugd als volwassenen.

Omdat vanaf 2017 de bezuinigingen op de gedecentraliseerde taken duidelijker zullen worden is het belangrijk om nu, met steun vanuit de reserve sociaal domein, te investeren in het enerzijds bewaren van de rust voor inwoners door bieden van continuïteit, en anderzijds versnelling te organiseren in doorontwikkeling van werkwijzen intern en het komen tot een passend aanbod van algemene voorzieningen in de hele gemeente.

Activiteiten:

Algemene voorzieningen

Waar in 2015 de transitie centraal stond zal 2016 in het teken staan van de start van de transformatie. Voor een deel zijn we nog genooddaakt uit te gaan van de bestaande situatie en bijbehorende producten. Met de transformatie zal gewerkt worden aan een passend niveau van voorzieningen voor alle inwoners.

De uitdaging voor de komende jaren is hoe de gemeentelijke organisatie de kracht van de samenleving om zelf dingen op te pakken en te organiseren in de nulde lijn kan stimuleren en ondersteunen, zonder dit te willen gaan sturen of dichtregelen. In ieder geval zal sprake zijn van een integrale, gemeentebrede aanpak. De kaders hiervoor zijn vastgelegd in de kadernota sociaal domein "de kunst van Samen Leven in de gemeente Renkum, de transformatie" die in oktober 2015 door de gemeenteraad is vastgesteld.

Mantelzorg

In de nieuwe Wmo die 2015 is ingegaan ligt de nadruk niet meer op het compenseren van een gebrek maar op het versterken van zelfredzaamheid en participatie. Hierin vervullen mantelzorgers een belangrijke rol. In de nieuwe wet is de mantelzorger dan ook sterker gepositioneerd, is de definitie van mantelzorg uitgebreid, is expliciet opgenomen dat zorg moet worden gedragen voor een jaarlijkse blijk van waardering voor mantelzorgers en dient de maatwerkvoorziening Kortdurend Verblijf (logeren) ingezet te worden ter ontlasting van mantelzorgers.

Vrijwilligers

Met de decentralisaties is er veel veranderd in het sociaal domein. Daarom zal ook de komende jaren opnieuw gekeken worden naar de rol en inzet van (zorg) vrijwilligers. In 2016 zullen de prioriteiten voor het vrijwilligersbeleid opnieuw worden geformuleerd, rekening houdend met de uitgangspunten uit de kadernota en de werkwijze van het sociaal team. Hierbij zal ook gekeken worden naar de huidige ondersteuningsstructuur voor vrijwilligers en hoe die opnieuw vorm moet krijgen als onderdeel van de algemene voorzieningen in de nulde lijn.

Autisme vriendelijk

De gemeente Renkum heeft in najaar 2014 het manifest autisme-vriendelijke gemeente ondertekend. Algemene doelstelling die wordt beoogd, is om als gemeente mensen met autisme de kans te bieden om zich naar vermogen te ontwikkelen en zo zelfstandig mogelijk in de samenleving te participeren.

De resultaten van het project levensbrede aanpak voor mensen met autisme, dat in 2015 is uitgevoerd met subsidie van de provincie, zijn vertaald naar gemeentelijke projecten op diverse levensgebieden en een werkproces voor het sociaal team.

Achterliggende gedachte is dat als je de hulp, zorg en ondersteuning voor mensen met autisme goed hebt georganiseerd, dit ook ten goede zal komen aan anderen zoals mensen met een licht verstandelijke handicap, psychiatrische problematiek, dementieel ziektebeeld of ouderen.

Integratie minderheden: taal en participatie

Bij de uitvoering van de participatie-wet wordt extra gelet op basisvaardigheden met de invoering van de "taaleis". Uitkeringsgerechtigden zijn verplicht om aan hun taalcompetenties te werken als dit nodig is voor participatie. Naast het algemeen aanbod van educatie zet de gemeente Renkum via het taalproject middelen in voor een individueel maatwerk-aanbod gericht op snelle koppeling naar werk (bijvoorbeeld training taal op de werkvloer).

Integratie minderheden: vergunninghouders asiel

De stijging van het aantal nieuwkomers vraagt in 2016 de aandacht. Vluchtelingen die een vergunning asiel hebben mogen zich vestigen in Nederland. De gemeente heeft een taakstelling om huizen aan te bieden. Vergunninghouders krijgen bijstand en worden gefaciliteerd bij hun integratie. Het gaat hier om maatwerk van het sociaal loket.

Om aan de taakstelling te kunnen voldoen zal de gemeente met meerdere verhuurderspartijen in gesprek gaan om tot creatieve oplossingen te komen voor het beperkt (sociale) woningaanbod.

Meldpunt discriminatie en pesten

Wij stellen inwoners, als zij hier niet zelf uitkomen, in de gelegenheid om onafhankelijk melding te doen van ongelijke behandeling (discriminatie) en pestgedrag. Veel klachten hebben te maken met ongelijke behandeling op de arbeidsmarkt en problemen in de buurt.

De dienstverlening wordt in de regio uitgevoerd door bureau Artikel 1 Meldpunt Discriminatie en Pesten in Arnhem. Komende jaren wordt de samenwerking met het sociaal team versterkt en zal de aandacht meer gelegd worden bij preventie en advisering binnen het sociaal domein. Wij doen mee met de landelijke media campagne "Streep door discriminatie".

1B. Gezondheid

Doelstelling
Collectieve preventie op het gebied van gezondheid.

Activiteiten:

Extra contactmoment adolescenten

De vormgeving van het extra contactmoment adolescenten is afgerond. Vanaf schooljaar 2015-2016 wordt het contact moment in de hele regio uitgerold.

Regionale visie publieke gezondheid

In 2015 wordt een nieuwe visie opgesteld voor de komende jaren. Deze visie op de publieke gezondheid wordt begin 2016 aangeboden. Het regionale verband wordt hierin verbreed met de West Veluwe Vallei. Daarmee is er geen scheiding meer in visie op de publieke gezondheid in de gezondheids- en veiligheidsregio van de VGGM. De uitwerking van de visie is een lokale aangelegenheid. Voor ons gemeentelijk gezondheidsbeleid betekent dit een invlechting in het totale sociaal domein, waardoor er geen apart beleid publieke gezondheid zal worden geformuleerd. Deze aanpak past bij de samenhang binnen het sociaal domein.

Wmo

In de Wmo 2015 komen we veel nieuwe functies tegen. Wij hebben hiermee een bredere verantwoordelijkheid voor de ondersteuning van onze inwoners met een beperking. De taken en verantwoordelijkheden zijn aan het verschuiven. We trekken daarom nadrukkelijker op met de zorgverzekeraar en we zoeken ook nauwe samenwerking met huisartsen en wijkverpleegkundigen.

Integraal jeugdbeleid

In de transformatie van de jeugdzorg wordt gewerkt aan de versterking van het preventieve veld. Dit doen wij in samenwerking met alle partners die rondom jeugd staan (netwerk). De aanpak is vanuit een integrale benadering waarin alle beleidsvelden met elkaar zijn verbonden. Doel is een verschuiving van maatwerk voorziening naar algemene voorziening, laagdrempelig en vrij toegankelijk. In de uitvoering wordt op basis van de specifieke situatie van het kind en zijn gezin maatwerk geleverd op basis van de verbindingen tussen (gezondheids) zorg, onderwijs, werk en inkomen, sport en veiligheid.

Meer inzet jeugdarts in basisonderwijs

Voor de inzet van de jeugdarts in het basisonderwijs zijn meer uren nodig om de sociaal-maatschappelijke en ontluikende psychische problemen in de preventieve sfeer op te vangen.

Voortzetting extra uren jeugdarts in voortgezet onderwijs

De inzet van extra spreekuren jeugdarts is in 2015 gerealiseerd en wordt in 2016 voortgezet.

Inzet POH jeugd GGZ

In samenspraak met jeugdartsen, huisartsen, de VGGM en de zorgverzekeraar wordt de inzet en positionering van de POH jeugd GGZ besproken.

Afspraken met onderwijs begeleiding en ondersteuning

Met het verschuiven van ondersteuning op basis van de AWBZ naar de jeugdhulp is de gemeente ook verantwoordelijk voor begeleiding en persoonlijke verzorging binnen de schoolse situatie van leerlingen die op grond van hun beperkingen zorg nodig hebben om het onderwijs te kunnen volgen. Met het samenwerkingsverband V(S)O worden hierover afspraken gemaakt.

Uitrol Renkum autisme vriendelijke gemeente

In het kader van Renkum autisme vriendelijke gemeente wordt nadrukkelijk de samenwerking gezocht met kinderopvang en peuterspeelzaal (voorschool) en het onderwijs. Hierbij richten we ons op kennis overdracht, vroeg signalering en passende ondersteuning. Hierbij krijgt ook de implementatie van de methodiek Wrap Around Care de aandacht.

Voorkomen pleegzorg

Uit onderzoek is duidelijk dat het voor kinderen heel nadelig is om hen uit hun gezinssetting te halen. Daardoor lopen zij jaren (ontwikkel) achterstand op en lopen tegen hechtingsproblemen aan die hun ontwikkeling zwaar belemmeren. Daarom zal de uitvoering erop gericht zijn om alleen dan pleegzorgvormen in te zetten als alle andere vormen van ondersteuning geen soelaas bieden voor het gezin. Veiligheid staat hierin voorop. Er wordt in een gezinssituatie breed gekeken. Waardoor andere vormen van zorg in beeld komen zoals hulp bij het huishouden of begeleiding.

18+ problematiek

Goede arrangementen voor 18+ die uit (pleeg)zorg komen worden ontwikkeld, zodat er een goed en veilig verloop is van jeugdzorg naar Wmo en de jongeren niet tussen wal en schip raken. Dit is in samenspraak met de (zorg) instellingen en jeugdigen en hun vertegenwoordigers.

Kwetsbare jeugdigen en arbeid

Aansluiting onderwijs, jeugdhulp en arbeidsmarkt voor kwetsbare jeugdigen wordt vormgegeven via een integrale aanpak vanuit de samenwerkende partners is dit veld. En ook hier geldt dat er aandacht is voor 18+ jeugdigen zodat zij niet tussen wal en schip raken.

Verantwoordelijkheid zorgaanbieders

Ook de aanbieders van zorg hebben een opdracht in de transformatie van het zorglandschap. Er wordt regionaal en bovenregionaal gewerkt aan meer ambulante zorg en vermindering van bedden. Ook wordt er gericht gewerkt (en ingekocht) op het verminderen van bovenregionale zorg ten behoeve van de regionale dan wel lokale zorg. Dit wordt gedaan in samenwerking met alle Gelderse samenwerkende gemeentelijk regio's.

Ruimte voor lokale vernieuwing

Beleidsmatige en financiële ruimte voor vernieuwing zijn nodig om zorg dicht bij huis en laagdrempelig te realiseren. Hiervoor wordt de financiële ruimte, hoe beperkt ook, die wij hopen te realiseren uit extramuralisering en lokale preventie, minder verwijzing naar instellingen, optimaal ingezet.

Jeugdbescherming

Dwang maatregelen. In het vervolg op 2015 wordt in 2016 gestuurd op andere werkwijzen binnen jeugdbescherming, waarbij ouders en jeugdigen zelf eerder worden betrokken. Er wordt een nieuw samenwerkingsprotocol opgesteld. Er worden nieuwe afspraken gemaakt met de betrokken organisaties. Doel is een bijdrage te leveren aan het voorkomen van uithuisplaatsingen en het geven van voldoende ondersteuning om de gezinssituatie duurzaam te stabiliseren. Drang, vrijwillige plaatsing in een gesloten setting, valt onder onze lokale verantwoordelijkheid en wordt uitgevoerd door het sociaal team.

1C. Sport

Doelstelling
Rekening houdend met de positieve maatschappelijke waarde van sport, mogelijkheden scheppen voor en stimuleren van (blijvende) deelname aan sport door een zo groot mogelijk deel van de Renkumse inwoners.

Activiteiten:

Uitwerken ambities Sportnota

In 2015 is de sportnota tussentijds geëvalueerd. De uitkomsten van deze tussenevaluatie kunnen aanleiding zijn om de ambities en beleidsvoornemens uit de sportnota daar waar noodzakelijk bij te stellen. Tot die tijd blijven de ambities en beleidsvoornemens uit de kadernota "sportief Verbinden" actueel.

Er zijn beleidsthema's die door een integrale aanpak de vier decentralisaties verbinden. Eén daarvan is sport die mogelijkheden biedt voor het bereiken van doelstellingen in het sociale domein. Sport zorgt voor verbinding, contact en respect met en voor elkaar. Wij zetten sport en bewegen in om sociaal isolement van mensen tegen te gaan en maatschappelijke verbondenheid te bevorderen waarbij wij uitgaan van een vraaggericht sportaanbod.

Voor wat betreft de ambities breedtesport en welzijn.

Er zijn verschillende (combinatie)functies gerealiseerd vanuit de Brede Impuls combinatiefuncties en de regeling "Gelderland Sport!". Vanaf 2015 zijn deze sportprofessionals actief onder de noemer Sport-en Beweegteam. Het team wordt de komende jaren ingezet op verschillende sport & beweeg programma's om doelen en ambities uit de sportnota te realiseren. Dit gebeurt in samenwerking met inwoners, sportverenigingen, sportscholen, huisartsen, fysiotherapeuten, scholen, welzijnsinstellingen en instellingen voor maatschappelijke opvang.

Los van de uitkomsten van de tussenevaluatie wordt aansluiting gezocht bij de activiteiten van de nationale sportweek en de Europese sportweek die in 2016 worden gehouden. Het project Leefstijlcoach loopt in 2016 af en wordt gezamenlijk met de gemeente Arnhem, Rheden en Lingewaard geëvalueerd.

Voor wat betreft de ruimtelijke ambitie.

Voor alle buitensportaccommodaties wordt uitwerking gegeven aan de plannen om het totale beheer en onderhoud over te dragen aan de gebruikers. In 2017 moeten het beheer en onderhoud daadwerkelijk overgedragen zijn.

Sportpark de Duitse Kamp in Wolfheze is reeds overgedragen aan de vereniging en wordt in 2016 geëvalueerd. Met de gebruikers van de sportparken Hartenstein en Wilhelmina wordt de opgestelde visie geïmplementeerd. Met de gebruikers op sportpark De Bilderberg wordt onderzoek gedaan naar verzelfstandiging.

1D. Educatie

Doelstelling

Volwassenen educatie draagt bij aan de participatie van alle inwoners door het ontwikkelen van de basisvaardigheden taal, rekenen en digitale vaardigheden. Voor mensen met een laag opleidingsniveau (laaggeletterden) of nieuwkomers (na hun inburgering) blijft lokaal de toegang tot een educatie-aanbod.

Doelstelling

- Vanaf de leeftijd van 2 jaar zorgdragen voor een doorgaande leerlijn tot en met het voortgezet onderwijs.
- De kwaliteit van voorschoolse educatie in de peuterspeelzaal en de dagopvang optimaliseren op het gebied van taal en pedagogische vaardigheden.
- Bewaken van de resultaatafspraken tussen de voorschool en de vroegschool (peuterspeelzaal-basisonderwijs) met betrekking tot peuters met een taalachterstand.

Doelstelling

De mogelijke ontwikkeling van een zogenaamd kindcentrum in Doorwerth wordt op haalbaarheid besproken met betrokken (onderwijs)instellingen.
Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek (voor kinderen en volwassenen).

Activiteiten:

Volwassenen educatie

Komende jaren verandert het inkoopbeleid voor educatie. Geleidelijk wordt de verplichte winkelnering bij de ROC's los gelaten en mogen we ook bij andere aanbieders vormen van taal- en rekenonderwijs inkopen. De rijksmiddelen worden regionaal ingezet (via contactgemeente Arnhem) op basis van een regionaal educatief programma. Gaandeweg willen we meer verbinding maken tussen het onderwijs- en het arbeidsmarktbeleid.

Educatie en aanpak laaggeletterdheid

Hoewel het soms lastig is laaggeletterdheid te signaleren, hechten wij belang aan een goede aanpak om inwoners zelfredzamer te maken.

De gemeente Renkum doet daarom mee in het bondgenootschap aanpak laaggeletterdheid Arnhem en regio. Hier zetten allerlei maatschappelijke partners, zoals bibliotheken, welzijnsinstellingen,

scholen en werkgevers, zich gezamenlijk in voor geletterdheid. Hierdoor wordt de samenwerking tussen lokale partners versterkt en worden inwoners met een taalprobleem eerder bereikt.

Lokale educatie agenda (LEA)

De samenwerking tussen de gemeente en het onderwijs is verankerd in de LEA. De LEA kent drie tafels: 2-5 jaar, 5-14 jaar en het besturen overleg. Het doel van het LEA-overleg is een sluitende onderwijs/zorgstructuur. Het LEA-overleg is een hulpmiddel om de integraliteit tussen onderwijs, zorg en welzijn te borgen. Daarnaast is het ook het platform van overleg over de uitvoering van wettelijke taken.

Naast de LEA bestaat de subregio Renkum voor het basisonderwijs. Dit platform vertegenwoordigt directies, besturen scholen en bestuur van het samenwerkingsverband en gemeente. Dit platform is het centrum voor de samenwerking binnen het onderwijs en voor de aansluiting jeugdzorg en onderwijs.

Prioriteiten voor de komende jaren zijn

- aansluiting jeugdzorg en passend onderwijs;
- doorontwikkeling VVE, waaronder aandacht voor intern kwaliteitsplan van aanbieders en educatieve ouderbetrokkenheid bij aanbieders en in het basisonderwijs;
- preventieve inzet leerplicht;
- stimuleren van de samenwerking van scholen voor het basisonderwijs in de subregio op het gebied van inzet op (bijvoorbeeld) 'plusklas' naast aandacht voor achterstanden;
- goede afspraken met het voortgezet (speciaal) onderwijs in het kader van zorg en onderwijs;
- aansluiting VMBO op MBO en op de arbeidsmarkt (P-wet);
- blijvende inzet op onderwijs aan woonwagen- en zigeunerkinderen (OWWZ).

Onderwijsachterstanden

Het onderwijsachterstanden beleid wordt vanuit het ministerie met één jaar ongewijzigd verlengd. In de loop van 2016 wordt bekend hoe het ministerie de voortgang ziet. Verwacht wordt dat in de meicirculaire 2016 meer duidelijkheid komt.

Peuterspeelzaalwerk en kinderopvang

De laatste jaren is sprake van een afname van het aantal peuters dat de peuterspeelzaal bezoekt. Deels wordt dit veroorzaakt door de rol van de kinderopvang en deels door een teruglopend aantal peuters. Voor de jaren die komen wordt gekeken of het nodig is om de toeleiding tot het peuterspeelzaal een impuls te geven, met name bij die groepen waar sprake is van een afstand tot het onderwijs. In 2016 wordt een financiële impuls van het rijk verwacht die het mogelijk maakt dat alle peuters minimaal 2 dagdelen naar een peuterspeelzaal of geharmoniseerde dagopvang kunnen gaan. Het merendeel van de dagopvangen in onze gemeente zijn geharmoniseerd. Daardoor kunnen in alle dorpskernen peuters opgevangen worden binnen een erkend VVE programma.

Het Peuterspeelzaalwerk en de kinderdagopvang hebben een nadrukkelijke plek in het kader van de versterking van het preventieve veld op basis van de Jeugdwet.

Cultuureducatie

De visie op cultuureducatie wordt opgenomen in de Cultuurvisie 2016 e.v.

Met het onderwijs is het huidige cultuureducatie programma geëvalueerd en er is een werkgroep gevormd om de kaders voor de Cultuurvisie te formuleren en een uitvoeringsprogramma op te stellen.

Bibliotheek op School

We streven ernaar om in 2017 de bibliotheek op school ingevoerd te hebben op alle basisscholen.

Volwaardige bibliotheek in Renkum en Oosterbeek

Renkum en Oosterbeek behouden een volwaardige bibliotheek. De gemeente Renkum zet in op een openbare bibliotheek die bijdraagt aan de persoonlijke ontwikkeling en verbetering van de maatschappelijke kansen van inwoners. De gemeente vraagt de bibliotheek in te zetten op bevorderen van informatie- en digitale vaardigheden; lezen en schrijven; taal als basis voor maatschappelijke participatie; werk en inkomen; educatie; e-overheid; de bibliotheek als neutrale, onafhankelijke, veilige ontmoetingsplek.

Dyscalculiezorg

Naast een regeling voor dyslexie zorg komt er een regeling voor dyscalculie onderzoek en behandeling. Dyscalculie heeft in het verleden weinig aandacht gekregen, maar in het licht van de verplichte rekentoets en inzet op voorkomen van schooluitval is een regeling nuttig in het kader van preventie.

1E. Minima

Doelstelling

In het nieuwe integrale armoedebeleid worden maatregelen bedacht om de zogenaamde armoedeval tegen te gaan. Doelstelling is dat werken aantrekkelijker wordt. Tegelijkertijd mag de groep mensen die nooit (meer) aan het werk kan gaan hiervan niet de dupe worden.

In de bestrijding van armoede staan verder kinderen centraal. Er moet worden voorkomen dat zij in hun ontwikkeling worden geremd, doordat zij opgroeien in armoede. Het jeugdcultuurfonds wordt onderdeel van het armoedebeleid.

Mensen met schulden moeten weer financieel en maatschappelijk zelfredzaam kunnen functioneren. Het uitgangspunt daarbij is dat mensen primair zelf verantwoordelijk zijn en blijven voor het oplossen van hun schulden. Waar nodig ontvangen zij daarbij ondersteuning op maat.

Activiteiten:

- Het binnen het sociaal domein integraal uitvoeren van een activerend minimabeleid. Het accent ligt daarbij op maatschappelijke participatie met bijzondere aandacht voor gezinnen met kinderen.
- Adviseren en ondersteunen van inwoners, met dreigende schuldensituaties, bij het maken van vervolgstappen om hun financiële situatie te verbeteren.
- De schuldhulpverlening is de schakel die volgt op preventie van schulden en schulddienstverlening (informatie en advies) en bestaat uit de activiteiten: schuldregelen, instellen moratorium, schuldsanering, inkomensbeheer, budgetcoaching en hulp bij het aanvragen van een WSNP verklaring.
- Wij behouden de regie over de schuldhulpverlening door middel van casemanagement vanuit de gemeente.
- De zwaarte van de ondersteuning wordt afgestemd op de situatie en de mogelijkheden van de inwoners zelf.

1F. Inkomensvoorziening

Doelstelling

Het zorgen voor een tijdige en rechtmatige verstrekking van inkomensvoorzieningen. Daarbij geven wij uitvoering aan de verplichting van het Rijk om op maat een tegenprestatie te vragen.

Activiteiten:

Inkomensverstrekking

Maandelijks betaalbaar stellen van uitkeringen op grond van wettelijke voorschriften in Participatiewet, Bbz2004, Ioaw en Ioaz (doorlopend).

Arbeidsmarktondersteuning

In augustus 2015 heeft het college het Uitvoeringsplan Participatiewet Onderdeel arbeidsmarktondersteuning 2015 - 2018 vastgesteld. De gemeentelijke taken gericht op werk zijn door de invoering van de Participatiewet breder geworden. Waar de gemeente in het verleden vooral ondersteunde bij het vinden van werk, is er nu ook een verantwoordelijkheid voor het behouden van werk. De groep inwoners die arbeidsondersteuning krijgt, heeft lang niet meer altijd inkomensondersteuning.

De uitgangspunten van de arbeidsmarktondersteuning zijn tweeledig. Enerzijds hebben de uitgangspunten betrekking op participatie; Renkum wil zoveel mogelijk inwoners laten participeren naar vermogen. Het andere punt is werk, waarbij de behoefte van de werkgever centraal staat. Hiermee sluiten wij aan op de regionale visie en missie; de werkgever op kop.

Het Sociaal Team verzorgt de toegang tot de arbeidsmarktondersteuning en het is onderdeel van integrale dienstverlening. Ook de financiering van de dienstverlening op het gebied van werk en participatie verschuift. Voorheen werd met name ingezet op het zo snel mogelijk begeleiden van kansrijken naar werk. Nu de gemeentelijke verantwoordelijkheden voor inwoners met een middellange afstand tot de arbeidsmarkt en de inwoners die ondersteuning tijdens werk nodig hebben groter zijn geworden, verandert het zwaartepunt van de dienstverlening. De doelstellingen zijn opnieuw geformuleerd op gebied van het terugdringen van het uitkeringsbestand, het stimuleren van parttime werk en nu ook het voorkomen van uitval bij de overgang van (speciaal) onderwijs naar werk, het uitbreiden van werkgeverscontacten en het realiseren van het evenredige aandeel in de banenafpraak.

Wanneer mensen (nog) geen mogelijkheden op de arbeidsmarkt hebben, kunnen zij nog steeds een zinvolle maatschappelijk bijdrage leveren. Dit kan zijn in de vorm van participatieplaatsen, arbeidsmatige dagbesteding, vrijwilligerswerk of beschutte werkplekken (in loondienst). Doel van deze beschermde plekken is dat mensen van waarde zijn en zich kunnen ontwikkelen. Voor de ondersteuning van deze groep mensen verbinden wij de WMO en arbeidsondersteuning.

Werkgeversdienstverlening

Renkum is sinds 2015 onderdeel van de arbeidsmarktregio FoodValley. Er is een regionaal beleidskader opgesteld dat Renkum ondersteunt. Centraal staat daarin de (personeels)behoefte van de werkgever; de werkgever op kop. Wij hebben dit overgenomen in onze eigen uitgangspunten:

- Samen met werkgevers bieden we de mensen perspectief op werk, waarbij de (personeels)behoefte van de werkgever voorop staat;
- Ondersteuning is afgestemd op de (verwachte) loonwaarde en behoefte van zowel werknemer als werkgever;
- De arbeidsmarkt gaat over gemeente- en regiogrenzen heen. Renkum heeft gekozen voor samenwerking in de regio FoodValley, maar houdt ook contact met Gelderland-Midden.

Lokaal koppelen wij economisch beleid ook aan werkgelegenheid en in het bijzonder voor mensen met een arbeidsbeperking. Met deze verbinding kunnen wij op meerdere vlakken maatschappelijke meerwaarde leveren en de operationele capaciteit verbinden.

Ook voor de gemeente in haar rol als werkgever geldt de taak om werkgelegenheid voor de doelgroep aan te bieden, geschikte taken te onderscheiden en mensen welkom te laten zijn.

1G. Maatwerkvoorzieningen

Doelstelling

We willen maatwerk in het gebiedsgericht werken. Uitgangspunt is de meest efficiënte werkwijze en niet de geografische omvang. Wij stimuleren burenhulp, zonder daarbij privacy uit het oog te verliezen en professionele ondersteuning te verdringen. We kiezen daarom ook voor een brede inzet van het PGB model. Binnen de wettelijke kaders wordt een eigen bijdrage in de (zorg)kosten gevraagd.

De doelstelling is de inwoner zo lang mogelijk zelfredzaam en maatschappelijk actief te laten blijven. Waar nodig wordt voorzien, met eigen financiële verantwoordelijkheid van inwoners, in individuele hulp.

Activiteiten:

In de nieuwe Wmo is geen sprake meer van het compensatiebeginsel, in plaats daarvan is gekomen de maatwerkvoorziening: een op behoeften, persoonskenmerken en mogelijkheden van een persoon afgestemd geheel van diensten, hulpmiddelen, woningaanpassingen en andere maatregelen. Het doel van de maatwerkvoorziening is het leveren van een bijdrage aan de zelfredzaamheid en participatie van de cliënt.

Producten die onder Maatwerkvoorzieningen vallen zijn: advies en ondersteuning (onafhankelijk advies), sociaal-juridische dienstverlening, begeleiding, huishoudelijke hulp, persoonlijke verzorging (Wmo-deel), rolstoelen, woningaanpassingen, begeleid wonen (niet wonen/zorg), bijzonder vervoer (scootmobiel, zorgtaxi), leerlingenvervoer, dagbesteding, maatwerkvoorzieningen op het gebied van de jeugdzorg, mantelzorg, maatschappelijke opvang en cliëntondersteuning.

De gemeente heeft voor de jaren 2015 en 2016, op basis van de door de gemeente ingediende aanvraag een decentralisatie-uitkering toegezegd gekregen voor het stimuleren van de vraag naar huishoudelijke hulp, om daarmee zoveel mogelijk volwaardige werkgelegenheid te behouden. Uitvoering zal plaatsvinden op basis van het plan van aanpak HHT gemeente Renkum.

Leerlingenvervoer

De ingezette lijn om zo veel mogelijk leerlingen (uit eigen beweging) te leren zelfstandig naar hun school voor speciaal onderwijs te reizen heeft zich de afgelopen jaren bewezen en wordt voortgezet.

Doelgroepenvervoer

In 2016 wordt het doelgroepenvervoer regionaal aanbesteed.

Eén van de doelen van deze regionale aanbesteding is een kostenverlaging op het vervoer van de volgende doelgroepen.

- Wmo vervoer (collectief vervoer)
- Leerlingenvervoer

- Zorgtaxivervoer (kamer-tot-kamer-vervoer)
- Voormalig Awbz-vervoer (nu vervoer Jeugdwet en Vervoer begeleiding Wmo)
- WSW-vervoer

Zoals bij iedere aanbesteding is vooraf niet in te schatten wat het financiële effect precies zal zijn.

De aanbesteding gaat uit van de volgende twee financiële uitgangspunten:

- er wordt uitgegaan van kosten neutraliteit;
- er zullen evt. initiële kosten zijn.

2 Transformatie Sociaal Domein

Doelstelling
Benodigde ontwikkelingen en initiatieven stimuleren, ondersteunen en initiëren ten behoeve van de transformatie sociaal domein.

Activiteiten

De komende jaren wordt stevig ingezet op de transformatie en de daaraan gekoppelde bezuinigingsopgave. De gemeente Renkum heeft hierin een belangrijke regierol en wil benodigde ontwikkelingen en initiatieven stimuleren, ondersteunen en initiëren. Initiatieven en ontwikkelingen die bijdragen aan de transformatiedoelen, te weten:

- inzet op versterking eigen kracht inwoners, buurtkracht en samenkracht;
- ontsluiting van het aanbod en innovatie in algemene voorzieningen en vraaggericht maatwerk;
- praktijk ontkokering en efficiency-slagen (in samenspraak met maatschappelijk partners en (zorg)aanbieders).

De activiteiten om deze doelstelling te kunnen behalen worden in de komende periode nader uitgewerkt.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
1A. Algemene voorzieningen						
Lasten	1.705	2.262	1.912	1.625	1.624	1.622
Baten						
Saldo van baten en lasten	-1.705	-2.262	-1.912	-1.625	-1.624	-1.622
Mutatie reserve	200	151	100			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.505	-2.111	-1.812	-1.625	-1.624	-1.622
1B. Gezondheid						
Lasten	2.164	1.763	1.825	1.752	1.701	1.700
Baten	728					
Saldo van baten en lasten	-1.436	-1.763	-1.825	-1.752	-1.701	-1.700
Mutatie reserve	-3	43	50	50		
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.439	-1.721	-1.775	-1.702	-1.701	-1.700
1C. Sport						
Lasten	1.431	1.931	1.841	1.812	1.808	1.804
Baten	217	311	120	120	120	120
Saldo van baten en lasten	-1.214	-1.620	-1.721	-1.692	-1.688	-1.684
Mutatie reserve	-376	82	38			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.590	-1.538	-1.683	-1.692	-1.688	-1.684
1D. Educatie						
Lasten	1.656	1.711	1.598	1.491	1.490	1.489
Baten	272	325	185	80	80	80
Saldo van baten en lasten	-1.384	-1.386	-1.412	-1.411	-1.410	-1.409
Mutatie reserve		21				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.384	-1.365	-1.412	-1.411	-1.410	-1.409
1E. Minima						
Lasten	408	299	272	265	259	259
Baten	6					
Saldo van baten en lasten	-402	-299	-272	-265	-259	-259
Mutatie reserve	113	21				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-288	-278	-272	-265	-259	-259
1F. Inkomensvoorziening						
Lasten	15.230	15.194	15.340	14.354	13.950	13.806
Baten	11.928	7.363	7.633	7.080	7.080	7.080
Saldo van baten en lasten	-3.303	-7.831	-7.707	-7.274	-6.870	-6.727
Mutatie reserve	25	105	91	30	1	-44
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.278	-7.726	-7.616	-7.244	-6.869	-6.771
1G. Maatwerkvoorzieningen						
Lasten	5.914	20.197	20.352	20.149	20.143	20.139
Baten	4.913	1.338	1.436	1.258	1.258	1.258
Saldo van baten en lasten	-1.001	-18.859	-18.916	-18.891	-18.885	-18.881
Mutatie reserve	-1.460	30	15			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.461	-18.829	-18.901	-18.891	-18.885	-18.881
1 Integatie uitkering sociaal domein en WMO						
Lasten		-89	-718	-1.331	-1.957	-1.403
Baten		21.648	20.634	19.999	19.289	19.741
Saldo van baten en lasten		21.737	21.352	21.329	21.245	21.144
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat		21.737	21.352	21.329	21.245	21.144
2 Transformatie Sociaal Domein						
Lasten			146	146	146	146
Baten						
Saldo van baten en lasten			-146	-146	-146	-146
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat			-146	-146	-146	-146
Saldo van baten en lasten	-10.445	-12.284	-12.561	-11.728	-11.338	-11.283
Mutatie reserve	-1.500	453	294	80	1	-44
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-11.945	-11.831	-12.266	-11.648	-11.337	-11.327

Programma 02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

Visie

Wij wonen in een bijzondere gemeente. De omgeving waarin wij leven heeft een aantrekkelijk karakter met landgoederen, sprengbeken en markante zichtlijnen. Deze groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Er zijn veel voorzieningen die we willen behouden. Bovendien moet onze gemeente goed bereikbaar zijn voor inwoners en bezoekers.

Duurzaamheid maakt een integraal onderdeel uit van alle ontwikkelingen. De ontwikkelingen in de dorpscentra stimuleren de levendigheid van de dorpen en de maatschappelijke participatie van de inwoners. De gemeente wil samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties de ontwikkelingen vormgeven.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 2A. Ruimtelijke ontwikkeling
- 2B. Wonen
- 2C. Bestemmingsplannen
- 2D. Omgevingsvergunning
- 2E. Mobiliteit

2A. Ruimtelijke ontwikkeling

Doelstelling
De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Activiteiten:

Woningbouwprojecten op gang brengen

Langere tijd stilliggende woningbouwprojecten komen weer op gang. Doordat we in overleg zijn gegaan met grondeigenaren, bouwbedrijven, woningcorporaties en particuliere initiatiefnemers van bestaande projecten om eventuele belemmeringen weg te nemen. Dit zetten we voort zodat die projecten ook echt gerealiseerd worden.

In 2016 werken we aan de herontwikkeling van het terrein van het Nederveluwe college (NVC) in de Dennenkamp, de verdere ontwikkeling van de Dalzone wanneer we daarover eind 2015 overeenstemming bereiken en het afronden van de woningbouwlocatie Oosterbeek-Hoog. Het project Mozartlaan wordt meegenomen in de plannen voor Doorwerth centrum. Over de aanpak van dit project komt in de loop van 2016 duidelijkheid.

Omwonenden betrekken bij de projecten

Bij nieuwe (woning)bouwprojecten worden omwonenden vroegtijdig betrokken en krijgen waar mogelijk een rol in het opstellen van stedenbouwkundige kaders.

In 2016 werken we verder aan de invulling van het met de Vrienden van park Hartenstein opgestelde stedenbouwkundig kader voor de ontwikkelingen op het terrein van de Pieter Reyenga Mavo (Talsmalaan) in Oosterbeek.

Bij de plannen voor de locatie NVC in de Dennenkamp worden omwonenden betrokken, zelfs al bij de selectie van het ontwikkelende bureau.

Ook bij andere woningbouwlocaties worden omwonenden in meer of mindere mate betrokken c.q. geïnformeerd.

Voldoen aan de eisen

Nieuwe (woning)bouwprojecten moeten voldoen aan de actuele eisen op het gebied van stedenbouw, ruimtelijke inpassing, duurzaamheid en wonen. De kaders die de gemeente stelt worden aan u voorgelegd.

Ontwikkelen eigen grondposities

De komende jaren komen locaties vrij die ontwikkeld kunnen worden, veelal tot woningbouwlocaties. Wij zullen uitzoeken wat hiervoor de mogelijkheden zijn binnen het bestaande beleid en regionale afspraken hierover. Eventuele boekwaardes en sloopkosten zullen ook in beeld worden gebracht. Een deel van de opbrengst van de gebouwen en de gronden dient (conform raadsbesluit) nog ingezet te worden ter financiering van het MFC en reserve onderwijshuisvesting (motie flankerend beleid). Door goede afstemming en prioritering van de locaties kunnen deze opbrengsten enkele jaren een positieve bijdrage leveren aan de taakstelling op gemeentelijk vastgoed en/of de gemeentelijke balans.

Enkele locaties zullen ongewijzigd verkocht kunnen worden, de opbrengst van deze locaties wordt dan ook al in 2016-17 verwacht. Andere locaties, waaruit bovengenoemd onderzoek blijkt, dat functiewijziging nodig is voor een goede opbrengst, zullen bouwrijp worden verkocht. Hier zal dan dus eerst een bestemmingsplanprocedure gevolgd moeten worden. Deze locaties zullen dan vanaf 2017-18 geld opbrengen.

Doelstelling
Dorpskernen moeten aantrekkelijk blijven met voldoende voorzieningen en woningen. Prioriteit ligt bij de centra van Doorwerth en Renkum.

Activiteiten:

Centrum Doorwerth

Najaar 2015 start de 2e fase van het project met het ontwikkelen van een plan voor een (sociaal) hart voor het dorp, nadat u in september de kaders hiervoor heeft vastgesteld. Het stedenbouwkundige plan wordt onder regie van de kerngroep van bewoners opgezet en naar verwachting zomer 2016 aan u voorgelegd. Daarbij wordt de kerngroep ondersteund door een stedenbouwkundig bureau en door de projectmanager van de gemeente.

Centrum Renkum

Aan verdere invulling van diverse maatregelen en plannen wordt langs meerdere lijnen gewerkt, zoals in de voortgangsrapportage (eind 2015) is toegelicht. Zie ook in de paragraaf 6A Ondernemen en bedrijvigheid.

Daarbij blijven wij zoeken naar mogelijkheden om fase 4-7 van het centrumplan te realiseren.

2B. Wonen

Doelstelling
Voor alle doelgroepen moeten voldoende, goede woningen betaalbaar en bereikbaar zijn, vooral voor jonge gezinnen.

Activiteiten:

- Uitvoeren activiteiten routekaart, zoals die is opgenomen in de Nota Wonen 2014:
 - Vertaling adviezen uit Business lab naar de verschillende projecten. Dat wordt opgepakt door het regieteam ROM - Samenleving. Daarnaast overleg vervolgen met verhuurders en VvE's.
 - De huisvestingsopgave in de zorgsector verder uitwerken door de beleidsnotitie Wonen en Zorg toe te passen en uit te breiden naar overige doelgroepen.
 - Verleidingsstrategieën voor woningverbetering particuliere woningen combineren met duurzaamheidsmaatregelen.
 - Prioriteren en keuze maken in woningbouwprogramma (stoplichtenmodel) en regelmatig regionale afstemming hierover. De subregionale afspraken bieden de gemeente de ruimte om het programma, zoals vastgelegd in de Nota Wonen 2014, te realiseren.
 - Bewust Wonen. Inwoners bewust maken van het langer zelfstandig thuis (te kunnen) wonen door een nieuwe impuls aan het project Bewust wonen te geven. Tijdens de (keukentafel)gesprekken met inwoners waar een zorgvraag blijft aandacht voor Bewust Wonen. Onder andere wordt gelet op de veiligheid in en om het huis. Het foldermateriaal van Bewust Wonen wordt daarvoor ingezet.
 - Prestatie afspraken met Vivare uitvoeren. Deze gelden tot 2019.
- Samen met makelaars en eventueel anderen vormgeven van de promotie van onze gemeente. Met eenduidige, herkenbare profilering willen we onze gemeente onder de aandacht brengen in de regio bij (jonge) gezinnen en starters in de leeftijd van 25 t/m 45 jaar.
- Het stimuleren van starters om een woning te kopen door het bieden van een starterslening.

2C. Bestemmingsplannen

Doelstelling
De (bestaande) woningbouwprojecten worden waar mogelijk verder uitgevoerd of opgestart. De directe omgeving van nieuwe (bouwplannen) plannen is leidend voor een goede inpassing.

Activiteiten:

Tijdig actualiseren van de bestemmingsplannen. Bestemmingsplannen mogen niet ouder zijn dan 10 jaar. De planning voor de actualisatie van bestemmingsplannen voor 2016 is als volgt:

- bestemmingsplan 'Oosterbeek - Zuid 2016' vaststellen.
- bestemmingsplan 'Wolfheze 2016' in ontwerp ter inzage leggen en in het najaar vaststellen.
- bestemmingsplan 'Veentjesbrug' wordt begin 2016 in ontwerp ter inzage gelegd en rond de zomer vastgesteld .
- het bestemmingsplan 'Klingelbeekseweg' wordt in eerste kwartaal 2016 in ontwerp ter inzage gelegd en rond de zomer vastgesteld.

2D. Omgevingsvergunning

Doelstelling
Behouden en benutten van het aantrekkelijke karakter van onze omgeving met enerzijds het uitgangspunt van regulering en anderzijds meer verantwoordelijkheid van de inwoners en lagere kosten.

Activiteiten:

- De overdracht van WABO-taken (bouwen en wonen) aan de ODRA heeft op 1 oktober 2015 plaatsgevonden. In 2016 zal onze gemeente zich gaan richten op het voeren van regie op deze uitvoeringstaken.

Doelstelling

Komen tot een uitvoerbare bomenverordening.

Activiteiten:

- De uitvoeringstaken van de bomenverordening op het gebied van vergunningverlening en handhaving zijn in 2015 overgedragen aan de ODRA. In 2016 zal onze gemeente regie voeren om zodoende de kwaliteit te kunnen (blijven) waarborgen.

2E. Mobiliteit

Doelstelling

De bereikbaarheid van onze dorpen wordt ten minste behouden en mobiliteit in alle vormen wordt versterkt.

Activiteiten:

- Afstemmen met omliggende gemeenten, provincie, Prorail en Rijkswaterstaat over plannen van veranderingen in het (spoor)wegennet. Zoals: Verbreding van de A12 tussen Grijsoord en Ede, onderhoud aan provinciale wegen (N224, N225, N782, N783) en de bijbehorende verkeerslichteninstallaties. Ook het overleg over de kwaliteit van het openbaar vervoer wordt op dit regionale niveau afgestemd.
- In 2015 zijn de eerste maatregelen ten behoeve van de Snelfietsroute Arnhem-Wageningen voorbereid. Uitvoering van de maatregelen vindt in 2016 en 2017 plaats.
- De provincie wil de N783 (Wolfhezerweg binnen bebouwde kom) overdragen aan de gemeente Renkum. Dit weggedeelte moet dan wel eerst worden gereconstrueerd. Over de uitvoering en de kosten is nog geen overeenstemming waardoor uitvoering op korte termijn niet mogelijk lijkt.
- De provincie heeft vergevorderde plannen voor het realiseren van een rotonde bij de N782. Renkum moet volgens een algemeen geldende verdeelsleutel 1/3 bijdragen. Hiervoor is subsidie aangevraagd en ook verkregen.
- Moderniseren van doelgroepenvervoer (zie programma 1)
- Drielse veer versterken/ vernieuwen onder andere door het aanbrengen van een aantal voorzieningen die de betrouwbaarheid van de inzet aanzienlijk vergroten. Tevens het neerzetten van een toekomstbestendige organisatie/ bestuur. Dit nieuwe bestuur heeft als belangrijke taak om eerst het veer helemaal up to date te maken inclusief de hele organisatie.
- Het doortrekken van de Valleilijn (Arnhem-Amersfoort) zal moeten wachten op een gedeeltelijke aanbesteding van het huidige lijnennet van NS (2020).
- Ondersteunen van de lobby voor een nieuwe fietsverbinding over de Rijn. In overleggen met gemeente Arnhem halen wij steeds deze fietsverbinding aan. Echter, in de plannen (prioritering) van Arnhem is deze verbinding op lange termijn geschoven.
- Stimuleren van goede (nacht- en buurt-) busverbindingen (doorlopend). De buurtbus heeft over 2014, ondanks veel wegwerkzaamheden (N225), een groei van 4% gerealiseerd. Wij doen mee aan het project Trolley 2.0, waarin wordt onderzocht welke nieuwe kansen en mogelijkheden een doorontwikkeling van de trolleybussen kunnen opleveren.
- Begin 2016 wordt een nieuw Meerjarenuitvoeringsplan (MUP 2015-2018) aan u voorgelegd. Wanneer blijkt dat er aanvullend budget nodig is om de projecten uit te voeren waarmee de ambities uit het Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP) kunnen worden gerealiseerd, zal dit in het nieuwe Meerjarenbeleidsplan worden opgenomen. In het nieuwe MUP zijn de

noodzaak, kosten en prioritering van alle projecten onderbouwd. Met ingang van 2016 geldt dit nieuwe MUP als basis voor de uit te voeren verkeersmaatregelen en worden de betreffende projecten uitgevoerd, voor zover daarvoor budget aanwezig is.

Doelstelling

De verkeersveiligheid in onze dorpen wordt verbeterd.

Activiteiten:

- Verbeteren van de oversteek van de spoorweg bij Wolfheze voor langzaam verkeer (2015), als dit past binnen de daarvoor gereserveerde budget. Hekel punt hierbij zijn de onderhoudskosten op lange termijn.
- Waar nodig en financieel mogelijk verbeteren van de verkeersveiligheid voor langzaam verkeer bij oversteekplaatsen (doorlopend).
- In 2016 en 2017 worden de maatregelen ten behoeve van de Snelfietsroute Arnhem-Wageningen uitgevoerd. Doordat dit pad door (snel) woon-werkverkeer zal worden gebruikt, betekent dit een verbetering van de verkeersveiligheid in de dorpen.
- De laatste schoolomgevingen (De Wegwijzer, Airborneschool en omgeving MFC 3B4) worden uniform en herkenbaar ingericht (2016). Waar sprake is van voorgenomen nieuwbouw wordt inzet hierop afgestemd.
- Wij brengen de knelpunten op en rond de sportcomplexen in beeld en treffen waar nodig en financieel mogelijk maatregelen om de verkeersveiligheid te optimaliseren.
- Permanente verkeerseducatie uitvoeren om de verkeersveiligheid van kwetsbare verkeersdeelnemers (zoals schoolgaande kinderen, ouderen, gehandicapten) te verhogen en bewustwording van jonge automobilisten te vergroten. In 2016 staan op de planning een fiets (e-bike) informatiedag, een opfriscursus en een DriveXperience voor jonge automobilisten.
- Verbeteren van de veiligheid voor verkeer en aanwonenden en oversteekbaarheid bij reconstructie/ groot wegenonderhoud van de doorgaande wegen: Utrechtseweg, Bennekomseweg en Wolfhezerweg door de provincie.
- In 2016 wordt een inventarisatie opgestart om te verder te komen met het saneren van verkeerborden.
- In 2016 wordt een onderzoek verricht naar de aanwezigheid en noodzakelijkheid van paaltjes op fietspaden. In 2017 volgt een actieplan.

Doelstelling

Zorgen voor voldoende goede parkeervoorzieningen.

Activiteiten:

- Blauwe zone in Oosterbeek monitoren (onderzoek najaar 2015)
- Aanleg van een P&R-terrein bij station Wolfheze (2015-2016)
- Realisatie van parkeerplekken voor deelauto's (2016) (marktpartijen stimuleren klanten te werven)

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
2A. Ruimtelijke ontwikkeling						
Lasten	2.873	4.604	5.154	2.609	389	387
Baten	1.292	3.437	4.760	2.218		
Saldo van baten en lasten	-1.581	-1.167	-394	-390	-389	-387
Mutatie reserve	1.511	250				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-70	-917	-394	-390	-389	-387
2B. Wonen						
Lasten	404	247	229	228	227	227
Baten	189	269	15	15	15	15
Saldo van baten en lasten	-215	22	-214	-213	-212	-212
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-215	22	-214	-213	-212	-212
2C. Bestemmingsplannen						
Lasten	507	565	454	437	416	414
Baten	63	21	21	21	21	21
Saldo van baten en lasten	-444	-544	-433	-416	-395	-393
Mutatie reserve	48	107	45	30	-5	-15
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-396	-437	-388	-386	-400	-408
2D. Omgevingsvergunning						
Lasten	1.548	1.507	1.219	1.188	1.188	1.188
Baten	302	305	377	377	377	377
Saldo van baten en lasten	-1.246	-1.202	-842	-811	-811	-811
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.246	-1.202	-842	-811	-811	-811
2E. Mobiliteit						
Lasten	979	873	729	718	717	706
Baten	137	37	34	34	34	34
Saldo van baten en lasten	-842	-835	-695	-685	-683	-672
Mutatie reserve	20	29				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-822	-806	-695	-685	-683	-672
Saldo van baten en lasten	-4.328	-3.726	-2.578	-2.514	-2.490	-2.475
Mutatie reserve	1.579	386	45	30	-5	-15
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.749	-3.340	-2.533	-2.484	-2.495	-2.490

Programma 03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

Visie

Gemeente Renkum biedt aan bewoners en bezoekers de mogelijkheid in een natuurlijke omgeving te ontspannen en te genieten en zich bewust te zijn van de waarde ervan. 'Landschap' is één van de vier kernkwaliteiten van onze gemeente. De mooie groene omgeving moeten we koesteren, benutten en behouden. Daarom willen wij een gemeente zijn die inwoners en instellingen stimuleert tot opwekken van duurzame energie, het zuinig en bewust omgaan met water, energie en afval én die actief stimuleert tot meehelpen met het in stand houden van onze natuur, landschap en biodiversiteit. Duurzaamheid is een leidend principe. De stimulans is ook bedoeld om te komen tot een circulaire economie, waarbij zoveel als mogelijk afvalstoffen weer als gelijkwaardige grondstof in de economie terug komt.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 3A. Milieu en duurzaamheid
- 3B. Energie en klimaat
- 3C. Bos en landschap
- 3D. Water en riolering
- 3E. Afvalverwijdering en -verwerking

3A. Milieu en duurzaamheid

Doelstelling
De gemeente Renkum is een duurzame, groene gemeente die duurzaam ontwikkelt en bouwt, en inwoners, bedrijven en instellingen stimuleert tot energiebesparing en het opwekken van duurzame energie.

Activiteiten:

Programma Milieu en duurzaamheid

Het tweejaarlijks programma Milieu en duurzaamheid wordt u begin 2016 aangeboden. Hierbij zorgen wij voor een goede afstemming met de *Routekaart Renkum klimaatneutraal 2040* die momenteel wordt opgesteld en eind 2015 wordt vastgesteld.

Het ondersteunen van inwoners of organisaties die concrete duurzame initiatieven willen ontplooiën in onze gemeente:

- Met een wijkaanpak burgers stimuleren tot meer duurzaamheid. Na een eerste aanpak in het kader van het project Buurten over Energie met een wijk in Oosterbeek rondom de Wijnand van Arnhemweg en de Woudstralaan, starten we eind 2015 / begin 2016 met (een) nieuwe wijk(en). Bij dit nieuwe project staat niet alleen energiebesparing en het opwekken van hernieuwbare energie centraal, maar ook levensloopbestendigheid. Verder willen we ook kijken wat we als gemeente zelf kunnen doen in deze wijk(en) wat betreft het verduurzamen van de openbare ruimte.
- Tenminste zes keer per jaar in de Hoog en Laag aandacht vragen voor een persoon, organisatie, bedrijf of instelling die een bijzondere bijdrage levert aan een duurzame leefomgeving (duurzaamheidszonnetje).
- We gaan verder met inwoners en organisaties om te kijken naar de mogelijkheden die er zijn om evenementen te verduurzamen. Eventueel stellen we hiervoor een beleid op of leggen afspraken hierover vast.

Oplaadlocaties elektrische auto's

Zorgen voor tenminste tien oplaadlocaties voor elektrische auto's in 2016. In 2015 hebben we van de Stadsregio Arnhem Nijmegen subsidie gekregen voor acht laadpalen. In 2016 blijven we zoeken naar subsidiemogelijkheden voor het plaatsen van laadpalen in de openbare ruimte.

Natuur- en Milieueducatie (NME)

Zorgen dat er door middel van Natuur- en Milieueducatie (NME) een bijdrage wordt geleverd aan het bereiken van onze beleidsdoelen op het gebied van milieu en duurzaamheid. Met de Stichting Renkums Beekdal hebben we in 2015 een traject doorlopen om te komen tot meerjarige prestatieafspraken. Aan de hand van de uitkomsten van een pilotproject zullen de definitieve afspraken worden vastgelegd.

3B. Energie en klimaat

Doelstelling
De gemeente Renkum is in 2040 klimaatneutraal.

Activiteiten:

Milieucontroles

In 2016 leggen we in het werkprogramma dat wordt opgesteld in overleg met de ODRA extra nadruk op het aspect energie met betrekking tot de handhaving van het Activiteitenbesluit van de Wet Milieubeheer. Dit met het oog op de doelstelling om als gemeente klimaatneutraal te worden.

Routekaart Renkum klimaatneutraal 2040

Na het vaststellen van de *Routekaart Renkum klimaatneutraal 2040* in het najaar van 2015, voeren we in 2016 de eerste activiteiten uit de routekaart uit, gericht op de doelstelling om als gemeente klimaatneutraal te worden.

Certificeren gemeentelijke organisatie

Het certificeren van de gemeentelijke organisatie (op trede 3) van de CO₂ Prestatieladder. Het certificeren draagt bij aan de doelstelling om in 2040 klimaatneutraal te zijn. Met de certificering brengen we concreet het energieverbruik van de gemeentelijke organisatie in kaart en houden we kwantitatief bij welke CO₂ besparende maatregelen er voor zorgen dat het energieverbruik jaarlijks (naar rato) wordt verminderd.

Project E-bus 2020

Als gemeente nemen we in de periode 2016-2019, samen met de gemeente Arnhem, deel aan het Interreg-project E-bus 2020. Binnen dit project wordt samen met de HERMES, de HAN en een aantal lokale bedrijven in Arnhem een Trolley 2.0 (een draadloze trolleybus) ontwikkeld en ingezet in de dienstregeling.

Zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed

Het (begeleiden van het) laten leggen van zonnepanelen op het dak van het gemeentehuis (na het groot onderhoud aan het gemeentehuis) door energiecoöperatie Rijn en IJssel Energie voor het opwekken van duurzame energie voor omwonenden/ leden van de coöperatie.

Het (begeleiden van het) laten leggen van zonnepanelen op (een deel van) het dak van het nieuwe MFC 3b4 door energiecoöperatie Vallei Energie voor het opwekken van duurzame energie voor omwonenden/ leden van de coöperatie.

Duurzaamheidsleningen

Het stimuleren van maatschappelijke organisaties om gebruik te maken van de gemeentelijke duurzaamheidslening.

Schone werkgelegenheid

Het stimuleren van de vestiging van schone werkgelegenheid.

3C. Bos en landschap

Doelstelling

Het blijven beschermen en waar nodig ontwikkelen van de aanwezige waarden van bos, landschap en inheemse flora en fauna in de gemeente.

Het ondersteunen van vrijwilligerswerk en andere initiatieven vanuit inwoners- of belangengroepen die de kwaliteit van bos en landschap verbeteren of in stand houden. Hierbij is het openbare karakter een voorwaarde.

Het conform FSC-voorwaarden beheren van de gemeentelijke (landgoed-)bossen, die een belangrijk deel van ons landschap vormen. Hierbij is er blijvend aandacht voor een financieel gezonde exploitatie.

Activiteiten:

Actualisatie van het Landschapsontwikkelingsplan.

De voorbereidingen zijn in 2015 gestart en het plan wordt in 2016 ter vaststelling aangeboden.

Bevorderen en ondersteunen van initiatieven op het gebied van natuur, landschap en biodiversiteit

- Uitwerkingen van het Bijenconvenant wordt gestimuleerd, bijvoorbeeld door imker cursussen;
- Aanleg Klompenpad Doorwerth.

Actualiseren van het bosbeleidsplan

Het uitvoerings- en beleidsplan wordt ter besluitvorming aangeboden in het vierde kwartaal.

Proef Bestrijding Japanse Duizendknoop (NVWA & Probos; 2014-2017)

De praktijkproef wordt voortgezet. Daarnaast wordt, op basis van de resultaten van 2015, besloten of ook de proef met de begrazing door varkens wordt voortgezet.

3D. Water en riolering

Doelstelling

We zetten ons in voor een mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van het watersysteem en de waterketen. Daarmee vergroten we de kwaliteit van het beheer tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. De inwoner ziet wat we bereiken en we zijn transparant over de kosten. Wij voldoen aan de zorgplichten vanuit de Wet milieubeheer en de Waterwet. Naast de wettelijke taken zijn de doelen uit het Bestuursakkoord Water (BAW) in het v-GRP verwerkt.

Activiteiten:

Rioleringsplan vGRP+

Uitvoering geven aan de activiteiten benoemd in het rioleringsplan (vGRP+) dat in 2015 is vastgesteld.

Operationele taken afvalwaterketen

Aansluiten op operationele taken in de afvalwaterketen tot maximaal de gebiedsgrootte van waterschap (BAW 2014-2018). Daar waar mogelijk doelmatig samenwerken met partners.

Integratie van milieu-, natuur- en klimaatbeleid

Afstemming met lopende trajecten op het gebied van integratie van milieu-, natuur- en klimaatbeleid en het omgevingsrecht (BAW 2014-2018). Aansluiten op operationele taken in de afvalwaterketen tot gebiedsgrootte van waterschap (BAW 2014-2018).

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

Doelstelling
Scheidingspercentage huishoudelijk afval in 2018 naar 75% ofwel 100 kg restafval/inwoner/jaar. Verlaging van de gemeentelijke belastingen door inwoners directe invloed te geven op de aangeboden hoeveelheid restafval.

Activiteiten:

Beleidsnota scheiding huishoudelijk afval

Uitvoering geven aan de nieuwe beleidsnota.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
3A. Milieu en duurzaamheid						
Lasten	329	212	185	184	188	197
Baten						
Saldo van baten en lasten	-329	-212	-185	-184	-188	-197
Mutatie reserve	100					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-229	-212	-185	-184	-188	-197
3B. Energie en klimaat						
Lasten	22	94	108	108	108	107
Baten						
Saldo van baten en lasten	-22	-94	-108	-108	-108	-107
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-22	-94	-108	-108	-108	-107
3C. Bos en landschap						
Lasten	777	844	231	215	216	216
Baten	514	516	45	45	45	45
Saldo van baten en lasten	-263	-329	-186	-170	-171	-171
Mutatie reserve	-14	63	14			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-277	-266	-172	-170	-171	-171
3D. Water en riolering						
Lasten	2.046	2.841	2.864	2.987	3.110	3.244
Baten	3.161	3.224	3.263	3.369	3.477	3.589
Saldo van baten en lasten	1.115	383	398	382	367	345
Mutatie reserve	-627					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	488	383	398	382	367	345
3E. Afvalverwijdering en -verwerking						
Lasten	2.943	3.223	3.272	3.266	3.266	3.266
Baten	3.655	4.034	4.082	4.077	4.077	4.077
Saldo van baten en lasten	712	811	811	811	811	811
Mutatie reserve	66					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	778	811	811	811	811	811
Saldo van baten en lasten	1.213	559	730	731	710	682
Mutatie reserve	-474	63	14			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	739	622	744	731	710	682

Programma 04 Veiligheid

Visie

Iedereen in de gemeente Renkum kan hier ook op langere termijn in rust en veiligheid opgroeien en wonen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 4A. Integraal veiligheidsbeleid
- 4B. Toezicht en handhaving
- 4C. Veilig thuis

4A. Integraal veiligheidsbeleid

Doelstelling
<p>Het gevoel van veiligheid in de gemeente Renkum hoog houden in samenwerking met inwoners en partners (politie, brandweer, Veiligheidshuis etc.).</p> <ul style="list-style-type: none">• Onze invloed aanwenden om georganiseerde misdaad, inbraken en andere vormen van criminaliteit tegen te gaan;• Zorg dragen voor een adequaat niveau van brandveiligheid: voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen van ongevallen bij brand;• Het minimaliseren van de gevolgen van eventuele rampen en incidenten.

Activiteiten:

Veiligheidsplan

Gebaseerd op het Veiligheidsplan is er in 2016 aandacht voor:

- georganiseerde criminaliteit, waarbij gemeenten regie hebben en er de bestuurlijke aanpak op loslaten. Terugdringen lukt door goede samenwerking met de verschillende partners en het optimaal inzetten van middelen en kennis. Vormen van dergelijke criminaliteit zijn onder meer hennep, prostitutie, vastgoedfraude, loverboys. Er is in 2016 speciale aandacht voor hennepcultuur;
- woninginbraken (high impact crime waardoor landelijk veel aandacht). De politie investeert samen met de gemeente en andere partners in onder meer preventie, informatie, communicatie en opsporing;
- de aanpak van jeugdgroepen door middel van een integrale benadering waardoor overlastgevend en crimineel gedrag in groepsverband doorbroken kan worden.
- Het veiligheidsplan wordt intern (breder) verbonden aan de taak voor de gemeente op het gebied van Jeugdzorg.

Brandweer

In 2016 wordt door Renkum regie gevoerd op de aan VGGM uitbestede taken m.b.t. brandweezorg:

Het binnen de wettelijke kaders leveren van brandweezorg. De brandweezorg omvat de volgende schakels van de veiligheidsketen:

- Pro actie en preventie;
- Preparatie;
- Repressie;
- Nazorg.

Crisisbeheersing

Verder professionaliseren van de regionale samenwerking op het gebied van crisisbeheersing. Uitbouwen van de regionale samenwerking en het aangaan van samenwerkingsverbanden. Dit mede in het kader van de wet op de veiligheidsregio's. Zestien Gemeentelijke rampenplannen zijn één Crisisplan Veiligheidsregio Gelderland-Midden geworden. Het nieuwe crisisplan zorgt voor professionelere en efficiëntere inzet van mensen tijdens een ramp of crisis.

4B. Toezicht en handhaving

Doelstelling
Transparant toezicht houden en effectief handhaven met een belangrijk accent op het voorkomen van overtredingen. We doen voor het borgen van de veiligheid van mens en dier en voor het beperken van overlast. Dit doen we samen met alle inwoners, bedrijven en andere betrokken partijen en organisaties. We voeren de handhavingstaak op uniforme wijze uit zodat inwoners, bedrijven en instellingen hieraan rechtszekerheid kunnen ontleen.

Activiteiten:

ODRA

Bij ODRA worden naast de milieutaken in 2015 ook de overige WABO-taken ondergebracht ter uitvoering. In 2016 voeren we regie op de aan de ODRA overgedragen taken aan de hand van een DVO gekoppeld aan het uitvoeringsprogramma. Er zal in 2016 bijzondere aandacht zijn voor horeca en vuurwerk.

BOA taken

Er wordt creatief nagedacht over hoe de kwetsbaarheid in personele capaciteit op de BOA taak te ondervangen binnen bestaand budget. In 2016 breiden we de intergemeentelijke samenwerking op handhaving bij evenementen uit.

Bomenverordening

In december 2015 wordt een nieuwe bomenverordening aan uw raad voorgelegd. In 2016 zal gehandeld worden naar het besluit hierop.

Kinderopvang

In het kader van de kinderopvang is er in 2016 bijzondere aandacht voor toezicht op gastouders, en verscherpt toezicht op peuterspeelzalen

WMO

Gemeenten dienen conform de wet maatschappelijke ondersteuning (artikel 6.1 Wmo) een toezichthoudend ambtenaar aan te wijzen. Het college van Burgemeester en Wethouders wordt op korte termijn voorgesteld om de meest passende partij aan te wijzen als toezichthouder. De toezichthoudend ambtenaar doet onderzoek naar de calamiteiten en geweldsincidenten en adviseert het college over het voorkomen van verdere calamiteiten en het bestrijden van geweld.

Jeugd

Jeugd heeft een gezamenlijke toezichthouder (samenwerkende toezichthouders jeugdzorg, gezondheid etc) vanuit het rijk. Het is aan ons om ons eigen voorveld te checken op resultaat en klanttevredenheid.

4C. Veilig thuis

Doelstelling

Veilig Thuis is een schakel tussen signaal en interventie. Het doel is om zo spoedig als mogelijk interventie met blijvend resultaat te realiseren. Veilig thuis behandelt zelf niet, maar kan de inzet van zorg initiëren indien nodig. Veilig Thuis kan indien nodig een verzoek tot onderzoek doen bij de Raad voor de Kinderbescherming. Indien geen sprake is van crisis wordt het signaal doorgezet naar het sociaal team zodat op lokaal niveau kan worden ingezet.

Activiteiten:

- In 2016 wordt vanuit het sociaal team verder uitvoering gegeven aan de samenwerking met andere maatschappelijke partners over preventie en aanpak van huiselijk geweld.
- Er komt een lokaal uitvoeringsplan met de speerpunten van beleid op preventie, samenwerking binnen het sociale domein voor de ketens voor jeugdzorg, volwassenen en de zorg voor ouderen. Hierbinnen is er aandacht voor de verschillende vormen van huiselijk geweld. Uitgangspunt is dat bij crisis direct adequate hulp beschikbaar moet zijn.
- Als gemeente houden wij regie op de uitvoering van de wet Meldcode ook bij maatschappelijke partners werkzaam in de 1e lijn.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

Bedragen x € 1.000	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
4A. Integraal veiligheidsbeleid						
Lasten	1.933	2.071	2.179	2.177	2.210	2.206
Baten	5	158				
Saldo van baten en lasten	-1.928	-1.913	-2.179	-2.177	-2.210	-2.206
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-1.928	-1.913	-2.179	-2.177	-2.210	-2.206
4B. Toezicht en handhaving						
Lasten	745	638	515	512	511	509
Baten	5	6	6	6	6	6
Saldo van baten en lasten	-740	-632	-509	-506	-505	-503
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-740	-632	-509	-506	-505	-503
4C. Veilig thuis						
Lasten			5	5	5	5
Baten						
Saldo van baten en lasten			-5	-5	-5	-5
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat			-5	-5	-5	-5
Saldo van baten en lasten	-2.668	-2.545	-2.693	-2.688	-2.720	-2.714
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-2.668	-2.545	-2.693	-2.688	-2.720	-2.714

Programma 05 Openbare ruimte

Visie

Renkum is een mooie groene gemeente en wordt hierdoor alom geprezen. Wij zetten ons in voor het behoud van deze kwalitatief hoogwaardige woon- en werkomgeving onder andere door het goed onderhouden van de gemeentelijke plantsoenen, parken en begraafplaatsen.

Ten aanzien van onze wegen, straten en pleinen wordt uitvoering gegeven aan de wettelijke taak tot het in stand houden van de bestaande asfalt- en elementenverhardingen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

5A. Groenonderhoud

5B. Wegen, straten en pleinen

5A. Groenonderhoud

Doelstelling
Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau van groen, door middel van het anders aanbesteden en/of samenwerking.

Activiteiten:

Evaluatie onderhoudsniveau

Het evalueren van het vastgestelde onderhoudsniveau groen en waar nodig bijsturen om de vastgestelde doelen te verwezenlijken.

Groenstructuurplan

Actualisatie van en uitvoering geven aan het Groenstructuurplan. Bij de actualisatie ligt de nadruk op het beschrijven van de buurtkarakteristieken, die de basis vormen voor aanleg en onderhoud van het groen. Het Groenstructuurplan vormt ook de basis voor de Bomenverordening, de verkoop van snippergroen en voor klimaatadaptie (zie programma 3D Water en Riolering).

Opplussen beeldkwaliteit groen

Het opplussen van de beeldkwaliteit van groen door middel van het betrekken c.q. verantwoordelijk maken van inwoners bij het onderhoud van dat groen. Het opplussen heeft ook betrekking op de bloembakken. Hier willen wij ondernemers en bewoners de mogelijkheid bieden om het groen in de bakken te sponsoren.

5B. Wegen, straten en pleinen

Doelstelling
Streven naar het verhogen van het onderhoudsniveau voor wegen, waarbij het wettelijke niveau de minimumnorm is. Indien mogelijk gebeurt dat door anders en slimmer aan te besteden of samen te werken, waar mogelijk nog meer dan nu. Middelen die daardoor worden bespaard, worden ingezet voor het verhogen van het onderhoudsniveau.

Activiteiten:

Opstellen planning

Aan de hand van de uitkomsten van de inspectie de planning aanpassen en een nieuwe planning voor 2017 en 2018 opstellen.

Doelstelling

Straatverlichting moet zo veel mogelijk duurzaam zijn, minder verlicht daar waar dat kan, zonder de veiligheid aan te tasten.

Activiteiten:

Vaststellen nieuw beleidsplan Openbare verlichting.

Basis hiervoor is onder andere de recent opgestelde meerjarenprioritering. Mogelijk wordt dit, naar aanleiding van een onderzoek in 2015, een beleid- én beheersplan, waarin vastligt hoe we met de beschikbare budgetten het verlichtingsareaal in de komende 5-10 jaar kunnen onderhouden.

Vervanging lichtpunten.

Op basis van het nieuwe beleidsplan de benodigde lichtpunten (naar verwachting nog circa 600 in 3 jaar) vervangen. Nadruk ligt op vervanging door duurzame, energiebesparende verlichting.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
5A. Groenonderhoud						
Lasten	3.471	3.278	3.056	3.036	3.060	3.050
Baten	451	284	284	285	285	284
Saldo van baten en lasten	-3.020	-2.994	-2.771	-2.751	-2.775	-2.766
Mutatie reserve			30			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.020	-2.994	-2.741	-2.751	-2.775	-2.766
5B. Wegen, straten en pleinen						
Lasten	3.079	4.093	4.210	3.544	3.251	3.231
Baten	59	55	44	44	44	44
Saldo van baten en lasten	-3.019	-4.038	-4.166	-3.500	-3.207	-3.186
Mutatie reserve	-259	949	641	280		
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.278	-3.089	-3.525	-3.220	-3.207	-3.186
Saldo van baten en lasten	-6.039	-7.032	-6.937	-6.251	-5.982	-5.952
Mutatie reserve	-259	949	671	280		
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-6.298	-6.083	-6.266	-5.971	-5.982	-5.952

Programma 06 Economie & Cultuur

Visie

Renkum kent een grote diversiteit aan ondernemers. Zij zorgen voor werkgelegenheid en behoud van de leefbaarheid in onze dorpen. Daarom worden bestaande ondernemingen gekoesterd en het vestigingsklimaat wordt zo aantrekkelijk mogelijk gemaakt.

De kernkwaliteiten van onze gemeente (cultuurhistorie, Airborne, kunst en cultuur en landschap) worden versterkt om de woonkwaliteit nog aantrekkelijker te maken, economie te stimuleren en recreatie en toerisme te bevorderen.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 6A. Ondernemen en bedrijvigheid
- 6B. Recreatie en toerisme
- 6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

Doelstelling
Een aantrekkelijker gemeente zijn voor ondernemers door een intensievere samenwerking met het bedrijfsleven, het versterken van structuren en het leggen van koppelingen met andere beleidsterreinen.

Activiteiten:

Intensiveren contacten met het bedrijfsleven

Wethouders, beleidsmedewerker en bedrijvencontactfunctionaris gaan met een zekere regelmaat op bezoek bij lokale ondernemers. Uit die contacten is al een aantal banen, stages e.d. voortgevloeid en konden problemen worden opgelost. Met de winkeliers c.q. ondernemersverenigingen is periodiek overleg, of tussendoor als daaraan behoefte is. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om de organisatiegraad van het bedrijfsleven te verbeteren waardoor de gemeente voor belangrijke overkoepelende trajecten en onderwerpen één aanspreekpunt heeft bij de ondernemers.

Opstellen van een kadernota economie

In 2015 wordt gestart met het opstellen van een (op uitvoering gerichte) kadernota Economie als opvolger van de in 2009 vastgestelde Economische Visie. In het voorjaar van 2016 zal deze kadernota afgerond zijn. Bij het opstellen hiervan worden de ondernemers in de gemeente nadrukkelijk betrokken.

Bedrijvencontact

De nieuwe strategisch beleidsmedewerker economische zaken is in 2015 gestart. Een belangrijk onderdeel van haar werkzaamheden is de gemeente te adviseren over het invullen van het beleid en de uitvoering van het bedrijvencontact, gekoppeld aan participatie, duurzaamheid en economische ontwikkelingen. In het voorjaar van 2016 zal een Kadernota Economie verschijnen waarin invulling wordt gegeven aan toekomstig economisch beleid en uitvoering.

Omdat hiervoor geen budget aanwezig was, en nog niet duidelijk was hoe deze functie ingevuld zou moeten worden is deze functie vooralsnog voor een jaar opgenomen. De huidige medewerker

vervult een kwartiermakers rol, tot 31-5-2016. Als blijkt uit de kadernota wat er nodig is, zal aanvullend (personeels)budget nodig zijn om dit in te vullen.

Het verbeteren van de (digitale) dienstverlening aan ondernemers

- De website is verbeterd en de voor bedrijven relevante informatie is beter vindbaar geworden. Aan de verbetering van (volledig) digitale dienstverlening - niet alleen aan bedrijven - wordt volop gewerkt.
- Daarnaast willen wij door integraler te werken binnen de organisatie de ondernemer beter van dienst zijn. Op diverse thema's worden verbindingen gelegd om de integraliteit en de service naar ondernemers te verbeteren.

Overbodige regels en bureaucratie verminderen

Samen met ondernemers actief beleid voeren om het aantal overbodige regels en bureaucratie te verminderen.

Visie centrum Renkum

Samen met de ondernemers, vastgoedeigenaren en andere stakeholders een visie opstellen voor het centrum van Renkum, dit in navolging van het centrumplan. Doelstelling van deze visie is het versterken van de positie van het centrum en het tegengaan en voorkomen van leegstand.

Visie op regionale samenwerking

Het ontwikkelen van een visie op regionale samenwerking en de rol van Renkum hierin waarbij de samenwerking in Triple Helix verband (overheid, onderwijs en bedrijfsleven) als een belangrijk thema wordt meegenomen.

Helpen van mensen aan werk

Het helpen van mensen, al dan niet met een arbeidshandicap, aan werk door dit actief onder de aandacht te brengen bij bedrijven.

Project herstructurering bedrijventerreinen

Het uitvoering geven aan het project herstructurering bedrijventerreinen voor de Klingelbeekseweg, Veentjesbrug, Cardanuslaan en Schaapsdrift:

Na het afronden van de revitaliseringswerkzaamheden op het bedrijventerrein Schaapsdrift eind 2015, wordt in 2016 (vanaf het najaar van 2015) de Cardanuslaan aangepakt. In samenspraak met de bedrijven op dit bedrijventerrein wordt een plan opgesteld en uitgevoerd gericht op het verbeteren van de infrastructuur, het parkeren en de groenvoorzieningen op het bedrijventerrein. Voor de bedrijventerreinen Schaapsdrift en Cardanuslaan wordt de subsidie voor bedrijven voor gevelverbetering en aanpak bedrijfskavels in 2016 gecontinueerd. Wat betreft Veentjesbrug wordt in 2016 een nieuw bestemmingsplan ter besluitvorming voorgelegd en worden de gesprekken over het verwerven van bedrijfskavels gecontinueerd. De herontwikkeling van de Klingelbeekseweg wordt in 2016 doorgezet.

Glasvezel

In het kader van de herstructurering van bedrijventerreinen is besloten op de Schaapsdrift een glasvezelnetwerk aan te leggen (2015). Het al of niet afnemen van diensten over de glasvezel is de keuze van individuele bedrijven.

Glasvezel op de andere bedrijventerreinen komt later aan de orde, waarbij opgemerkt wordt dat de Veentjesbrug en de Hes West al van glasvezel zijn voorzien.

Over glasvezel voor particulieren bent u reeds per raadsbrief geïnformeerd.

6B. Recreatie en toerisme

Doelstelling

Het ondersteunen van initiatieven die de kernkwaliteiten van de gemeente Renkum (cultuurhistorie, Airborne, kunst & cultuur, landschap) versterken.

Activiteiten:

Het versterken van de toeristisch-recreatieve band van de dorpen met de rivier. Dit krijgt als volgt vorm:

Renkums Veer

Het in de vaart houden van het Renkums Veer.

Ondersteunen initiatieven voorzieningen aanmeerplekken

Initiatieven ondersteunen die de voorzieningen op de aanmeerplekken van Drielse en het Renkumse veer verbeteren. Te denken valt aan kleinschalige horeca en bij voorbeeld toeristische informatievoorziening.

Pendelboot

Samen met de (toeristische) ondernemers beoordelen we eind 2015 of de pendelboot kan blijven varen. Dat hangt o.a. af van de evaluatie van het vaarseizoen 2015. Andere factoren zijn o.a. de aansluiting op de rest van het netwerk zoals dat door RBT KAN wordt gecoördineerd. Na 2 jaar van pilots, waarbij de gemeente het overgrote deel van de kosten heeft gedragen is het uitgangspunt voor 2016 dat de kosten door de sector worden gedragen.

Struin- en wandelpaden

Het (laten) realiseren en onderhouden van struin- en wandelpaden langs de rivier en over de hogere delen met mooie uitzichten en doorzichten op uiterwaard, Nederrijn en Betuwe. In 2016 willen we samen met de gemeente Overbetuwe een (stelsel van) klompenpad(en) realiseren door de uiterwaarden en over de stuwwallen.

Initiëren en ondersteunen van initiatieven van de toeristisch/ -recreatieve sector

Initiëren en ondersteunen van initiatieven van de toeristisch/ -recreatieve sector, gekoppeld aan de thema's Airborne, WOII toerisme, landgoederen en kunst & cultuur, waardoor het aantal recreanten en toeristen dat de gemeente bezoekt toeneemt.

Ontwikkelen van toeristische producten

Het (laten) ontwikkelen van toeristische producten die op aantrekkelijke wijze dwarsverbanden leggen tussen de verschillende thema's, waardoor het aantal recreanten en toeristen dat de gemeente bezoekt toeneemt.

Giro d'Italia

Aanhaken bij de doortocht van de Giro d'Italia in mei 2016. Samen met de (toeristische) ondernemers en RBT KAN verzorgen van een samenhangende promotie van de gemeente en van het toeristische aanbod.

Verbeteren samenhang marketingcommunicatie

Verbeteren van de samenhang in marketingcommunicatie bij instanties die een subsidierelatie hebben met de gemeente zoals Rbt KAN-Liberation Route, Airbornemuseum, herdenkingen.

Bevorderen van uitstraling Airborne gemeenten

De vier Airbornegemeenten werken aan een gezamenlijke uitstraling. Ook wordt bekeken hoe de afstemming van de Airborneactiviteiten, promotie en marketing gezamenlijk kan worden vormgegeven, in samenwerking met het project "Het nieuwe Herdenken".

Tevens worden de prestatieafspraken met Airborne organisaties en RBT-Kan op elkaar afgestemd, om dubbelingen in informatie en promotie te voorkomen en middelen efficiënter in te zetten.

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

Doelstelling
Het ondersteunen van kunst-, cultuur en cultuurhistorische initiatieven die de kernkwaliteiten van de gemeente Renkum (cultuurhistorie, ArboNed, kunst en cultuur, landschap) versterken.

Activiteiten:

Cultuurhistorie

Ondersteunen van activiteiten 'kunstenaarskolonie' en ondersteunen van het vergroten van de landelijke bekendheid van de gemeente als kunstenaarsgemeente.

Het streven is dat in 2018 de gemeente beter zichtbaar is als kunstenaarsgemeente.

Tevens worden met deze ontwikkeling prestatieafspraken met culturele organisaties op elkaar afgestemd, om dubbelingen in informatie en promotie te voorkomen en middelen efficiënter in te zetten.

Papiergeschiedenis

Verbeteren van de zichtbaarheid van cultuurhistorische resten inzake de Renkumse papiergeschiedenis. De stichting Papiergeschiedenis Renkum doet onderzoek naar de mogelijkheden van een papiermuseum in Het Klooster in Renkum.

Airborne

In combinatie met het actualiseren van de Cultuurvisie vormgeven van nieuw beleid voor het 'toekomstige herdenken'.

De stichting Airborne Herdenkingen heeft een adviesrapport "De Slag maken" laten opstellen voor de Airborne in de toekomst. De vier betrokken gemeenten en alle 'Airborne' organisaties stemmen in met het plan om de Slag om Arnhem beter te positioneren. Hierbij wordt gekeken naar de ambitie en structuur. Gedacht wordt aan een platform 'Slag om Arnhem' waarin herdenken, bezinning (educatie) en beleving(cultuur/toerisme, evenementen) op elkaar worden afgestemd en waarin wordt samengewerkt. Het streven is om in 2017 een nieuwe structuur te presenteren.

Cultuurvisie

In 2016 wordt uitvoering gegeven aan de Cultuurvisie 2016-2020.

Centrum voor Landschap, Kunst en Cultuur

De gemeente wil, passend binnen de rol van een veranderende overheid de ontwikkeling van ZOOM Centrum voor Landschap, Kunst en Cultuur Renkum stimuleren en ondersteunen.

Literaire prijs

Mogelijkheden om literair erfgoed te stimuleren door instelling literaire prijs worden onderzocht.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
6A. Ondernemen en bedrijvigheid						
Lasten	184	593	1.065	2.539	190	112
Baten	74	528	511	1.048	58	58
Saldo van baten en lasten	-110	-65	-554	-1.491	-131	-54
Mutatie reserve	11	3	487	1.426	77	
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-99	-63	-67	-65	-55	-54
6B. Recreatie en toerisme						
Lasten	335	236	249	244	243	243
Baten			-1	-1	-2	-2
Saldo van baten en lasten	-335	-237	-250	-245	-245	-244
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-335	-237	-250	-245	-245	-244
6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie						
Lasten	395	359	411	408	408	407
Baten						
Saldo van baten en lasten	-395	-359	-411	-408	-408	-407
Mutatie reserve	94	15	15	15	15	15
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-301	-344	-395	-393	-392	-392
Saldo van baten en lasten	-840	-661	-1.214	-2.144	-784	-705
Mutatie reserve	104	18	502	1.441	92	15
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-736	-643	-712	-703	-692	-690

Programma 07 Inwoner, bestuur & organisatie

Visie

De verhouding tussen inwoners en gemeente verandert snel. Inwoners ontplooiën steeds meer eigen initiatieven en willen meer verantwoordelijkheid. Inwoners willen meer mogelijkheden om zelf hun zaken met de gemeente te regelen. De gemeente kan bovendien steeds minder zelf doen. Onze visie is een gemeentelijke overheid die minder boven de inwoners staat, maar meer ernaast. Daarbij hoort een gemeentelijke dienstverlening die aansluit bij de eisen van deze tijd

We gaan ervan uit dat Renkum een zelfstandige gemeente blijft. Een open discussie in de raad over de bestuurlijke toekomst zal worden gevoerd. Om de huidige uitdagingen aan te kunnen, gaat gemeente Renkum versneld samenwerken met omliggende gemeenten. Gemeente Renkum ligt aan de rand van belangrijke samenwerkingsverbanden (Stadsregio, Food Valley, G3 en G12) en blijft daarom ook over de grenzen van die samenwerkingsverbanden heen samenwerking zoeken. Zowel op het gebied van bedrijfsvoering als beleid. Voordat stappen worden gezet naar samenwerkingsvormen, wordt de raad gevraagd hierover een uitspraak te doen. Hierbij is het uitgangspunt dat steeds wordt beoordeeld in welk samenwerkingsverband gemeente Renkum het beste haar ambities kan realiseren. Daarnaast worden de wettelijk verplichte samenwerkingsverbanden voortgezet.

Wat willen wij bereiken en wat doen we daarvoor?

Producten

- 7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie
- 7B. Organisatieontwikkeling
- 7C. Servicepunt
- 7D. ICT
- 7E. Belastingen
- 7F. Vastgoed
- 7G. Bestuur en organisatie

7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie

Doelstelling
Een gemeente die initiatieven van inwoners stimuleert, serieus neemt, meer ruimte geeft en niet afremt. Een gemeente die openstaat voor ideeën en kennis van inwoners en daar samen met inwoners iets mee doet. Samenwerking met inwoners met als uitgangspunten vertrouwen, transparantie en gelijkwaardigheid. Een gemeente die niet beheerst en bepaalt, maar beïnvloedt en behartigt. Inwonerparticipatie en overheidsparticipatie worden zoveel mogelijk op alle beleidsterreinen toegepast.

Activiteiten:

Besturingsfilosofie

In 2014 is de nota besturingsfilosofie afgerond en door de Raad vastgesteld. De nota geeft richting via een drietal routes: a) Verschuiving van verantwoordelijkheden; b) Het vergroten van bestuurskracht (zie doelstelling 2 onder 7A); c) Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (burgerparticipatie).

Verschuiving van verantwoordelijkheden

Het vormgeven aan een cultuuromslag is een continu proces. Raadsleden, college, ambtenaren en adviesraden gaan actief op zoek naar ideeën en initiatieven van inwoners. Ze denken mee en

zoeken verbindingen tussen verschillende initiatieven en beleidsterreinen. Hierdoor kunnen initiatieven worden versterkt. Daarbij wordt de taak- en rolverdeling tussen inwoners en gemeente expliciet vastgelegd aan het begin van een samenwerkingsproces. Overdragen van taken aan inwoners. De gemeente ondersteunt deze transitie actief als dat nodig is. Bovendien is het de gemeente die het algemeen belang moet blijven waarborgen. Voorbeelden hiervoor zijn de ontwikkeling Renkum Centrum, Doorwerth Centrum, invoering reclamebelasting Renkum (niet gerealiseerd) en het zoeken naar bestuursleden voor de stichting MFC 3B4.

Bij de huidige taken van de gemeente en nieuwe taken die zich aandienen wordt per aandachtsgebied afgewogen of de taak door de gemeente, de markt of de samenleving moet worden uitgevoerd.

Aan de hand van casussen (bijv. komen tot zelfbeheer van sportaccommodaties door verenigingen) leren de betrokkenen hoe hiermee om te gaan: is duidelijk wat het effect is dat bereikt dient te worden? Zijn betrokkenen wel in staat de verantwoordelijk te nemen en te dragen? En willen zij dit ook? De gesprekken zijn aanleiding voor de betrokkenen om opnieuw te kijken naar ieders rol en verantwoordelijkheid.

Binnen de beleidsafdelingen is een onderzoek gestart naar de gevolgen van deze verschuiving van verantwoordelijkheden en wat dit voor de medewerkers betekent. (Senior)beleidsmedewerker en ondersteuners maar ook projectmanagers en projectleiders gaan in 2016 vorm geven aan die opdracht "wat moet beleid voor het Renkum van 2016 zijn". Kernwoorden hierbij zijn: integraal, kleiner beleid, kaderstellend met ruimte voor initiatieven, zoeken naar publieke meerwaarde en aandacht voor invoering en uitvoering. Voor de zomer van 2016 dient duidelijk te zijn welke veranderingen in werkwijze, taakinhoud en structuur de beleidsafdelingen zullen doormaken.

Inwonerparticipatie

Het eerste jaar (transitiefase Sociaal Domein) is besloten maatschappelijke en politieke betrokkenheid (burgerparticipatie) pragmatisch invulling te geven en daarmee te voldoen aan de wettelijke verplichting rondom een adviesorgaan rond de jeugd. De huidige commissies zijn in stand gebleven, waarbij de WMO adviesraad adviseert ook het brede terrein binnen het sociaal domein. Daarnaast is een Jongerenraad actief, waarin jeugdthema's worden besproken.

De herziening van de adviesstructuur vormt één van de transformatiethema's van 2016.

In de kadernota 'Transformatie sociaal domein' zijn de kaders beschreven rond de gewenste ontwikkelrichting. Deze richt zich op het versterken van de nuldelijn en de zelfredzaamheid van inwoners. Binnen het hiertoe in te richten sociaal team wordt gebiedsgericht gewerkt onder meer met netwerkmethoden. Deze zullen het komend jaar verder worden doorontwikkeld.

Het vergroten van maatschappelijke en politieke betrokkenheid (burgerparticipatie) geven wij vervolgens vorm langs een aantal sporen:

- De herziening van de huidige adviesstructuur van onze adviesraden. Dit vormt één van de transformatiethema's in het sociaal domein van 2016.
- De komende jaren wordt door middel van netwerkmethoden en gebiedsgericht werken ingezet op het versterken van de eigen kracht van inwoners en hun leefomgeving.
- We ondersteunen en faciliteren concrete burgerinitiatieven, voorbeelden daarvan zijn het project centrum Renkum en Doorwerth.
- Bij beleidsontwikkeling betrekken we daar waar mogelijk maatschappelijk partners en inwoners.
- Burgerparticipatie vormt een belangrijk middel om onze taken op een goede manier uit te kunnen voeren. Wij willen dit proces dan ook optimaliseren en evalueren hiertoe diverse burgerparticipatietrajecten. In 2016 willen wij deze ervaringen en lessen benutten voor de herziening van de wijze waarop we invulling geven aan burgerparticipatie.

Nota burgerparticipatie

Momenteel worden enkele burgerparticipatietrajecten geëvalueerd. De ervaringen en lessen uit deze trajecten worden meegenomen in de herziening van de Nota Burgerparticipatie in 2016.

Dorpsplatforms

De visie rond de inzet van Dorpsplatforms is onveranderd. Dorpsplatforms zullen betrokken blijven bij ontwikkelingen in de directe leefomgeving van inwoners.

Doelstelling

De gemeente Renkum wil haar bestuurskracht versterken door krachtenbundeling met andere partijen. Dit kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht. Samenwerking met andere gemeenten en partijen is gebaseerd op het uitgangspunt dat die samenwerking in het belang van onze inwoners is.

Activiteiten:

Vergroten bestuurskracht

In oktober zult u een besluit nemen over de samenwerking op het gebied van bedrijfsvoeringstaken met Rheden en Arnhem in een gemeenschappelijke regeling. Uw college zal zich als eerste over de ICT taken buigen en deze binnen de afgesproken kaders gaan vormgeven. Daarna zal in 2016 de voorbereiding voor de overige taken geschieden zodat naar verwachting 1 januari 2017 alle taken in de IGUO uitgevoerd kunnen worden.

G12

De opgave in het Sociaal Domein door decentralisatie van taken van provincie en Rijk naar gemeenten vraagt om meer bestuurskracht gelet op de grote financiële en maatschappelijke risico's. Door het rijk worden randvoorwaarden gesteld op het gebied van samenwerking tussen gemeenten op dit terrein. Twaalf gemeenten in de regio Arnhem, waaronder Renkum, werken met elkaar samen rondom de transformatie van het sociale domein. Momenteel wordt de contractering voor 2016 in de regio voorbereid en wordt gewerkt aan een minder vrijblijvende samenwerkingsstructuur in de G12. In 2016 zal invulling worden gegeven aan deze structuur conform de door raad afgegeven randvoorwaarden. Dit voorstel wordt eind 2015 aan u voorgelegd.

Gemeenschappelijk Orgaan (GO) Stadsregio

Na de liquidatie van de 'oude' Stadsregio gaat de samenwerking in de vorm van een GO verder. Het GO geldt als een afstemmingsoverleg voor (in elk geval) de beleidsterreinen mobiliteit, wonen en economie. Met het oogmerk de regionale economie te versterken is een samenwerkingsvorm gekozen onder de naam Triple Helix. Onderwijs, overheid en ondernemers werken hierin samen om te komen tot vaststelling van een economische agenda voor de regio.

ODRA

In 2016 voert de ODRA voor de gemeente Renkum alle WABO taken uit. We voeren regie op de afspraken die middels een DVO met de ODRA zijn overeengekomen.

Nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd

Ook in 2016 zal de Nota Intergemeentelijk Werken Georganiseerd het uitgangspunt van handelen zijn bij de verkenning tot samenwerking. Via deze route en procedure gaan wij met u in gesprek en

vragen wij uw besluit voor een verdere stap in de samenwerkingsprocessen. Als voor een samenwerking een gemeenschappelijk regeling tot het besluit behoort wordt gekeken naar bestuurlijke grip, organisatievorm en exitstrategie.

7B. Organisatieontwikkeling

Doelstelling

Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd door gebruik van moderne digitale mogelijkheden en een uniforme en goed ingerichte eerste ingang voor klantcontacten, ongeacht het door de klant gekozen kanaal (web, balie, telefoon, post).

Activiteiten:

Programma dienstverlening

Om de gemeentelijke dienstverlening aan te passen aan de eisen van deze tijd is een Programma Dienstverlening ingericht. Dit programma kent vier hoofddoelen:

1. Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.
2. Het uitbreiden en optimaliseren van de 'één bron'-gedachte: één bron voor alle gemeentelijke productinformatie.
3. Verbeteren van de (dienstverlenings-) processen en kwaliteitsborging.
4. Aandacht richten op gewenste cultuurveranderingen die bovengenoemde doelen ondersteunen.

Vanuit het Programma Dienstverlening worden organisatiebreed initiatieven ontplooid om de dienstverlening te verbeteren. Dit betreft deels activiteiten met een hoge impact op de dienstverlening en de gehele organisatie. Het effect is vaak van invloed op meerdere teams. Zo hebben we begin 2015 een project gestart om de organisatie in relatief korte tijd Digitaal Zaakgericht te laten werken. Op 7 juli 2015 zijn we met de hele organisatie in één keer van de bestaande situatie naar de nieuwe gegaan. Daarmee hebben we het benodigde fundament gelegd voor de doorontwikkeling van een efficiënte en effectieve dienstverlening die in 2016 verder vorm krijgt. Andere actuele onderwerpen zijn de toptaken website, digitale afhandeling van producten, ontwikkeling van ons Servicepunt etc. Specifieke ontwikkelingen worden bij de desbetreffende producten vermeld.

Doelstelling

De ontwikkeling van de organisatie sluit aan bij de ontwikkelingen in de samenleving. De organisatie is een effectief en efficiënt werkende eenheid. De klant staat centraal.

Activiteiten:

Ontwikkeling Personeel & Organisatie

- De ontwikkelingen binnen het sociaal domein, de intergemeentelijke samenwerking, de regiegemeente en de overige uitgangspunten van de besturingsfilosofie maken dat een actualisatie van de organisatievisie en missie nodig is. In 2016 zal de geactualiseerde organisatievisie en missie vertaald worden naar een strategische HRM visie, een visie op leidinggeven en een visie op werk.
- In 2016 is middels het instrument Strategische Personeelsplanning (SPP) een concreet beeld ontstaan van de kwaliteiten en het ontwikkelpotentieel van het huidige en toekomstige personeel. Naar aanleiding hiervan worden ontwikkelgesprekken met medewerkers gevoerd.

- Kwartiermakers onderzoeken wat de meest gewenste organisatie inrichting is voor het sociaal domein en de beleidsteams. Samen met de ontwikkelingen binnen de intergemeentelijke samenwerking zal dit in 2016 worden uitgewerkt in een (nieuwe) organisatiestructuur.
- De mogelijke intergemeentelijke samenwerking tussen Arnhem, Rheden en Renkum kan (bij een positieve besluitvorming) in 2016 verder vorm krijgen. Dan zal ook de uitwerking plaatsvinden van de harmonisering van arbeidsvoorwaarden tussen de drie gemeenten en de IGUO. De oprichting van een intergemeentelijke uitvoeringsorganisatie (IGUO) betekent dan een in een latere fase de overgang van een fors aantal medewerkers naar een andere organisatie.
- Het nieuwe uniforme beloningshoofdstuk 3 wordt per 1 januari 2016 doorgevoerd. In het kader van een toekomstbestendige cao met meer keuzevrijheid voor medewerkers, wordt per 1 januari 2017 het Individueel Keuzebudget (IKB) ingevoerd. De invoering van het IKB wordt in 2016 voorbereid.
- De organisatie heeft een taakstelling te realiseren, ook op het gebied van de personele formatie. Het realiseren van personele mobiliteit, zowel intern als extern is hierdoor een speerpunt, alsmede het invullen van de noodzakelijke bezetting.

7C. Servicepunt

Doelstelling

Gemeentelijke dienstverlening aanpassen aan de eisen van deze tijd.

Activiteiten:

- Het uitbreiden van online diensten (digitale producten).
- Het uitbreiden van de mogelijkheden voor het werken op afspraak.
- Het hanteren van kostendekkende tarieven voor huwelijken.

Doelstelling

Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.
--

Activiteiten:

- Het samenvoegen van de balies van het Sociaal Loket en het Servicepunt in de centrale hal. (realiseren van één ingang voor onze klantcontacten)

7D. ICT

Doelstelling

De informatiestromen in onze organisatie zijn zoveel mogelijk digitaal en met elkaar verbonden om een effectieve en efficiënte inrichting van onze processen en een optimale dienstverlening te faciliteren.
--

Activiteiten:

Informatie Beveiliging

Verplichte invoering van de Baseline Informatiehuishouding om een betere grip en sturing te krijgen op de beveiligingsaspecten van het informatiebeheer. Vanuit de rijksoverheid zal de gemeente hierop ge-audit worden (2015-2016).

In 2016 wordt de voor de individuele audits benodigde ICT-documentatie zo herschreven dat deze gemeentebreed voor audits gebruikt kan worden.

Samenwerking

Onderzocht wordt hoe we de samenwerking binnen de G3 gemeenten op het gebied van applicaties, informatie en ICT omgeving vorm kunnen geven. Een essentieel onderdeel hierin is dat alle onderdelen goed ingericht worden voor en met de G3 gemeenten die beheersbaar, overzichtelijk, toekomstvast, flexibel en stabiel is (2015-2018).

In 2016 wordt gestart met GemICT, als (mogelijke) aanloop naar de vorming van de IGUO in 2017. Om de overdracht van taken te realiseren moeten de bestaande ICT taken gesplitst worden. Tevens vindt er een herverdeling plaats van de achterblijvende ICT-taken onder de ICT'ers die niet overgaan naar GemICT.

Basisregistraties

De afgelopen jaren zijn reeds verschillende basisadministraties met succes geïmplementeerd. Deze lijn wordt verder gevolgd.

Door het realiseren van digitale koppelingen en normaliseren van informatie t.b.v. Basisregistraties wordt dit verder vorm gegeven (2015-2016).

Digitalisering

Het accent komt de komende jaren te liggen op het verder uitbouwen van het zaakstelsel. Daarnaast starten we in 2016 met het implementeren van E-diensten die efficiënt zijn en bij de huidige tijd passen, zowel voor burgers en bedrijven als voor beheer.

Tegelijkertijd worden activiteiten ontplooid om een digitaal E-depot op te zetten samen met het Gelders Archief (2015-2018).

7E. Belastingen

Doelstelling
We willen een gemeente zijn die zuinig omgaat met overheidsgeld. Het financieel huishoudboekje is op orde, structurele lasten worden gedekt met structurele inkomsten. Hierbij streven we naar lagere lasten voor de inwoners.

Activiteiten:

- De tarieven voor de OZB in 2016 worden in de basis met toepassing van de gebruikelijke jaarlijkse indexering vastgesteld in de decemberraad.
- Bij de besluitvorming over het nieuwe GRP wordt parallel meegenomen of de rioolheffing gekoppeld kan worden aan het feitelijke waterverbruik bij woningen en bedrijven.
- Opleggen van de aanslagen lokale heffingen overeenkomstig de door de raad vastgestelde belastingverordeningen.
- Maximaal invorderen van de opgelegde aanslagen lokale heffingen.
- Vaststellen van de WOZ-waarden van de onroerende zaken in de gemeente Renkum conform de hiervoor geldende wet- en regelgeving.
- Met ingang van 2016 wordt een precariobelasting op kabels en leidingen ingevoerd in de gemeente Renkum.
- Met ingang van 2016 wordt de hondenbelasting afgeschaft en deze opbrengst wordt opgenomen in de opbrengst OZB.

7F. Vastgoed

Doelstelling

- Vastgoed hanteert een inspanningsverplichting om de diverse eigen accommodaties duurzamer te maken.
- Sportaccommodaties worden, waar mogelijk, overgedragen aan sportverenigingen, beheer en onderhoud maken hiervan onderdeel uit.
- Onderzoek naar decentralisatie van nieuwbouw, onderhoud en renovatie van schoolgebouwen naar onderwijsorganisaties.

Activiteiten:

Inspanningsverplichting voor duurzamer vastgoed bij inzet van onderhoudsgelden

In 2016 zal een start worden gemaakt met het groot onderhoud van het gemeentehuis. Bij de uitwerking wordt onderzocht op welke bestaande onderdelen verdere verduurzaming kan plaatsvinden. Tevens wordt onderzocht in hoeverre het plaatsen van zonnepanelen een algemene bijdrage kan leveren aangezien de potentiële capaciteit van panelen het eigen verbruik overtreft.

Verzelfstandiging van sportaccommodaties

Voor alle buitensportaccommodaties wordt uitwerking gegeven aan de plannen om het totale beheer en onderhoud over te dragen aan de gebruikers. In 2017 moeten het beheer en onderhoud daadwerkelijk overgedragen zijn.

Sportpark de Duitse Kamp in Wolfheze is reeds overgedragen aan de vereniging en wordt in 2016 geëvalueerd. Met de gebruikers van de sportparken Hartenstein en Wilhelmina wordt de opgestelde visie geïmplementeerd. Met de gebruikers op sportpark De Bilderberg wordt onderzoek gedaan naar verzelfstandiging.

Realisatie van MFC 3b4

In 2016 wordt binnen de kaders van de raad tot gunning overgegaan voor de realisatie van het MFC 3b4 en wordt het MFC 3b4 (gebouw en buitenruimte) gebouwd. Daarnaast wordt verder invulling gegeven aan het totale beheer.

Onderzoek volledige doordecentralisatie onderwijshuisvesting

Als uit het onderzoek naar volledige doordecentralisatie blijkt dat dit haalbaar is dan zal tot implementatie worden overgegaan.

Renovatie gemeentehuis/ vernieuwing centrale hal

Vanuit het programma dienstverlening zijn plannen ontwikkeld om de centrale hal te vernieuwen. Aanpassen aan de eisen van de "moderne" tijd, functionaliteit en uitstraling zijn daarbij uitgangspunt. De noodzakelijke verbouwing zal op korte termijn plaatsvinden. Er wordt hierbij een verbinding gemaakt met de renovatie van het gemeentehuis, waar op dit moment een nadere planning voor wordt gemaakt.

7G. Bestuur en organisatie

Doelstelling

Een optimale interactie tussen raad, college en organisatie, gericht op een zo efficiënt en effectief mogelijk samenwerking.

Activiteiten:

- In de besturingsfilosofie is belegd hoe wordt vorm gegeven aan de beoogde interactie.
- Uitvoering geven aan activiteiten in het kader van de bedrijfsvoering (doorlopend).
- Aanpassingen onderzoeken naar gemeentelijke kantinefaciliteiten en de repro dienstverlening.

Wat zijn de kosten?**Totale kosten programma**

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
7A. Besturingsfilosofie en inwonerparticipatie						
Lasten	214	131	133	133	132	132
Baten		9	9	9	9	9
Saldo van baten en lasten	-214	-121	-124	-123	-123	-123
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-214	-121	-124	-123	-123	-123
7B. Organisatieontwikkeling						
Lasten		1.438				
Baten						
Saldo van baten en lasten		-1.438				
Mutatie reserve		800				
Geraamde/gerealiseerde resultaat		-639				
7C. Servicepunt						
Lasten	1.320	1.271	1.331	1.372	1.365	1.363
Baten	594	454	501	555	540	560
Saldo van baten en lasten	-726	-817	-830	-817	-825	-804
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-726	-817	-830	-817	-825	-804
7D. ICT						
Lasten		143	-16	-18	-13	-7
Baten						
Saldo van baten en lasten		-143	16	18	13	7
Mutatie reserve	-126	207	81	106	57	
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-126	64	97	124	69	7
7E. Belastingen						
Lasten	713	687	627	627	627	627
Baten	47	40	40	40	40	40
Saldo van baten en lasten	-667	-647	-587	-587	-587	-587
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-667	-647	-587	-587	-587	-587
7F. Vastgoed						
Lasten	3.912	3.771	3.409	3.259	3.178	3.281
Baten	174	94	95	95	96	96
Saldo van baten en lasten	-3.738	-3.676	-3.315	-3.164	-3.082	-3.185
Mutatie reserve	-32	324	504	462	344	397
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.770	-3.352	-2.810	-2.703	-2.738	-2.788
7G. Bestuur en organisatie						
Lasten	3.854	2.888	2.959	3.062	2.998	2.970
Baten	530	80	120			
Saldo van baten en lasten	-3.324	-2.808	-2.839	-3.062	-2.998	-2.970
Mutatie reserve	215	120				
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-3.109	-2.688	-2.839	-3.062	-2.998	-2.970
Saldo van baten en lasten	-8.669	-9.651	-7.679	-7.736	-7.603	-7.662
Mutatie reserve	56	1.451	585	568	401	397
Geraamde/gerealiseerde resultaat	-8.612	-8.200	-7.094	-7.168	-7.202	-7.265

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Inleiding

De hiervoor genoemde lasten en baten per programma resulteren in een uitgavenpost die gedekt wordt door de algemene dekkingsmiddelen. Deze algemene dekkingsmiddelen zijn, in tegenstelling tot de bij de programma's genoemde baten, vrij in te zetten binnen de begroting. Daarnaast is in de begroting een niet programmagebonden bedrag apart gezet voor onvoorziene uitgaven.

In de volgende tabel is weergegeven welke lasten de uitvoering van de programma's per saldo met zich meebrengen en welke algemene dekkingsmiddelen hier tegenover staan.

In de financiële begroting wordt ingaan op het saldo van deze begroting in relatie tot hetgeen is gepresenteerd in de voor- en najaarsnota 2015.

Saldo lasten en baten	2016
<i>Bedragen x € 1.000</i>	
Programma's	
1. Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	12.266
2. Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit	2.533
3. Milieu, klimaat & duurzaamheid	-744
4. Veiligheid	2.693
5. Openbare ruimte	6.266
6. Economie & cultuur	712
7. Inwoner, bestuur & organisatie	7.094
Totaal	30.820
Dekkingsmiddelen	
Algemene uitkering	23.155
Belastingen	6.832
Dividend	151
Rente resultaat	320
Onvoorzien	-165
Buffer	-150
Overige algemene dekkingsmiddelen	697
Totaal	30.840
Saldo Begroting 2015	20

Voor de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds wordt het volgende uitgangspunt gehanteerd: De nominale stijging van de Algemene uitkering wordt gebruikt ter dekking van de jaarlijkse indexering voor loon- en prijsstijgingen. Voor zover deze indexering nog niet toegewezen is aan de budgetten is dit bedrag apart gezet op een stelpost.

De inkomsten uit de Algemene uitkering zijn op basis van de mei- en septembercirculaire 2015 zoals weergegeven in de volgende tabel.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2015
Inkomsten Algemene uitkering	23.155	22.825

De belastingen die de gemeente int zijn:

- OZB voor eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van niet-woningen;
- toeristenbelasting;
- precariobelasting.

De begrote inkomsten per belastingsoort zijn weergegeven in de volgende tabel.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2015
OZB eigenaren	5.617	5.397
OZB gebruikers	856	823
Totaal OZB	6.473	6.220
Hondenbelasting	0	194
Toeristenbelasting	349	349
Precariobelasting	10	0
Totaal	6.832	6.763

De hondenbelasting is met ingang van het jaar 2016 afgeschaft.

Voor meer informatie over de tariefstelling voor deze belastingen en de uitgangspunten die daarbij worden gehanteerd wordt verwezen naar paragraaf 1 Lokale heffingen.

Behalve de hiervoor genoemde algemene dekkingsmiddelen zijn er nog een aantal algemene dekkingsmiddelen opgenomen in de begroting. In deze paragraaf worden genoemd:

- de dividenden die we als gemeente ontvangen;
- het saldo van de rentebaten en -lasten (financieringsfunctie);
- overige algemene dekkingsmiddelen.

Dividenden

De inkomsten die we als gemeente ontvangen uit dividenden zijn gering. De belangrijkste dividenden zijn afkomstig van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Afvalcombinatie De Vallei. Voor 2016 zijn de totale dividendinkomsten geraamd op € 151.000.

Saldo van de rentebaten- en lasten

Het gebruik van eigen en externe financieringsmiddelen heeft rentelasten en -baten tot gevolg. Deze kosten worden met een vast rentepercentage doorberekend aan de investeringen in de programma's. Uit praktische overwegingen wordt deze zogenaamde 'rekenrente' niet jaarlijks aangepast. Wij rekenen op dit moment met een rekenrente van 3%. Door de lage rentekosten op kort geld op dit moment, zijn de werkelijke rentekosten lager. Dit voordeel komt tot uitdrukking bij de algemene dekkingsmiddelen. Het gaat om een bedrag van € 320.000. Dit is gebaseerd op het overzicht kapitaallasten, wat terug is te vinden in bijlage 1.

Onvoorzien

Op basis van de Financiële verordening 2015 bedraagt de post onvoorzien die in deze begroting is opgenomen € 165.000. Onvoorziene uitgaven die zich in de loop van het begrotingsjaar voordoen, kunnen door het College ten laste van de stelpost van € 165.000 worden gebracht. Daarbij moet worden voldaan aan de voorwaarde dat het een onvoorziene en onuitstelbare en onvermijdbare gebeurtenis betreft. Structurele onvoorziene uitgaven kunnen alleen het eerste jaar ten laste van de stelpost worden gebracht. Deze uitgaven zullen dus in het volgende begrotingsjaar meegenomen moeten worden in de begroting.

Naast de post onvoorzien zit in de begroting een extra 'buffer' in de vorm van de rente over de weerstandsreserve. Wanneer de weerstandsreserve niet hoeft te worden ingezet, geeft dit een rentevoordeel van € 78.000.

Buffer

De meerjarenbegroting vertoont op dit moment positieve saldi. Dit kan de indruk wekken dat er middelen beschikbaar zijn om beleid te intensiveren, dan wel nieuw beleid te initiëren. Wij vinden dat op dit moment echter niet verantwoord. De laatste periode worden wij regelmatig geconfronteerd met aanzienlijke schommelingen in onze begroting als gevolg van externe factoren. Zo zien wij bijvoorbeeld grote mutaties binnen de algemene uitkering van het gemeentefonds, inclusief het sociaal domein en binnen de inkomensvoorziening. Deze risico's zijn ook verwoord in de paragraaf weerstandsvermogen. Om deze risico's te kunnen opvangen, zetten wij diverse bronnen in. Naast de weerstandsreserve, onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien, zijn de positieve begrotingssaldi een van die bronnen. Om te benadrukken dat de positieve begrotingssaldi in feite "beklemd" zijn, en om meer stabiliteit te realiseren binnen onze begroting, stellen wij voor om gedurende deze coalitieperiode een buffer op te nemen in de begroting. Voor 2016 bedraagt deze buffer € 150.000.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige dekkingsmiddelen bestaan uit onder andere de bespaarde rente over eigen financieringsmiddelen, stelposten voor loon- en prijsontwikkeling en vervangingsinvesteringen. Per saldo leveren deze posten een voordeel op van € 697.000.

Mutaties reserves

Binnen de begroting worden onttrekkingen en toevoegingen aan reserves opgenomen. De mutaties voor 2016 zijn opgenomen in de tabellen per programma. Een verloopoverzicht per reserve is opgenomen in deel II, onderdeel Financiële positie en toelichting.

Wat zijn de kosten?

Totale kosten programma

Rekening houdend met het voorgaande brengt dit programma de volgende kosten en opbrengsten met zich mee.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
0A. Algemene uitkering						
Lasten						
Baten	24.140	22.825	23.155	22.677	22.816	23.005
Saldo van baten en lasten	24.140	22.825	23.155	22.677	22.816	23.005
Mutatie reserve	-100					
Geraamde/gerealiseerde resultaat	24.040	22.825	23.155	22.677	22.816	23.005
0B. Belastingen						
Lasten						
Baten	6.556	6.782	6.832	6.832	6.832	6.832
Saldo van baten en lasten	6.556	6.782	6.832	6.832	6.832	6.832
Mutatie reserve						
Geraamde/gerealiseerde resultaat	6.556	6.782	6.832	6.832	6.832	6.832
0C. Overige algemene dekkingsmiddelen						
Lasten	-98	146	537	773	834	684
Baten	1.942	2.154	1.389	1.307	1.071	828
Saldo van baten en lasten	2.039	2.008	852	534	237	144
Mutatie reserve	-48	271	3			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	1.992	2.279	855	534	237	144
Saldo van baten en lasten	32.735	31.614	30.838	30.044	29.886	29.981
Mutatie reserve	-147	271	3			
Geraamde/gerealiseerde resultaat	32.588	31.885	30.842	30.044	29.886	29.981

Paragrafen

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) wordt bepaald dat in de begroting een aantal verplichte paragrafen worden opgenomen, waarin de beleidslijnen zijn vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. Het doel van de paragrafen is om onderwerpen die verspreid in de begroting staan gebundeld weer te geven. Hiermee wordt van deze onderdelen een dwarsdoorsnede gegeven van alle programma's.

Op grond van de artikelen 9 en 24 van het BBV moet de begroting de volgende paragrafen bevatten:

- lokale heffingen
- weerstandsvermogen
- onderhoud kapitaalgoederen
- financiering
- bedrijfsvoering
- verbonden partijen
- grondbeleid

Naast deze verplichte paragrafen hebben we een paragraaf subsidies opgenomen.

Paragraaf 1 Lokale heffingen

Inleiding

Lokale heffingen zijn inkomsten voor de gemeente, betaald door de burgers. Het zijn inkomsten die verkregen worden op grond van publiekrechtelijke regels, voornamelijk belastingen en leges die de overheid heft op grond van wettelijke bepaling van haar inwoners en gasten.

De Gemeentewet onderscheidt twee soorten lokale heffingen:

- Gemeentelijke belastingen. Het kenmerk van belasting is dat tegenover de aan de overheid verschuldigde betaling geen direct aanwijsbare individuele tegenprestatie staat. De opbrengst van de belastingen belandt in beginsel in de algemene middelen van de gemeente en zijn dus vrij besteedbaar. De hoogte van de tarieven van belastingen is in beginsel niet wettelijk beperkt.
- Gemeentelijke rechten of retributies. Het kenmerk van retributies is dat tegenover de aan de overheid verschuldigde betaling een direct aanwijsbare tegenprestatie staat. Die tegenprestatie kan bestaan uit een product of een dienst. De tarieven voor de retributies mogen maximaal kostendekkend worden vastgesteld (artikel 229b Gemeentewet).

De gemeentelijke rechten of retributies worden onderverdeeld in retributies en leges. Bij retributies gaat het om de uitvoering van publiekrechtelijke dienstverlening. De burger moet ook betalen als hij de dienst niet wenst (v.b. afvalstoffenheffing). Bij leges gaat het om de levering van individuele dienstverlening van typische overheidsdiensten van publiekrechtelijke aard (paspoorten, vergunningen enz.). Betaling vindt alleen plaats bij afname van deze producten.

In deze paragraaf zal worden ingegaan op het gemeentelijk beleid voor de bepaling van de tarieven voor belastingen, retributies en leges. De in deze begroting genoemde tarieven zijn voorlopige tarieven. De definitieve vaststelling vindt namelijk plaats bij de vaststelling van de diverse belasting- en legesverordeningen in december 2015.

Belastingen

De gemeente Renkum onderscheidt de volgende belastingen:

- Onroerende zaakbelasting
- Toeristenbelasting
- Precariobelasting

In het vervolg van dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de uitgangspunten voor de tariefstelling van deze belastingen. Vervolgens komen achtereenvolgens de genoemde belastingen aan de orde.

Uitgangspunten tariefstelling

De uitgangspunten voor de jaarlijkse tariefstelling voor de belastingen is als volgt vastgesteld:

- Een trendmatige verhoging op basis van het inflatiepercentage voor de materiële consumptie (1/2) en lonen en salarissen (1/2) volgens de septembercirculaire;
- Bijstelling van de trendmatige verhoging achteraf op basis van actuele gegevens over het inflatiepercentage voor de achterliggende jaren (maximaal 2 jaar) volgens de septembercirculaire.

De inflatiepercentages volgens de septembercirculaire 2015 van het Gemeentefonds worden dus toegepast als uitgangspunt voor de tariefvaststelling voor 2016. In deze circulaire zijn inflatiepercentages opgenomen uit de Macro Economische Verkenning, waarbij onderscheid wordt

gemaakt tussen het inflatiepercentage voor de materiële consumptie en het inflatiepercentage voor lonen en salarissen.

Op basis van deze uitgangspunten is de noodzakelijke trendmatige verhoging van de tarieven voor 2016 als volgt becijferd:

Inflatie septembercirculaire Gemeentefonds	2014	2015	2016
Getallen in %			
Materiële consumptie	0,00	0,90	0,90
Lonen en salarissen	1,60	2,00	1,90
Totaal	0,80	1,45	1,40
Toegepast Begroting 2015	1,50	1,38	
Tarief	-/-0,70	0,07	1,40
Cumulatief	-/-0,70	-/- 0,63	0,77

Op basis van het voorgaande bedraagt de trendmatige verhoging van de tarieven voor 2016 in totaal 0,77%.

Onroerende zaakbelasting (OZB)

Tarieven 2016

OZB-heffing is een percentage van de waarde

De onroerendezaakbelasting (OZB) is met ingang van 1 januari 2009 berekend naar een percentage van de waarde van de onroerende zaak.

In het coalitieakkoord 2014-2018 is aangegeven dat de opbrengsten van de OZB de komende vier jaar nominaal gelijk blijven aan de geraamde opbrengsten uit de begroting 2014 met toepassing van de gebruikelijke jaarlijkse indexering. Uitgangspunt hierbij is gelijkblijvende opbrengsten vermeerderd met de inflatiecorrectie. Uitzondering hierop is de areaalontwikkeling. Wanneer de woningvoorraad toe- of afneemt, leidt dit wel tot een OZB stijging of daling.

Overige ontwikkelingen in de WOZ leiden tot bijstelling van tarieven, waardoor de opbrengsten gelijk blijven. Er wordt daarbij geen rekening gehouden met de consequenties binnen de algemene uitkering.

Voor 2016 bedraagt de indexering een verhoging met 0,77%. Dit betekent dat de opbrengst voor 2016 € 6.268.000 gaat bedragen.

De inflatiecorrectie van 0,77% op de tarieven heeft een stijging van € 48.000 tot gevolg. Deze stijging wordt toegevoegd aan de stelpost loon- en prijsstijgingen.

In verband met hogere perceptiekosten (€ 10.000) moet de bovengenoemde opbrengst OZB met 0,16% extra stijgen. De perceptiekosten zijn hoger als gevolg van een toename van de jaarlijks te vergoeden proceskosten aan "No cure – No Pay" bureaus die bezwaarmakers bijstaan bij bezwaar- en beroepsprocedures.

Door het wegvallen van de inkomsten hondenbelasting van € 195.200 zal de opbrengst OZB vanaf 2016 met dit bedrag stijgen. Dit is een extra stijging van 3,14%.

De waardeontwikkeling van de WOZ-waarde per 1-1-2015 wijkt af van de aanname bij de begroting 2015 en tariefvaststelling 2015. De WOZ-waarde is, met name bij de niet-woningen,

minder gedaald dan verwacht. Hierdoor denken wij in 2015 een hogere opbrengst te realiseren. Dit betekent dat de tarieven moeten dalen om de begrote opbrengst te realiseren. Dit kan niet meer voor 2015 maar zal wel worden toegepast voor berekening van de tarieven 2016. Dit leidt tot een daling van de tarieven.

Bij de berekening van de tarieven 2016 is uitgegaan van een verwachte waardestijging van de woningen met 0,6% en een waardedaling van niet-woningen met 1,8%. Dit zijn de landelijke gegevens.

Het bovengenoemde betekent dat de tarieven wijzigen om de opbrengst 2016 te kunnen realiseren. Voor woningen is de daling 0,58% en voor niet-woningen is de stijging 1,81%. In december 2015 worden de definitieve tarieven vastgesteld. Hierbij wordt rekening gehouden met de waardeontwikkeling binnen de gemeente Renkum.

De tarieven onroerend goed op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel.

Tarief OZB	2016 Tarief in % van de waarde onroerend goed	2015 Tarief in % van de waarde onroerend goed
Woning		
Eigenaar	0,1247	0,1204
Niet-woning		
Eigenaar	0,2482	0,2376
Gebruiker	0,2030	0,1930
Totaal	0,4512	0,4306

Opbrengsten OZB

In de volgende tabel zijn de geraamde opbrengsten voor de OZB opgenomen.

Opbrengsten OZB Bedragen x € 1.000	2016	2015	2014	2013
Woning				
Eigenaar	4.386	4.209	4.146	4.330
Niet-woning				
Eigenaar	1.231	1.200	1.163	1.219
Gebruiker	856	829	809	881
Totaal	2.087	2.029	1.972	2.100
Totaal	6.473	6.238	6.118	6.430

Het verschil tussen de opbrengst 2016 en 2015 wordt veroorzaakt door een verschil van € 18.000 ten opzichte van de geraamde opbrengst van € 6.220.000 in 2015, die in 2016 weer wordt hersteld, de inflatie van € 48.000, extra perceptiekosten van € 10.000 en afschaffing van de hondenbelasting van € 195.000.

Hondenbelasting

De hondenbelasting zal worden afgeschaft. De vanaf 2016 geraamde opbrengsten voor de hondenbelasting van € 195.200 zal worden opgenomen binnen de OZB.

Toeristenbelasting

Tarieven

De tarieven voor 2016 op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel (afgerond op 5 cent).

Toeristenbelasting Bedragen in euro's	2016	2015	2014	2013
Tarief per overnachting voor:				
Hotels	1,75	1,75	1,75	1,65
Campings	0,95	0,95	0,95	0,90
Stijging t.o.v. vorig jaar				
hotels	0,0%	0,0%	6,1%	0,0%
campings	0,0%	0,0%	5,6%	0,0%

Opbrengsten

De geraamde opbrengsten voor de toeristenbelasting 2016 op basis van bovengenoemde uitgangspunten en dat het aantal overnachtingen constant blijft bedragen € 349.000.

Precariobelasting

Met ingang van 2016 kent de gemeente Renkum de precariobelasting op kabels en leidingen. Hiermee worden de kabels en leidingen in, op en boven de gemeentegrond belast met een heffing. Een haalbaarheidsonderzoek dat in 2015 is uitgevoerd wijst uit dat bij een tariefstelling van € 3,00 per strekkende meter een opbrengst van € 10.000 gerealiseerd kan worden.

Afvalstoffenheffing

Retributies

Met ingang van 2006 kent de gemeente Renkum de afvalstoffenheffing en de rioolheffing als retributies.

Afvalstoffenheffing

Voor de afvalstoffenheffing geldt het uitgangspunt dat de kosten voor 100% gedekt moeten worden door de inkomsten.

De tarieven 2015 zijn incidenteel verlaagd als gevolg van inzet extra dividend. Hieronder wordt deze verlaging teruggerekend naar het structureel tarief 2015.

Afvalstoffenheffing <i>Bedragen in euro's</i>	2015	Inzet extra dividend	Tarief 2015 structureel
Tarieven			
1-persoon	217,90	2,30	220,20
2-persoons	248,20	2,50	250,70
3-persoons of meer	278,80	2,80	281,60

Tarieven

Hieronder worden de structurele en incidentele aanpassingen van de tarieven voor 2016 weergegeven.

Structurele aanpassing tarieven

De kostenraming voor 2016 is ongeveer gelijk aan die van 2015. Dit betekent dat de tarieven hiervoor niet aangepast worden.

Verlaging rekenrente

Door de verlaging van de rekenrente dalen ook de kosten van investeringen binnen "Afvalverwijdering en -verwerking". Deze kosten zijn bepalend voor de omvang van de afvalstoffenheffing. Dit betekent dat een deel van het voordeel dat ontstaat door lagere financieringskosten wordt doorgegeven aan onze burgers middels verlaging van deze heffingen. De heffingen dalen hierdoor met ongeveer 0,48%.

Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing

De egalisatievoorziening afvalstoffenheffing vertoont per 31 december 2014 een saldo van € 1.208.000. Hieronder wordt de begroting van het verloop van de egalisatievoorziening weergegeven:

Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing <i>Bedragen</i>	Mutaties	Stand per 31 december
Stand 31-12-2014		1.208.000
Inzet extra dividend 2014	- 37.000	
Onttrekking conform begroting 2015	-192.000	
Overige mutaties	1.000	
Stand 31-12-2015		979.000
Onttrekking conform begroting 2015	- 189.000	
Overige mutatie	3.000	
Stand 31-12-2016		793.000
Onttrekking conform begroting 2015	- 185.000	
Overige mutaties	5.000	
Stand 31-12-2017		612.000
Onttrekking conform begroting 2015	16.000	
Overige mutaties	5.000	
Stand 31-12-2018		633.000

Uit dit overzicht blijkt dat de voorziening per 31-12-2018 hoger is dan € 500.000.

Voorgesteld wordt om de onttrekkingen uit de voorgaande begrotingen van totaal € 201.000 ook door te trekken naar 2018. Hierdoor komt de voorziening per 31 december 2018 uit op € 432.000.

Afvalstoffenheffing <i>Bedragen</i>	Tarief 2016 structureel (tot en met 2018)	Verlaging rekenrente	Tarief 2016 structureel (tot en met 2018)
Tarieven			
1-persoon	220,20	- 1,00	219,20
2-persoons	250,70	- 1,20	249,50
3-persoons of meer	281,60	- 1,40	280,20

Incidentele aanpassing tarieven

In 2015 is geen extra dividend over 2014 ontvangen. Dit betekent dat er geen eenmalige verlaging van de tarieven over 2016 wordt toegepast.

De tarieven voor 2016 op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten zijn weergegeven in de volgende tabel.

Afvalstoffenheffing <i>Bedragen in euro's</i>	2016	2015	2014	2013
Tarieven				
1-persoon	219,00	217,90	220,20	218,50
2-persoons	249,50	248,20	250,70	248,70
3-persoons of meer	280,20	278,80	281,60	279,40
Wijziging t.o.v. vorig jaar	0,5%	-1,0%	0,8%	4,3%

Opbrengsten

De geraamde opbrengsten voor de afvalstoffenheffing 2016 op basis van bovengenoemde uitgangspunten bedragen € 3.408.000.

Rioolheffing

Bij de bepaling van een kostendeckende rioolheffing gelden voor de kostprijsbepaling de volgende uitgangspunten:

- alle lasten en baten zoals geraamd op het product "Riolering en Water";
- 100% van de kwijtscheldingen over de rioolheffing;
- 50% van de lasten van de straatreiniging;
- 100% van de perceptiekosten van de uitvoering van de bijbehorende belastingtaken.

Omdat in december 2015 een nieuw GRP zal worden behandeld in uw raad, zal in deze paragraaf geen herberekening plaatsvinden van de tarieven voor 2016. Deze herberekening zal in het GRP worden opgenomen.

Lastendruk per huishouden

Op basis van het voorgaande zijn berekeningen gemaakt van de ontwikkeling van de lastendruk voor onze burgers. Omdat er een GRP komt zijn de tarieven voor riolering niet gewijzigd. In onderstaand overzicht worden voorbeelden van twee varianten weergegeven, namelijk:

- Van een gezin van 4 personen die eigenaar is van een woning met een WOZ waarde van € 253.700 in 2016 en € 252.200 in 2015 (gemiddelde gemeente Renkum);
- Van een gezin van 3 personen die een woning huurt.

Belastingdruk voor een huishouden zoals bij A. weergegeven

<i>Bedragen in euro's</i>	2016	2015
Onroerend zaakbelasting, eigenaar	316,36	303,65
Afvalstoffenheffing	280,20	278,80
Rioolheffing	251,65	251,65
Totaal	848,21	834,10
Mutatie t.o.v. vorig jaar	1,69%	

Belastingdruk voor een huishouden zoals bij B. weergegeven

<i>Bedragen in euro's</i>	2016	2015
Afvalstoffenheffing	280,20	278,80
Rioolheffing	164,16	164,16
Totaal	444,36	442,96
Mutatie t.o.v. vorig jaar	0,32%	

Leges

Binnen de gemeente Renkum worden leges geïnd voor:

- de producten van burgerzaken (waaronder paspoorten, rijbewijzen, huwelijken);
- vergunningen (waaronder bouwvergunningen, gebruikersvergunningen, kapvergunningen, WABO);
- lijkbezorgingrechten;
- marktgelden;
- overig.

In eerste instantie worden de leges verhoogd op basis van de algemene uitgangspunten voor de bepaling van de jaarlijkse tariefstelling.

Daarnaast worden de leges bepaald op basis van het uitgangspunt dat zoveel mogelijk gestreefd moet worden naar 100% kostendekking.

Kwijtscheldingen

De gemeente is op grond van de Gemeentewet bevoegd om kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en retributies te verlenen. Kwijtschelding kan worden verleend voor afvalstoffenheffing en rioolheffing huishoudens.

Er is sprake van zogenaamde automatische kwijtscheldingen en kwijtschelding op basis van aanvraag.

De automatische kwijtschelding wordt verleend als in de voorgaande jaren kwijtschelding is verleend en de betreffende persoon klant is bij sociale zaken of ouder dan 65 jaar is. De automatische kwijtschelding wordt jaarlijks gecontroleerd door middel van een steekproef.

De aanvragen voor kwijtscheldingen worden beoordeeld op basis van inkomenscriteria.

De kwijtschelding van afvalstoffenheffing en rioolheffing worden verdisconteerd in de desbetreffende tarieven.

Paragraaf 2 Weerstandsvermogen

Inleiding

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is opgenomen dat de gemeente in de begroting en de jaarstukken moet aangeven:

- welke risico's er spelen;
- welke capaciteit (middelen) er beschikbaar is bij tegenvallers;
- wat het beleid is ten aanzien van de risico's, de capaciteit en de relatie tussen beide.

In deze paragraaf zal worden ingegaan op ons weerstandsvermogen in 2016. Daarbij wordt eerst stilgestaan bij het beleid van onze gemeente. Vervolgens komt de weerstandscapaciteit aan de orde. Daarna wordt ingegaan op de risico's waarvan sprake is binnen onze gemeente. Tot slot worden conclusies getrokken over het weerstandsvermogen.

Met ingang van de begroting 2016 moeten op basis van het BBV een aantal financiële kengetallen worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en de jaarstukken. Voor een belangrijk deel betreft dit de kengetallen die op basis van onze financiële verordening zijn opgenomen in de financieringsparagraaf. Omwille van de transparantie en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten, zullen wij deze kengetallen nu presenteren in deze paragraaf.

Beleid

De hoofdlijnen van ons beleid met betrekking tot het weerstandsvermogen en risicomanagement is vastgelegd in de financiële verordening gemeente Renkum, die op 29 oktober 2014 door uw Raad is vastgesteld. De verdere uitwerking vindt jaarlijks plaats in de begroting.

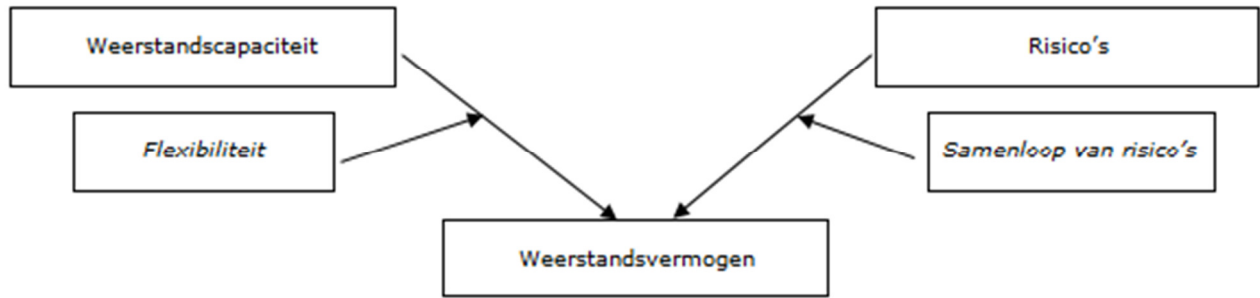
Risicomanagement is als een continu proces vormgegeven binnen de organisatie. Daarvoor is het risicomanagement ingebed binnen het beleidsvormingsproces en de planning- & controlcyclus. Het proces van risicomanagement omvat drie stappen: inventariseren, analyseren en beheersen. In hoofdlijnen zijn er vier mogelijkheden om risico's te beheersen, namelijk: elimineren, reduceren, overdragen of accepteren. Als een risico niet kan worden geëlimineerd, gereduceerd of overgedragen, dan wordt het risico geaccepteerd en zal de eventuele (financiële) schade middels de weerstandscapaciteit moeten worden afgedekt. Dit betekent overigens niet per definitie dat het risico niet beïnvloedbaar is en daarom maar geaccepteerd moet worden. Het betekent dat het risico op dit moment geaccepteerd wordt en niet op één of andere wijze is afgedekt.

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre een gemeente in staat is tegenvallers op te vangen. Van belang is daarbij om vast te stellen in hoeverre tegenvallers kunnen worden opgevangen zonder dat dit consequenties heeft voor het voorgenomen beleid in de (meerjaren)begroting.

Voor de bepaling van het weerstandsvermogen zijn twee factoren van belang, namelijk:

- de weerstandscapaciteit en
- de risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie van de gemeente.

In schema kan dit als volgt worden weergegeven:

Het kan noodzakelijk zijn om de weerstandscapaciteit aan te vullen, bijvoorbeeld omdat er nieuwe risico's zijn ontdekt. Het tempo waarin dit gebeurt is afhankelijk van de flexibiliteit van de (financiële) organisatie. Bepaalde kostenposten kunnen sneller worden omgebogen dan andere.

De samenloop van risico's heeft een dubbele inhoud. Enerzijds kan de samenloop van risico's ertoe leiden dat de weerstandscapaciteit 'op' raakt. Anderzijds kunnen kleine risico's, risico's die individueel niet van belang zijn, indien ze gelijktijdig of kort na elkaar zich voordoen, toch een risico voor de weerstandscapaciteit gaan vormen.

In het vervolg van deze paragraaf zal worden ingegaan op onze weerstandscapaciteit. Vervolgens komen de risico's aan de orde. Tot slot zullen conclusies worden getrokken over het weerstandsvermogen van de gemeente en zal aanvullend worden ingegaan op enkele financiële kengetallen. In deze paragraaf worden alleen de uitkomsten op hoofdlijnen aangegeven. Meer gedetailleerde informatie in terug te vinden in bijlage 2.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit betreft de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt c.q. kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Daarbij worden incidentele en structurele weerstandscapaciteit onderscheiden.

Met het eerste wordt het vermogen bedoeld om calamiteiten en andere eenmalige tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat dit invloed heeft op de hoogte van het voorzieningenniveau dat de gemeente haar burgers wil aanbieden.

Met de structurele weerstandscapaciteit worden de middelen bedoeld die permanent kunnen worden ingezet om tegenvallers in de lopende exploitatie op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het bestaande beleid.

In bijlage 2 vindt u de inventarisatie van de weerstandscapaciteit voor de jaren 2015 tot en met 2019. Op grond daarvan concluderen we het volgende over de huidige weerstandscapaciteit:

Weerstandscapaciteit	2015	2016	2017	2018	2019
<i>Bedragen x € 1.000</i>					
Structurele capaciteit					
Onbenutte belastingcapaciteit		1.912			
Begrotingsruimte					
Kostenreductie					
Totaal structureel	0	1.912	0	0	0
Incidentele capaciteit					
Post onvoorzien	165	165	165	165	165
Weerstandreserve	2.590				
Onbenutte belastingcapaciteit					
Stille reserves					
Begrotingsruimte incl. buffer		170	410	467	223
Kostenreductie					
Totaal incidenteel	2.755	335	575	632	388
Totaal weerstandscapaciteit	2.755	2.247	575	632	388

Risico's

Bij de inventarisatie van risico's worden de risico's ingedeeld naar de paragrafen in de begroting. Dit betekent dat we risico's onderscheiden op het gebied van lokale heffingen, kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen, grondbeleid en subsidies.

In het kader van het weerstandsvermogen moet overigens worden bedacht dat niet alle risico's daadwerkelijk risico's voor het weerstandsvermogen van de gemeente zijn. Risico's waarvoor reeds een voorziening, verzekering of bestemmingsreserve is gevormd, worden uiteraard niet meegenomen in deze inventarisatie. Dit geldt ook voor risico's waarvoor reeds in de projectbegroting c.q. de kostencalculatie een post onvoorzien is opgenomen.

In bijlage 2 zijn de risico's in beeld gebracht die op dit moment bekend zijn. Van de risico's is aangegeven wat de kans is dat het risico zich voordoet en wat het financiële gevolg van het risico is. De totale risico-omvang is bepaald door de kans te vermenigvuldigen met het financiële gevolg. Voor de beoordeling van de kans gebruiken we de volgende 5 klassen:

Klasse	Kans (waarschijnlijkheid)	Procentueel
1	Zeër klein	1-20 %
2	Klein	21-40 %
3	Gemiddeld	41-60 %
4	Groot	61-80 %
5	Zeër groot	81-100 %

Voor de beoordeling van het financiële gevolg hanteren we de volgende klassenindeling:

Klasse	Bandbreedte financieel gevolg in euro's
1	0-25.000
2	25.001-50.000
3	50.001-100.000
4	100.001-250.000
5	Meer dan 250.001

Hieruit volgen de volgende risicobedragen per paragraaf.

Risico's	2015	2015	2016	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2019
<i>Bedragen x € 1.000</i>	Inc	Str	Inc	Str	Inc	Str	Inc	Str	Inc	Str
Lokale inkomsten	37	140	156	0	108	240	1.120	0	1.310	0
Onderhoud kapitaalgoederen	238	0	88	0	88	0	88	0	88	0
Financiering	83	0	69	0	59	0	50	0	42	0
Bedrijfsvoering	163	0	612	53	322	0	137	0	137	0
Verbonden partijen	0	0	0	0	302	0	292	0	319	0
Grondbeleid	2.000	0	113	0	4	0	0	0	0	0
Subsidies	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	2.520	140	1.039	53	881	240	1.686	0	1.894	0

Weerstandsvermogen

In de voorgaande onderdelen zijn we ingegaan op de weerstandscapaciteit en de risico's. Zoals eerder gezegd, bestaat het weerstandsvermogen uit de relatie tussen de weerstandscapaciteit en de risico's. Het weerstandsvermogen kan in twee soorten worden verdeeld, te weten:

Statisch weerstandsvermogen

Met het statisch weerstandsvermogen (ook wel het éénjarige weerstandsvermogen genoemd) wordt bedoeld de mate waarin tegenvallers opgevangen kunnen worden zonder dat dit tot beleidswijzigingen in het begrotingsjaar zelf leidt. Het gaat er om of de gemeente voldoende middelen heeft om een risico in het lopende jaar op te vangen. Het voordoen van het risico mag er niet toe leiden dat de gemeente haar beleid moet aanpassen.

Dynamisch weerstandsvermogen

Het is ook mogelijk dat een risico gevolgen heeft voor meerdere jaren. Het dynamisch weerstandsvermogen (ook wel het meerjarige weerstandsvermogen genoemd) is de mate waarin de gemeente tegenvallers kan opvangen zonder dat dit consequenties heeft voor meerdere begrotingsjaren.

Het in kaart brengen van het statisch en dynamisch weerstandsvermogen geeft de gemeente inzicht in hoeverre ze in staat is om risico's op te vangen in het huidige jaar en komende jaren. Met dit inzicht kan de gemeente tijdig maatregelen treffen om problemen te voorkomen.

Het weerstandsvermogen is niet uit te drukken in een bedrag. Het betreft een kwantificering van de confrontatie tussen de weerstandscapaciteit en de financiële risico's. Wij berekenen het statisch en het dynamisch weerstandsvermogen als volgt:

$$\text{Statisch weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Incidentele weerstandscapaciteit jaar } t \text{ t/m } t+4)}{((\text{Inc. risico's jaar } t \text{ t/m } t+4) + (\text{str. risico's jaar } t))} \times 100 \%$$

$$\text{Dynamisch weerstandsvermogen} = \frac{(\text{Structurele weerstandscapaciteit jaar } t+1 \text{ t/m } t+4)}{(\text{Structurele risico's jaar } t+1 \text{ t/m } t+4)} \times 100 \%$$

Aan het weerstandsvermogen geven we de volgende kwalificaties:

Weerstandsvermogen	Beoordeling
> 100 %	Uitstekend
80 % - 100 %	Ruim voldoende
60 % - 80 %	Voldoende
40 % - 60 %	Matig
< 40 %	Slecht

Wij streven naar een statisch en dynamisch weerstandsvermogen van minimaal 80 en maximaal 100%.

Het statisch en dynamisch weerstandsvermogen van onze gemeente kan op basis van de hiervoor genoemde uitgangspunten als volgt worden vastgesteld.

Statisch weerstandsvermogen	
Risico's ten opzichte van incidentele weerstandscapaciteit	
Incidentele risico's 2015 t/m 2019	8.019
Structurele risico's 2015	140
Totaal	8.159
Aanwezige incidentele weerstandscapaciteit 2015 t/m 2019	
	4.685
Percentage	57 %

Dynamisch weerstandsvermogen	
Risico's ten opzichte van structurele weerstandscapaciteit	
Structurele risico's 2015 t/m 2019	433
Totaal	433
Aanwezige structurele weerstandscapaciteit 2015 t/m 2019	
	1.912
Percentage	442 %

De conclusie op basis van het voorgaande luidt dat het statisch weerstandsvermogen matig is, en niet voldoet aan de gestelde norm van 80%. Het dynamisch weerstandsvermogen is meer dan uitstekend.

In eerdere begrotingen is besloten de "overcapaciteit" op het dynamisch weerstandsvermogen mee te nemen bij de bepaling van het statisch weerstandsvermogen. De incidentele weerstandscapaciteit komt daarmee op 77%. Om op een percentage van 80% te komen is een

aanvullende storting in de weerstandsreserve noodzakelijk van € 277.000. Wij achten een weerstandscapaciteit van 77% op dit moment echter aanvaardbaar.

Financiële kengetallen

Op grond van een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten wordt het verplicht een aantal financiële kengetallen op te nemen in de begroting en de jaarstukken. Het betreft de volgende kengetallen:

- netto schuldquote;
- netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen;
- solvabiliteitsratio;
- kengetal grondexploitatie;
- structurele exploitatieruimte;
- belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden.

De uitkomst van deze kengetallen voor onze gemeente is weergegeven in de volgende tabel. De berekening is opgenomen in bijlage 2.

Financiële kengetallen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Netto schuldquote	13 %	17 %	33 %
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	13 %	17 %	33 %
Solvabiliteitsratio	36 %	33 %	32 %
Grondexploitatie	12 %	9 %	4 %
Structurele exploitatieruimte	0 %	1 %	2 %
Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde voorgaand jaar	119 %	118 %	118 %

Deze kengetallen komen voort uit de nieuwe aanpassingen vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). Deze zijn met ingang van de begroting 2016 verplicht. Op dit moment zijn er nog geen vergelijkende cijfers van andere gemeenten. We gaan er vanuit dat deze kengetallen na publicatie van alle gemeentebegrotingen zullen worden verzameld voor vergelijking.

Paragraaf 3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Kapitaalgoederen zijn investeringen waarvan het nut zich over een reeks van jaren uitstrekt. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen wordt het beleidskader over het onderhoud van kapitaalgoederen zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen gegeven. Verder wordt inzicht gegeven in het niveau van de voorzieningen en de beschikbare middelen.

Uitgaven voor onderhoud kapitaalgoederen komen op diverse beleidsvelden voor. De kwaliteit van de kapitaalgoederen en het onderhoud ervan is bepalend voor het voorzieningenniveau en de jaarlijkse lasten. Onderhoud is ook nodig om kapitaalvernietiging te voorkomen. Met het onderhoud van kapitaalgoederen is een substantieel deel van de exploitatielasten gemoeid. Een goed overzicht is daarom van belang voor een goed inzicht in de financiële positie.

Het beleid van de gemeente Renkum voor het onderhoud van kapitaalgoederen is opgenomen in de volgende plannen:

- Actualisatienota Wegbeheer Renkum 2015-2017
- Gemeentelijk Rioleringsplan vGRP+ 2016-2020 inclusief Watervisie (volgt in raad december 2015)
- Beleidsnota Beheer Gemeentelijke Accommodaties BGA (Onderhoudsplanung t/m 2017; ter kennisname `cie bedrijvigheid d.d. 14-11-2007)
- Groenstructuurplan 'Buiten Zicht' 2015
- Bosbeleidsplan 2003-2013 (actualisatie volgt eind 2016)
- Bomenverordening gemeente Renkum 2009
- Beleidsplan Groenbeheer 2012 – 2016
- Beleidsnota openbare verlichting "Renkums Licht doorgelicht" 2006 – 2015 (herziening volgt begin 2016)

Voor de eerste drie plannen gaat het om groot onderhoud dat loopt via een onderhoudsvoorziening/ -reserve. Voor de realisatie van de overige genoemde plannen zijn jaarlijks middelen opgenomen binnen de begroting.

Onderhoud wegen

Inleiding

De gemeente heeft als wegbeheerder de verplichting haar wegen verantwoord te beheren en te onderhouden. Zij is volgens het Burgerlijk Wetboek wettelijk aansprakelijk voor schade die te wijten is aan of veroorzaakt wordt door gebreken aan de verharding.

Kengetallen

De totale oppervlakte van verhardingen in het beheer van de gemeente bedraagt circa 1.576.000 vierkante meter. Circa 83% hiervan bevindt zich binnen de bebouwde kom, 17% ligt daarbuiten.

Actualisatienota 2013-2017 (Beleidsnota Wegbeheer Renkum (BWR))

In de Actualisatienota wordt inzicht verschaft in de kwantiteit, kwaliteit, onderhoudsplanung, kwaliteitsbeeld en onderhoudskosten van de in beheer zijnde wegen.

Integrale projectaanpak

Integrale projecten worden conform het projectmatig werken opgezet en komen zoveel mogelijk tot stand door 'werk met werk maken'.

Onderhoudsniveau

Op grond van de afwegingen weergegeven in de Actualisatienota is het onderhoudsniveau voor de periode 2015 - 2017 vastgesteld op niveau B en C conform CROW richtlijnen. De zwaar en gemiddeld belaste wegen en fietspaden gaan wij onderhouden op niveau B, zodat de verkeersveiligheid en het comfort op deze door velen gebruikte wegen en fietspaden op een voldoende niveau komt en blijft. De overige wegtypen vallen veelal binnen woonwijken en met klein onderhoud kan de verkeersveiligheid op deze wegen de komende jaren nog worden gewaarborgd, zodat onderhoud op niveau C voldoende is.

Reserve wegenonderhoud

De reserve heeft tot doel de budgetten ten behoeve van de onderhoudsplanning beschikbaar te houden. De stand van de (toen nog) voorziening 'groot onderhoud wegen' was per 1 januari 2013 niet toereikend om een *basis*begroting toe te passen. Om deze reden is een *budget*begroting toegepast (conform raadsbesluit 30-1-2013). Hierbij is een jaarlijks budget, ad. € 913.000 (incl. inflatiecorrectie), beschikbaar voor de uitgaven in dat jaar.

Kwalitatief onderhoud plegen en daarbij kiezen voor een combinatie van niveau B en C heeft tot gevolg dat een budget van structureel € 1.481.000 benodigd is. In onderstaande tabel is te zien dat € 268.000 extra budget benodigd is. Voor 2015 en 2016 is dit beschikbaar gesteld. Voor 2017 (en verder) wachten we de wegininspecties in voorjaar 2016 af. Dit levert een nieuw beeld op van de kwaliteit van de wegen, op basis waarvan we een steeds duidelijker trend kunnen waarnemen. Daarnaast onderzoeken we momenteel een andere, definitieve, maar vooral ook duurzame oplossing voor aanpak van de openbare ruimte. Omdat dit onderzoek nog maar net is gestart, kunnen wij u op dit moment niet meer informatie verstrekken. Naar verwachting is dit onderzoek voor 2017 afgerond.

Belangrijk onderdeel van dit onderzoek is of wij met de nieuwe werkwijze vanaf 2017 financieel voordeel kunnen behalen. Conform ons coalitieakkoord willen wij dit mogelijke voordeel inzetten ten behoeve van het op een hoger niveau uitvoeren van ons wegenonderhoud.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	Niveau B/C
Gemiddeld per jaar (totaal van achterstallig + regulier onderhoud)	1.481
Huidig jaarlijks budget	913
Financiële winst te behalen door onderhoud voor minimaal drie jaar aanbesteden, eruit filteren van klein onderhoud, werk met werk maken	300
Jaarlijks extra benodigd	268

De stand van de reserve wegenonderhoud laat het volgende (begrote) verloop zien (bedragen x € 1.000):

Stand 31-12-2014	878
Dotatie 2015	0
Onttrekking 2015	-729
Stand 31-12-2015	149
Dotatie 2016	0
Onttrekking 2016	0
Stand 31-12-2016	149

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

N.v.t.

Inflatie

In de Actualisatienota wordt het prijspeil van de eerste jaarschijf gehanteerd. Om het bedrag van de budgetbegroting op het gewenste prijspeil van het betreffende boekjaar te krijgen, wordt een inflatiecorrectie toegepast. De inflatiepercentages worden ontleend aan de CROW indexen (Risicoregeling GWW 1995).

Onderhoud in 2016

Werkzaamheden worden conform de planning 2015 - 2016 uitgevoerd.

Openbare verlichting

Inleiding

De gemeente heeft als wegbeheerder de verplichting haar openbare verlichting verantwoord te beheren en te onderhouden. De gemeente is volgens het Burgerlijk Wetboek wettelijk aansprakelijk voor schade die te wijten is aan of veroorzaakt wordt door gebreken aan de openbare verlichting. Deze aansprakelijkheid heeft alleen betrekking op de verkeersveiligheid en laat de sociale veiligheid buiten beschouwing.

Kengetallen

- Lichtmasten circa 6.000 stuks (waarvan circa 1.300 stuks ouder dan 40 jaar (afschrijvingstermijn)
- Armaturen circa 6.000 stuks (waarvan circa 1.500 stuks ouder dan 20 jaar (afschrijvingstermijn)
- LED armaturen 164 stuks
- Gemiddeld energieverbruik 1.558.000 kWh

Beleidsnota

De beleidsnota "Renkums licht doorgelicht" (RLD) 2006-2015 wordt begin 2016 vervangen door een nieuwe beleidsnota.

Deze wordt opgesteld om het beheer en onderhoud van de openbare verlichting te structureren. Met het uitvoeren van structureel onderhoud, een combinatie van preventief en correctief onderhoud, en door de kennis van de markt te benutten om het totale verlichtingsareaal te onderhouden, worden de kosten beheersbaar gehouden.

Onderhoudsniveau

Sober. Een groot percentage lichtmasten en armaturen is volledig afgeschreven. Sinds 2012 zijn de beschikbare budgetten ontoereikend om veel lichtpunten te vervangen. Voor de periode 2014-2017 is budget beschikbaar gesteld om in totaal circa 800 lichtpunten te vervangen door nieuwe energiezuinige armaturen, in de meeste gevallen LED. In 2015 is onderzoek verricht om met de kennis uit de markt een andere aanpak te realiseren, waarbij de beschikbare budgetten (energie, onderhoud en vervanging) als basis gelden.

Budget

In de meerjarenbegroting is voor energie ten behoeve van openbare verlichting een bedrag van € 130.000 beschikbaar. Voor onderhoud is dat € 112.000. Voor vervanging is in de periode 2014-2017 € 280.000 per jaar beschikbaar gesteld.

De stand van de reserve vervanging openbare verlichting laat het volgende (begrote) verloop zien (bedragen x € 1.000):

Stand 31-12-2014	1.096
Dotatie 2015	0
Onttrekking 2015	190
Stand 31-12-2015	906
Dotatie 2016	0
Onttrekking 2016	-626
Stand 31-12-2016	280

Vervanging openbare verlichting

Eind 2013 is een budget beschikbaar gesteld om in vier jaar tijd 800 lichtpunten te vervangen. In 2016-2017 wordt het resterende budget besteed aan vervanging. Het is afhankelijk van het op te stellen beleidsplan op welke wijze dit in de markt wordt gezet.

Riolering

Gemeentelijk rioleringsplan: verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan+ (vGRP+)

Wettelijke kaders voor het GRP worden gevormd door de Wet Milieubeheer en de Waterwet. De Gemeentewet doet (o.a.) uitspraken over de rioolheffing.

Van 2016 t/m 2020 is het vGRP+ van kracht. In de Wet Milieubeheer is geregeld dat de gemeenteraad een GRP telkens voor een daarbij vast te stellen periode vaststelt. Het is een beleidsmatig en financieel document over de gemeentelijke watertaken en een hulpmiddel om goede beleidsafwegingen te maken op het terrein van de zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater in relatie tot de bescherming van de bodem- en waterkwaliteit. De zorg voor water en riolering is een voortdurend proces dat door ontwikkelingen in de tijd moet worden aangepast. Volgens de huidige wetgeving, vastgelegd in de Waterwet en de wet Milieubeheer, is er voor de gemeente sprake van drie zorgplichten:

- de zorgplicht voor de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater;
- de zorgplicht voor het afvloeiende hemelwater;
- de zorgplicht ter voorkoming van structureel nadelige gevolgen van het grondwater.

Uitvoering van de maatregelen uit het vGRP+ zorgt ervoor dat de inzameling en het transport van afvalwater effectief blijft verlopen. Hiermee wordt voorkomen dat er schade aan het milieu ontstaat en er overlast voor de bewoners is. Verder wordt ervoor gezorgd dat hemelwater, voor zover particulieren dat niet zelf kunnen, goed wordt ingezameld en verwerkt en dat inwoners weten waar ze met grondwater vragen terecht kunnen.

Kengetallen

De riolering binnen de gemeente Renkum bestaat uit circa 175 km vrijvervalriolering, circa 26 km druk- en persleidingen, 87 pompunits voor drukriolering en 3 rioolgemaal. De gegevens van de riolering zijn opgeslagen in een rioleringsbeheersysteem. De toestand van de riolering wordt bewaakt door middel van inspecties met een videocamera. In de riolering is meetapparatuur opgenomen conform het meetplan (46 locaties). Er zijn ongeveer 400 locaties met voorzieningen voor opvang, berging, geleiding en infiltratie van hemelwater. Op 19 locaties wordt de grondwaterstand gemeten.

Onderhoudsniveau

Er is gekozen voor de ambitieniveaus 'minimaal' voor grondwater, 'integraal' voor oppervlaktewater en afvalwater en 'toekomstgericht' voor hemelwater, omdat deze ambities uitgaan van de

wettelijke kaders, de fysieke omstandigheden in Renkum en de wensen van bijvoorbeeld het college zoals vastgelegd in het coalitieakkoord 2014-2018. Bovendien sluiten deze ambities aan bij de lijn die in het verleden door de gemeente is gevolgd.

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

Door de vele wortelingroeiingen in het riool is er een hoog risico voor wat betreft verstoppingen. Om dit risico op te kunnen vangen zal extra budget nodig zijn.

Voorziening rioolheffing

De lasten binnen het GRP zijn onder te verdelen in de volgende onderdelen:

a. Exploitatie.

De jaarlijkse terugkerende lasten van beheer, klein onderhoud, energie, schoonhouden, verzekering, loonkosten enz.

b. Exploitatie.

De kapitaallasten van geactiveerde investeringen.

c. De kosten van groot onderhoud.

Deze kosten kunnen grote fluctuaties laten zien.

d. De kosten van vervangings-/ verbeteringsinvesteringen.

Vervangingsinvesteringen betreffen de jaarlijkse uitgaven voor vervanging van versleten riolen (inclusief onderdelen). De (kapitaal)lasten van vervangingsinvesteringen worden meegenomen in de tarieven rioolheffing. Verbeteringsinvesteringen betreffen maatregelen om de doelen te realiseren en om te voldoen aan de wettelijke eisen.

Om schommelingen in de Rioolheffing te voorkomen werken we, evenals bij de voorziening afvalstoffenheffing, met een voorziening rioolheffing.

Om de komende 60 jaar al het onderhoud te plegen en investeringen te kunnen realiseren, dient volgens het GRP jaarlijks gemiddeld € 3.380.849 te worden opgenomen in de begroting.

Voor meer informatie inzake de Rioolheffing verwijzen we u naar de paragraaf Lokale heffingen.

De voorziening rioolheffing bedraagt per 31-12-2014 € 6.740.000. De mutatie in 2016 volgt na doorvoering van het, nog onderhanden zijnde, vGRP+.

Onderhoud in 2016

Onderstaande projecten zullen in 2016 voortgezet worden of worden opgepakt:

- vervanging gemengde/vuilwaterriolering conform vGRP+;
- meerjarig onderhoud van 87 pompunits (mini gemalen) (periode 2015 - 2025)

Groen

Beleidsnota/ beheernota:

In 2012 is het Beleidsplan Groenbeheer door u vastgesteld. Daarin heeft u het onderhoudsniveau 'Accent' vastgesteld. Dat houdt in dat het grootste deel van het openbaar groen op een sober niveau wordt onderhouden en dat er accentplekken zijn (centra, entrees, parken, begraafplaatsen, en dergelijke) die een hoger onderhoudsniveau verdienen. Het hogere onderhoudsniveau van de accentlocaties dient te komen uit de zelfwerkzaamheid van inwoners en uit onder andere de verkoop van snippergroen en een efficiëntere werkwijze.

Kengetallen

Beheercategorie	Oppervlakte m2.	Aantal stuks
Bomen: Straat en laanbomen		26.000
Bomen: visueel onderhoud		1.618
Bosje	120.765	
Bosplantsoen	167.960	
Hagen	26.508	
Heesters	122.133	
Vaste planten	816	
Gazon	418.116	
Ruw gras	139.338	
Bloemrijk grasland	172.133	
Graskeien	1.435	
Speelondergronden	8.413	

Onderhoudsniveau

Het niveau van onderhoud is onder invloed van de bezuinigingen van de afgelopen jaren gemiddeld gedaald tot het niveau 'C'. Het niveau is een standaard beschrijving (landelijk) conform de RAW systematiek, waarin o.a. wordt beschreven hoeveel onkruid er mag staan in een plantsoen of hoe lang het gras mag zijn.

Dagelijks beheer

Het dagelijks beheer wordt uitgevoerd volgens bestekken. Hierin staan de uit te voeren werkzaamheden met het bijbehorende areaal vermeld. De bestekken worden jaarlijks afgestemd op het beschikbare budget en worden uitgevoerd door Permar, onderaannemers en eigen dienst. Binnen de bestaande middelen is ecologisch bembbeheer uitgevoerd.

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

Er is achterstallig onderhoud in de vorm van 'versleten' plantsoen. Jaarlijks wordt een aantal plantvakken gerenoveerd en zodanig ingericht dat er minder onderhoud nodig is. Sommige accenten worden gerealiseerd door vrijwilligersgroepen.

Financiële middelen

Binnen de meerjaren(exploitatie)begroting is budget beschikbaar voor groenonderhoud ('bos- en landschap' en 'groenonderhoud').

Water*Beleidsnota/ beheernota:*

Watervisie "Renkum werkt aan water".

Kengetallen

Beheercategorie	Aantal stuks
Bruggen en duikers	23
Peilbuizen van het grondwatermeetnet	20

Onderhoudsniveau

Niet van toepassing.

Beheer

Het beheer van de waterlopen zoals de beken en sprengen is in handen van Waterschap Vallei & Veluwe. In overleg met de gemeente is een beheer- en onderhoudsplan opgesteld. De gemeente is verantwoordelijk voor de duikers in wegen en bruggen over deze waterlopen.

Achterstallig onderhoud/ risico's/ maatregelen

Niet van toepassing.

Financiële middelen

Ten aanzien van water wordt met de waterpartners overleg gepleegd. Hierbij wordt o.a. besproken:

- De samenwerking en optimalisatie van de afvalwaterketen
- Het al dan niet gezamenlijk inrichten en beheren van grondwatermeetnet
- De functionaliteit van een waterloket. In dit loket komen alle aspecten van water samen. Het waterbelang in de RO (structuurvisie, bestemmingsplan)
- Klimaatadaptatie
- De zoektocht naar de financiering van watertaken

Eventuele maatregelen worden globaal uitgewerkt. Op gemeentelijk niveau nader uit te werken maatregelen zijn in financiële zin meegenomen in het verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020. Uitzondering hierop is klimaatadaptatie: te nemen maatregelen worden in eerste instantie geïntegreerd in reguliere maatregelen en budgetten. Door op deze manier te werk te gaan worden hier geen aparte kosten verwacht.

Gemeentelijke gebouwen (excl. Schoolgebouwen)

In dit onderdeel gaat het om het onderhoud van de algemene vastgoedobjecten.

Beleidsnota Beheer Gemeentelijke Accommodaties (BGA)

In 2007 is de BGA opgesteld. Onderdeel van deze beleidsnota is het meerjarenonderhoudsplan (MOP) waarin de planning van de, te verwachten, onderhoudswerkzaamheden voor een periode van tien jaar is opgenomen. Jaarlijks wordt deze bijgesteld naar aanleiding van het schouwen van panden en het verschuiven van de tijdsbalk. Inmiddels is het overzicht beschikbaar tot en met het jaar 2025.

Onderhoudsniveau

Het onderhoudsniveau dat is vastgelegd in het BGA is sober en doelmatig. Op dit niveau is ook het budget voor de komende tien jaar afgestemd.

Reserve/ voorziening groot onderhoud gebouwen

In afwachting van het opnieuw schouwen van panden en het in kaart brengen van renovatiewerkzaamheden was er geen aansluiting tussen het MOP en de voorziening. Om die reden zijn in 2011 de door uw raad voor dat doel beschikbaar gestelde middelen niet langer in een voorziening, maar in een reserve apart gezet voor het onderhoud aan de vastgoedobjecten.

Met het raadsvoorstel 'Kernareaal en onderhoud' (25-9-2013) is besloten de reserve, deels, weer om te zetten in een voorziening.

De stand van de reserve groot onderhoud gebouwen laat het volgende (begrote) verloop zien (bedragen x € 1.000):	
stand 31-12-2013	1.350
dotatie 2014	0
onttrekking 2014	0
stand 31-12-2014	1.350
dotatie 2015	0
onttrekking 2015	0
stand 31-12-2015	1.350
dotatie 2016	0
onttrekking 2016	0
stand 31-12-2016	1.350

De stand van voorziening groot onderhoud gebouwen laat het volgende (begrote) verloop zien (bedragen x € 1.000):	
stand 31-12-2013	787
dotatie 2014	390
onttrekking 2014	29
stand 31-12-2014	1.148
dotatie 2015	368
onttrekking 2015	851
stand 31-12-2015	665
dotatie 2016	372
onttrekking 2016	186
stand 31-12-2016	851

Inflatie

Om het bedrag in de reserve (voorziening) groot onderhoud op het gewenste prijspeil te houden, wordt zowel over de inhoud van de reserve (voorziening) als op de storting in de reserve (voorziening) een inflatiecorrectie toegepast. De inflatiecijfers worden ontleend aan de prijsindexcijfers bouwkosten nieuwbouwwoningen van het CBS.

Onderhoud in 2016

Elk jaar worden de vastgoedobjecten van het kernareaal geschouwd. Aan de hand van deze schouw met als leidraad het MOP, worden de onderhoudswerkzaamheden voor 2016 verder uitgewerkt, aanbesteed en uitgevoerd.

Uitgesteld onderhoud/ risico's/ maatregelen

Conform onderhoudsniveau dat is vastgelegd in het BGA is er geen uitgesteld onderhoud bij de vastgoedobjecten uit het kernareaal, m.u.v. de Rijnkom en de Concertzaal. De bestaande Rijnkom wordt gesloopt en hiervoor wordt het project MFC3b4 gerealiseerd. Voor de Concertzaal wordt het uitgesteld onderhoud projectmatig samen met de renovatie van fase 2 opgepakt, start is in 2015.

Renovaties

Elk vastgoedobject heeft een bepaalde levenscyclus. De technische levensduur van een gebouw ligt tussen de veertig en vijftig jaar. Als deze cyclus bijna is verstreken, moet er een keuze worden gemaakt wat er verder met het gebouw gaat gebeuren. Als het gebruik van het gebouw voor een langere periode wordt voortgezet, dient er een renovatieplan te worden opgesteld dat gerelateerd is aan het gebruik.

Belangrijke aspecten zijn continuering gebruik of aanpassing van functionaliteit. Ook verduurzamen van het vastgoedobject is bij renovatie een belangrijk onderdeel. Renovatiewerkzaamheden zijn niet in de voorziening groot onderhoud gebouwen opgenomen en daarmee ook niet in het MOP. Het budget voor een vastgoedobject dat in aanmerking komt voor renovatiewerkzaamheden, wordt door middel van een raadsvoorstel aangevraagd.

Het gemeentehuis viert in 2016 haar 50-jarig bestaan. Dit betekent dat ze aan het einde van haar technische levensduur is. Op dit moment werken we plannen uit om groot onderhoud aan het gebouw te laten plaatsvinden. Hiervan zullen ook renovatiewerkzaamheden deel uitmaken. De verwachting is dat hierdoor de voorziening slechts voor een deel dekkend zal zijn. Zoals hierboven

gememoreerd is in het raadsvoorstel over kernareaal en onderhoud uit 2013 reeds aangegeven dat we de reserve voor groot onderhoud gebouwen hiervoor in willen zetten. Op het moment dat alle vooronderzoeken zijn gecompliceerd, begin 2016, wordt er een raadsvoorstel voorgelegd met de uitvoeringsplannen en benodigde financiering.

Legionella

Als gebouweigenaar zijn wij wettelijk verplicht om legionella te voorkomen en te bestrijden in het leidingwatersysteem. Kostenraming voor de uitvoering van de beheerplannen legionellabestrijding is inmiddels inzichtelijk. Voor het jaarlijks uitvoeren van deze beheerplannen is met ingang van 2016 structureel een bedrag van € 10.000 geraamd.

Sportaccommodaties

Het planmatig onderhoud van de sporthallen en gymzalen is meegenomen in het Meerjarenonderhoudsplan (MOP) gemeentelijke accommodaties. Ook het budget voor het planmatig onderhoud van de op de sportparken aanwezige gemeentelijke eigendommen (kleedgebouw, berging e.d.) is in voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen opgenomen.

Schoolgebouwen

Inleiding

Vanaf 1/1/2015 is de gemeente Renkum niet meer verantwoordelijk voor het buitenonderhoud van de schoolgebouwen. Het rijk heeft deze vanaf die datum aan de schoolbesturen gedecentraliseerd.

Bovenstaande zin is te beperkt om aan te geven welke overige consequenties het decentraliseren van het buitenonderhoud op gemeentelijk niveau betekent. Bijvoorbeeld of het IHP onverkort wordt doorgezet nu er een aanvullende taakstelling is ontstaan. Het IHP is namelijk gebaseerd op een zogeheten algemene uitkering inclusief de middelen voor buitenonderhoud. Dat is ook reden dat er geen verdere 'doorkijk' in deze paragraaf kapitaalgoederen is opgenomen voor verwachte investeringen, en zullen deze, indien van toepassing, uiteraard aan u worden voorgelegd. De verwachting is dat het IHP in 2016 geactualiseerd wordt.

Paragraaf 4 Financiering

Inleiding

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn de kaders gesteld voor een verantwoorde, prudente en professionele inrichting en uitvoering van de financierings- of treasuryfunctie van decentrale overheden. De treasuryfunctie wordt hierbij gedefinieerd als:

"het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op: de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's".

De gemeente Renkum hanteert twee instrumenten op het gebied van financiering. De kaders voor het financieringsbeleid zijn vastgelegd in de "Financiële verordening gemeente Renkum". In de financieringsparagraaf in de begroting en de jaarrekening komen de specifieke voornemens respectievelijk de uitvoering van het beleid op het gebied van financiering aan de orde.

In deze financieringsparagraaf gaan we in op de voornemens bij de uitvoering van het treasurybeleid in 2016. Daarbij zijn allereerst de algemene ontwikkelingen die de financieringsfunctie beïnvloeden weergegeven. Vervolgens wordt kort ingegaan op het treasurybeheer in 2016. In dit hoofdstuk komen alleen de hoofdlijnen aan de orde. Gedetailleerde gegevens vindt u in bijlage 3.

Ontwikkelingen

Renteontwikkeling

Eén van de belangrijkste externe ontwikkelingen waarmee rekening gehouden moet worden binnen het treasurybeleid is de renteontwikkeling. We maken daarbij onderscheid tussen de korte rente (looptijd < 1 jaar) en de lange rente (looptijd > 1 jaar).

De 3-maandsrente bedroeg eind 2014 0,06%. Vervolgens is een verdere daling ingezet naar -0,03% per 1 augustus 2015. De grote banken verwachten dat het komende jaar de 3-maandsrente zich zal ontwikkelen naar rond de 0,0%. Dit betekent dat we nog steeds te maken hebben met zeer lage tarieven. De 10-jaarsrente noteerde eind 2014 0,7 %. Per 1 augustus 2015 bedroeg de 10-jaarsrente 1,05%. De verwachting van de grote banken is dat de langlopende rente het komende jaar zal uitkomen op een rentepercentage van circa 1,5%.

De rekenrente over het financieringstekort is voor 2015 vastgesteld op 0%. Voor 2016 wordt gerekend met een percentage van 0,5%. Voor 2017 is een percentage van 1% toegepast. Uit voorzichtigheid stijgt de rente daarna weer tot 3% met ingang van 2019. De rekenrente voor lange termijn financiering en voor de toerekening van rentekosten aan investeringen is verlaagd naar 3%. Voor de naar verwachting in 2015 aan te trekken nieuwe langlopende leningen is gerekend met een rentepercentage van 1%.

Schatkistbankieren en wet HOF

Sinds 2014 is het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden ingevoerd. Dit houdt in dat gemeenten, provincies, waterschappen en door hen op basis van de wet Gemeenschappelijke regelingen opgerichte openbare lichamen de middelen die zij (tijdelijk) niet nodig hebben voor de uitoefening van hun taken en verantwoordelijkheden – met andere woorden hun overtollige middelen – aanhouden in de schatkist. Middelen kunnen worden aangehouden via een rekening-courant of in één of meer deposito's. Gezien onze liquiditeitspositie heeft de invoering van het schatkistbankieren voor onze gemeente nauwelijks rentederving tot gevolg.

Op 23 april 2013 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal met een ruime meerderheid ingestemd met het wetsvoorstel houdbare overheidsfinanciën. De Wet Houdbare

overheidsfinanciën (Hof) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven om te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. De wet kwantificeert deze gelijkwaardige inspanning echter niet, maar stelt dat deze wordt ingevuld door na aanvang van een nieuw kabinet in een bestuurlijk overleg een EMU-saldopad voor de gezamenlijke decentrale overheden af te spreken. Op 18 januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten. Onderdeel daarvan is genoemd saldupad voor de EMU-macronorm voor de gezamenlijke decentrale overheden. Realisatiecijfers van het CBS laten zien dat in 2013 en 2014 de decentrale overheden de ambitie voor het EMU-saldo hebben gerealiseerd. Voor de jaren 2015, 2016 en 2017 wordt, op basis van ramingen van het Centraal Planbureau, verwacht dat de decentrale overheden binnen de afgesproken norm blijven van het financieel akkoord. Eind 2015 wordt, op basis van realisatiecijfers van het CBS en ramingscijfers van het CPB, bezien of de geprojecteerde daling van de tekortnorm in 2016 en 2017 verantwoord en mogelijk is. In het financieel akkoord is afgesproken dat deze kabinetsperiode van een sanctie wordt afgezien zolang er geen sanctie uit Europa volgt.

Treasurybeheer

Treasurybeleid gemeente Renkum

De doelstelling van ons treasurybeleid is op hoofdlijnen het blijvend toegang houden tot financiële markten tegen acceptabele condities, zonder ongewenste risico's en tegen minimale kosten. Daarnaast willen we renteresultaten optimaliseren, een goede financiële infrastructuur opzetten en onderhouden en adequate informatiestromen realiseren.

Het realiseren van deze doelstellingen heeft continu de aandacht. Hiervoor is het nodig maatregelen te treffen op het gebied van risicobeheer, gemeentefinanciering en kasbeheer.

Renterisiconorm en kasgeldlimiet

Als maatstaf voor een goed treasurybeleid geldt het renterisico dat wordt gelopen over lang en kort vreemd vermogen. Als richtlijn voor het lang vreemd vermogen geldt de renterisiconorm. Deze norm houdt in dat maximaal over 20% van het begrotingstotaal per 1 januari renterisico mag worden gelopen. Voor 2016 betreft dit een bedrag van € 14,7 miljoen. Wij kunnen ruimschoots aan deze norm voldoen.

Het renterisico over vlottende schuld wordt bepaald in relatie tot de kasgeldlimiet. Deze limiet geeft de maximaal toegestane omvang van de vlottende schuld weer. De hoogte van de kasgeldlimiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal per 1 januari. Voor 2016 is de limiet € 6,2 miljoen. Wij verwachten dat wij in 2015 nog een langlopende lening van € 6,5 miljoen zullen moeten afsluiten. Daarna beschikken wij in 2016 over voldoende middelen om het financieringsstekort op te vangen binnen de geldende normen. Meer informatie hierover vindt u in bijlage 3.

Ontwikkeling schuldpositie

Voor een oordeel over de gezondheid van de financiële positie van de gemeente is de ontwikkeling van de hoogte van de schuld van de gemeente van groot belang. Het onderwerp schuldpositie binnen gemeenten is lang onderbelicht geraakt, doordat de aandacht meer lag bij het eigen vermogen. In de financiële verordening gemeente Renkum 2015 heeft de schuldpositie meer uitdrukkelijk een plaats gekregen. Op basis daarvan wordt in de financieringsparagraaf van de begroting gerapporteerd over:

- de solvabiliteitsratio;
- de ontwikkeling van de netto schuld per inwoner;
- de ontwikkeling van de netto schuld als percentage van de gemeentelijke inkomsten;
- de ontwikkeling van de som van de voorraden (bouwgrond) als percentage van de gemeentelijke inkomsten;

- de ontwikkeling van de som van de leningen aan derden en de leningen aan verbonden partijen als percentage van de gemeentelijke inkomsten.

Met ingang van de begroting 2016 moeten deze financiële kengetallen op basis van het BBV worden opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en de jaarstukken. Omwille van de transparantie en de vergelijkbaarheid tussen gemeenten, zullen wij deze kengetallen nu presenteren in de paragraaf weerstandsvermogen.

Paragraaf 5 Bedrijfsvoering

Inleiding

In deze paragraaf worden het beleid en de risico's ten aanzien van de bedrijfsvoering beschreven. Om de doelstellingen die we hebben genoemd in de programma's te kunnen realiseren is een goede bedrijfsvoering noodzakelijk. Criteria met betrekking tot een goede bedrijfsvoering zijn daarbij:

- rechtmatigheid: handelen volgens de geldende wet- en regelgeving;
- betrouwbaarheid: de (wettelijke) regels voorspelbaar uitvoeren en handhaven;
- transparantie: inzicht bieden in de uitvoering van de programma's en de ondersteunende processen;
- doelmatigheid: het realiseren van bepaalde prestaties met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen;
- doeltreffendheid: de effecten bereiken die beoogd waren;
- responsiviteit: inspelen op de maatschappelijke ontwikkelingen en de wensen van de burgers.

De beleidsvoornemens op het gebied van de bedrijfsvoering hangen nauw samen met de in het programma Inwoner, bestuur & organisatie genoemde voornemens. In deze paragraaf wordt met name ingegaan op de beleidsvoornemens die te maken hebben met de verbetering van de dagelijkse uitvoering van de bedrijfsvoeringsprocessen.

Financiële en controle verordeningen

In het kader van de Gemeentewet is het verplicht dat alle gemeenten beschikken over een drietal verordeningen genoemd naar de respectievelijke artikelen in de Gemeentewet, te weten:

- art. 212: de financiële verordening (okt. 2015);
- art. 213: de controleverordening (jan. 2006);
- art. 213a: de verordening betreffende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken (dec. 2013).

Met deze verordeningen formuleert uw raad belangrijke kaders om de rechtmatigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid van het geformuleerde beleid te waarborgen.

Audits

Op basis van de verordening betreffende doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken, informeren wij u in deze paragraaf van de begroting over de stand van zaken met betrekking tot de audits. Wij geven achtereenvolgens aan wat de stand van zaken is met betrekking tot de in dit jaar uitgevoerde audits. Verder geven wij een overzicht van de tot nu toe uitgevoerde audits. Daarbij vindt u ook de stand van zaken van de uitvoering van de verbeterplannen die door de proceseigenaren zijn opgesteld n.a.v. de uitgevoerde audits. Het auditplan 2016 zal naar verwachting in december door ons worden vastgesteld en ter kennisname naar uw raad worden gezonden.

Onderzoeksplan interne audits 2015, stand van zaken september 2015

Audit	Beknopte beschrijving	Type onderzoek	Status
Lijncontrole/ terugblik-onderzoek	Fraudebestendigheid	De lijncontrole heeft betrekking op de processen uit de voorgaande audit. Het	De lijncontrole is uitgevoerd conform de planning. De uitkomst geeft geen aanleiding

Audit	Beknopte beschrijving	Type onderzoek	Status
		doel hiervan is om cyclisch te beoordelen of er aanleiding is de desbetreffende processen opnieuw onder de loep te nemen.	om de onderzochte werkprocessen binnenkort opnieuw onder de loep te nemen. Het DT ziet toe op de uitvoering van de gedane aanbevelingen.
Audit beleids-en uitvoeringscyclus	Gemeentelijk beleid wordt gemaakt en uitgevoerd in stappen: de gemeentelijke beleidscyclus. Via deze audit wordt inzicht verschaft in hoe het proces van beleidsontwikkeling en -uitvoering in de gemeente Renkum verloopt.	Onderzoek naar de doelmatigheid van het proces van beleidsontwikkeling en -uitvoering.	Het plan van aanpak is op 1 september door het college vastgesteld. Het onderzoek wordt eind november afgerond.
Lijncontrole	Onderhoud wegen	De lijncontrole heeft betrekking op de processen uit de voorgaande audit. Het doel hiervan is om cyclisch te beoordelen of er aanleiding is de desbetreffende processen opnieuw onder de loep te nemen.	De lijncontrole zal eind 2015 / begin 2016 plaatsvinden.
Monitoring verbeterplannen	<ol style="list-style-type: none"> 1. Verbeterplan mandaatregeling 2. verbeterplan inkoop 3. verbeterplan archiefbeheer 4. verbeterplan burgerzaken 5. verbeterplan WMO 	De monitoring van de verbeterplannen heeft betrekking op alle verbeterplannen die nog niet afgesloten zijn en geldt als sturingsinstrument voor het DT.	Twee keer per jaar uitgevoerd, bij begroting en jaarrekening. Jaarlijks wordt een rapportage ter informatie aan uw raad aangeboden.
Coördinatie nieuwe verbeterplannen	<ol style="list-style-type: none"> 1. verbeterplan rioleringsbeheer 2. verbeterplan beleids- en uitvoeringscyclus 	De auditor bewaakt de eenheid en consistentie van de verbeterplannen, die door de proceseigenaren zijn opgesteld.	Na accordering van het auditrapport door het DT hebben producteigenaren 8 weken de tijd om een verbeterplan op te stellen.

Overzicht uitgevoerde audits t/m september 2015

Audit	Status desbetreffende verbeterplan september 2015: afgesloten
Bestemmingsplannen	lijncontrole uitgevoerd in 2012
Vastgoedbeheer	lijncontrole is gepland in 2016
Debiteuren welzijn	
Juridische kwaliteitszorg	lijncontrole omgevingsvergunning uitgevoerd in 2013
Onderhoud wegen	lijncontrole is gepland eind 2015
Flexibilisering secretariaten	
Renkum Europaproof	
Subsidieverstrekking	lijncontrole is vervallen i.v.m. onderzoek rekenkamer
Communicatie	
Fraudebestendigheid	lijncontrole is uitgevoerd eerste kwartaal 2015
Effectiviteit re-integratie	
Mandaatregeling	
Waarderend onderzoek WMO	

Audit	Status desbetreffende verbeterplan september 2015: in uitvoering
Inkopen en aanbestedingen	Verbeterplan vastgesteld door college; drie verbetermaatregelen in uitvoering, vijf geïmplementeerd
Archief- en Dossiervorming	Verbeterplan vastgesteld door college; vier verbetermaatregelen in uitvoering, vijf geïmplementeerd
Dienstverlening Burgerzaken	Verbeterplan vastgesteld door college; vijf verbetermaatregelen in uitvoering, twee geïmplementeerd
Rioleringsbeheer	Eerste rapportage; één verbetermaatregel geïmplementeerd, zeven in uitvoering

Organisatie en formatie

Ontwikkelingen, zoals de samenwerking op het gebied van bedrijfsvoering binnen G3, de transformatie sociaal domein, integraal beheer openbare ruimte, programma dienstverlening en doorontwikkeling naar een regiegemeente vragen om nader onderzoek naar benodigde competenties en vaardigheden van de medewerkers. Hiervoor maken wij gebruik van strategische personeelsplanning als instrument en in 2016 zal dit verder uitgewerkt worden. Tevens zal organisatorisch bekeken worden welke gevolgen bovengenoemde ontwikkelingen hebben.

Formatieontwikkeling

De formatieontwikkeling van 1-1-2015 naar 1-1-2016 is weergegeven in de volgende tabel:

Formatie in fte en bedragen	Fte's	Toelichting	Budget formatie
Formatie per 31.12.14	210,33		12.489.582
Taakstellingen			
niet invullen vacature facilitair	-0,5	Taakstelling functie bode	-14.000
niet invullen vacature BOR	-1	vakman/ voorman	-43.000
niet invullen vacature BOA/ BOR	-0,4	Taakstelling boswachter	-18.956
niet invullen vacature secretaresse	-0,4	Taakstelling functie secretaresse	-17.300
niet invullen vacature ICT	-0,4	Taakstelling functie medewerker bedrijfsvoering	-16.989
niet invullen vacature samenleving	-0,3	Taakstelling functie leerplichtambtenaar	-21.694
Minder fte kwaliteit voor kwantiteit	-1,12	Taakstelling diverse functies	-5.457
niet invullen vacature BOA	-0,1	Taakstelling diverse TL BOA	-10.122
niet invullen vacature SOZA	-0,5	Taakstelling mw beleidsuitvoering	-25.067
niet invullen vacature SOZA	-0,5	Taakstelling mw publiek	-23.044
niet invullen vacature management	-0,4	Taakstelling management	-40.400
niet invullen vacature BOR	-0,7	Taakstelling vakman/ voorman	-29.666
niet invullen vacature Financien	-0,5	Taakstelling Financien	-31.767
	-6,82		-297.462
Overige mutaties			
ODRA	-8,5	medewerkers die overgaan naar de ODRA	-577.334
formatieuitbreiding SOZA VJN 2015	3	Consulenten	172.500
Formatieuitbreiding zorgloket	0,7778	mw beleidsuitvoering	43.867
formatieuitbreiding servicepunt	0,4444	mw secretariaeel/ administratief	19.778
formatieuitbreiding stafbureau	2	Adviseurs	171.900
overige aanpassingen	0	wettelijke sociale lasten verrekend met de stelpost	211.118
	-2,2778		41.829
Formatie per 31.12.15	201,23	Subtelling in euro's	12.233.949

Formatie in fte en bedragen	Fte's	Toelichting	Budget formatie
Mutaties per 01.01.2016			
Gedeeltelijk niet invullen functies	-6,00	Taakstelling nog in te vullen	-342.030
	-6,00		-342.030
Totaal formatie per 01.01.2016	195,23		11.891.919

In de Begroting 2016 staan nog een aantal formatie-gerelateerde taakstellingen open. In de volgende tabel vindt u een specificatie hiervan:

Specificatie taakstelling nog in te vullen	
7G. Personeel volgt budget/ aanvullende efficiencytaakstelling	140.226
11A. Integraal beheer openbare ruimte	126.804
5A. Beheer begraafplaatsen	75.000
Totaal	342.030

Programma dienstverlening

Om de gemeentelijke dienstverlening aan te passen aan de eisen van deze tijd is een Programma Dienstverlening ingericht. Dit programma kent vier hoofddoelen:

1. Het realiseren van één ingang voor contacten, die eerstelijns klantvragen voor 80% in het eerste contact, direct goed afhandelt.
2. Het uitbreiden en optimaliseren van de 'één bron'-gedachte: één bron voor alle gemeentelijke productinformatie.
3. Verbeteren van de (dienstverlenings-) processen en kwaliteitsborging.
4. Aandacht richten op gewenste cultuurveranderingen die bovengenoemde doelen ondersteunen.

Vanuit het Programma Dienstverlening worden organisatiebreed initiatieven ontplooid om de dienstverlening te verbeteren. Dit betreft deels activiteiten met een hoge impact op de dienstverlening en de gehele organisatie. Het effect is vaak van invloed op meerdere teams. Zo hebben we begin 2015 een project gestart om de organisatie in relatief korte tijd Digitaal Zaakgericht te laten werken. Op 7 juli 2015 zijn we met de hele organisatie in één keer van de bestaande situatie naar de nieuwe gegaan. Daarmee hebben we het benodigde fundament gelegd voor de doorontwikkeling van een efficiënte en effectieve dienstverlening die in 2016 verder vorm krijgt. Andere actuele onderwerpen zijn de toptaken website, digitale afhandeling van producten, ontwikkeling van ons Servicepunt etc. Specifieke ontwikkelingen worden bij de desbetreffende producten vermeld.

Informatie- en communicatietechnologie (ICT)

ICT neemt een belangrijke rol in bij het realiseren van de basisinfrastructuur voor de e-overheid en daarmee ook voor de bedrijfsvoering van de gemeente. De complexiteit van systemen neemt toe en de ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Dit vraagt om een robuuste maar ook flexibele ICT organisatie. Maar het kostenaspect mag ook niet uit het oog verloren worden. Door op verschillende fronten samenwerking te zoeken met andere gemeenten denken we dit dilemma te kunnen oplossen.

Het stelsel van basisregistraties blijft in ontwikkeling. Dit betekent een uitbreiding van wettelijke taken voor de gemeente en een vergroting van de verantwoordelijkheid van de gemeente voor het

(digitaal) verstrekken van juiste informatie. Het implementeren van (nieuwe) basisregistraties en het hernieuwd verdelen van taken binnen de organisatie is een belangrijke activiteit voor 2016.

Vanuit de bedrijfsvoering wordt continue gereageerd op wettelijke of maatschappelijke veranderingen. Dit vertaalt zich naar een behoefte aan nieuwe en/of aangepaste informatiesystemen. Aangepaste of nieuwe software moet hiervoor op een verantwoorde wijze worden geplaatst en geïntegreerd met de bestaande informatiesystemen. Deze taak wordt uitgevoerd door onze functioneel beheerders.

Informatiebeheer

Het informatiebeheer is gericht op de goede en geordende staat van archiefbescheiden (zowel analoog als digitaal). Daaronder wordt verstaan het:

- duurzaam toegankelijk maken en houden van (documentaire) informatie;
- (archief)beheer: tijdige vernietiging en juiste bewaring en overbrenging naar de archiefbewaarplaats (Gelders Archief).

Een goede integratie van documentair informatiebeheer in de bedrijfs- en werkprocessen is daarbij een voorwaarde. In toenemende mate worden de werkprocessen beschreven en wordt vastgelegd welke documenten bewaard en gearchiveerd moeten worden. Invoering van het zaakgericht werken heeft daar een goede bijdrage aan geleverd voor de externe (dienstverlenende) werkprocessen. In 2016 worden de interne werkprocessen opgepakt en "uitgerold" in het zaakstelsel. Daarmee is een stevige basis gelegd voor een duurzaam toegankelijk maken en houden van (digitale) documentaire informatie.

Kwaliteitssysteem

In 2010 is de nieuwe Archiefregeling in werking getreden. Deze schrijft voor dat de zorgdrager (wij als college) voldoet aan toetsbare eisen van een door hem toe te passen kwaliteitssysteem. In 2016 wordt overgegaan op de landelijk ontwikkelde Kritieke Prestatie Indicatoren (KPI's) die zijn opgesteld door de VNG. Deze KPI's zijn in eerste instantie ontwikkeld als verantwoordingsinstrument. Door beantwoording van de bij de archief KPI's behorende vragen (checklist) blijkt of aan de eisen van wet- en regelgeving wordt voldaan. Bij een kwaliteitssysteem is het tevens van belang dat er (archief)beleid kaders, procedures e.d. zijn. Gebruikmaking van de KPI's in wordt gezien als een eerste stap naar een kwaliteitssysteem.

Digitalisering

Hybride archivering

De digitalisering van het archief verloopt fasegewijs. Het archief verkeert in een overgangsfase van analoog naar digitaal. Er moet een betere beheerstructuur worden gerealiseerd voor de digitale documenten en daarmee het digitale archief. Gedeeltelijk is dit vorm gegeven door invoering van zaakgericht werken. De externe (dienstverlenende) werkprocessen zijn reeds digitaal. In 2016 worden de interne werkprocessen "uitgerold" in ons zaakstelsel en werkt onze organisatie volledig digitaal.

Pandenarchief

Op grond van artikel 12, eerste lid, van de Archiefwet 1995 moeten archiefbescheiden, die ouder zijn dan twintig jaar en voor permanente bewaring in aanmerking komen, naar een archiefbewaarplaats worden overgebracht. Overbrenging moet in ons geval plaatsvinden naar het Gelders Archief (GA).

Ons huidige Pandenarchief bevat archiefbescheiden over de periode 1945 (incidenteel eerder) tot heden. Om praktische gebruiksredenen (vragen burgers, geen opslagruimte GA en intern gebruik) heeft in de afgelopen jaren geen overbrenging van dit archief plaatsgevonden. Dit in tegenstelling

tot andere delen van het archief die wél zijn overgedragen aan het GA. De voorbereidingen voor overbrenging is in volle gang. Zodra duidelijk is over welke informatie de ODRA moet beschikken in verband met de overheveling van de WABO-, toezicht- en vergunningstaken aan deze dienst zal de aanbesteding worden gestart.

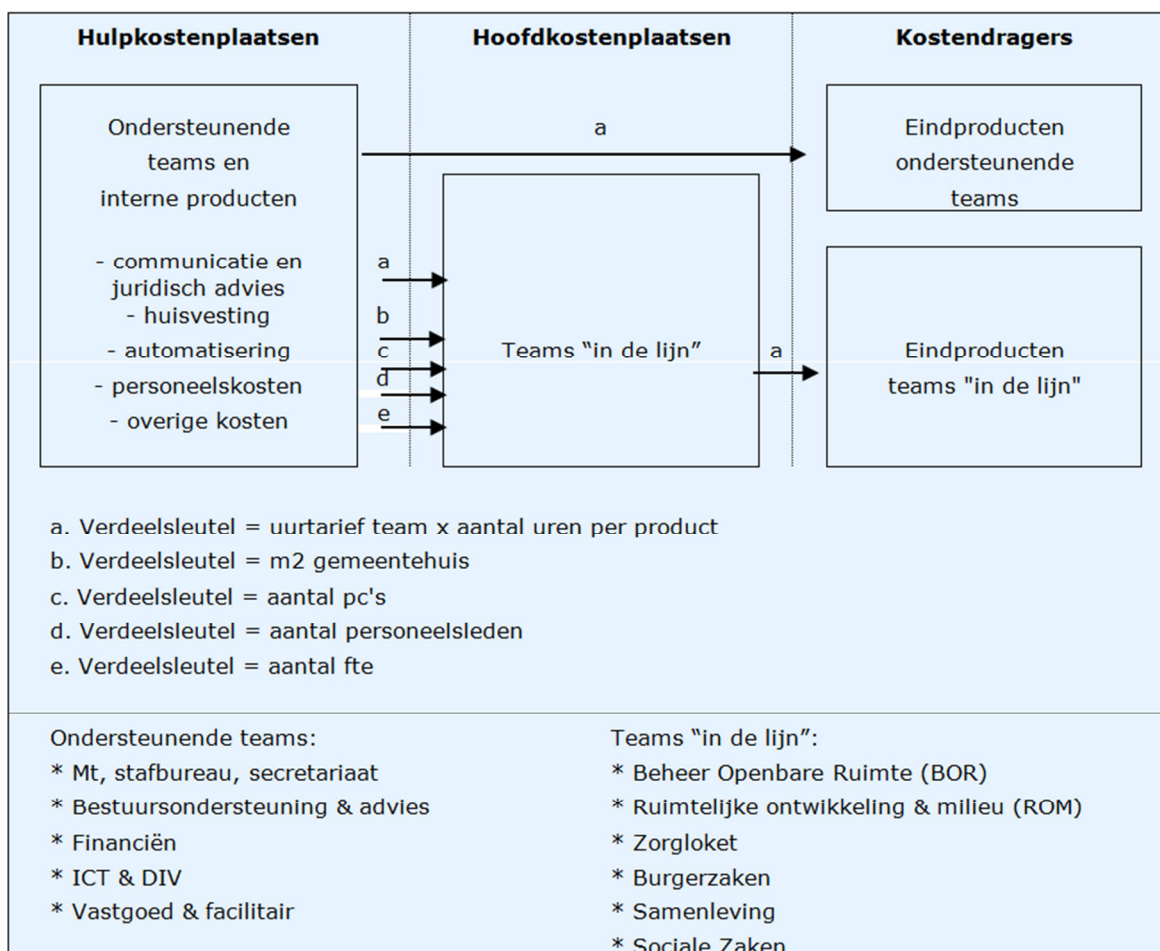
Kostenverdeelsystematiek

Het doel van een systeem van kostenverdeling is het zo goed mogelijk in kaart brengen van de kostprijs van de producten die wij als gemeente maken. Door de kostprijs in beeld te hebben:

- zijn we ons meer bewust van deze kosten;
- kunnen we de kosten beter beheersen;
- hebben we een handvat om (kostendeckende) tarieven te bepalen;
- kunnen we onze kostprijs vergelijken met bijvoorbeeld de kostprijzen bij andere gemeenten of de inkomsten die wij op onderdelen ontvangen via de algemene uitkering.

De uitgangspunten van onze kostprijsberekening liggen vast in artikel 12 van de Financiële verordening. Binnen de grenzen van deze verordening wordt nader invulling gegeven aan de kostenverdeelsystematiek. De kostentoe rekening binnen onze gemeente vindt sinds de begroting 2011 plaats conform het onderstaande model.

Op dit moment werken wij aan een organisatieverandering. De nieuwe organisatievorm zal effect hebben op de kostenverdeling. Aangezien de besluitvorming op het moment van opstellen van de begroting nog niet is afgerond, is in de begroting gewerkt met de oude organisatie-indeling.

Binnen dit model betreffen de indirecte kosten de personele kosten van ondersteunende teams en de materiële kosten van interne producten die niet direct zijn toe te wijzen aan eindproducten.

Voor de verdeling van deze indirecte kosten hanteren we verschillende verdeelsleutels. De personele en materiële kosten van ondersteunende teams (voor zover niet direct toe te wijzen aan eindproducten) worden toegerekend aan de teams "in de lijn" met behulp van de verdeelsleutels:

- ingezet aantal uren (voor communicatieadvies en juridisch advies);
- gebruikt aantal m² (voor huisvestingskosten);
- gebruikt aantal pc's (voor automatiseringskosten);
- aantal personeelsleden (voor personeelskosten)
- en aantal fte's (voor de overige kosten).

Vervolgens wordt het totaal van de kosten per team (eigen personeelskosten plus doorberekende indirecte kosten) op basis van een uurtarief toegerekend aan de eindproducten. Dit uurtarief wordt bepaald door de totale kosten te delen door de aan producten toe te rekenen uren.

In de volgende tabel is een overzicht opgenomen van de indirecte kosten die in deze begroting zijn opgenomen en de verdeelsleutels waarmee zij zijn toegerekend aan de producten.

Kostenverdeling 2016	Indirecte kosten <i>(Bedragen x € 1.000)</i>	Verdeelsleutel	Tarief per verdeelsleutel <i>(in euro's)</i>
Communicatie en juridisch advies	531	5.342 uur	99
Huisvestingskosten	968	2.696 m ²	359
Automatiseringskosten	3.072	213 pc's	14.425
Personeelskosten	1.152	226 personen	5.099
Overig	4.847	208,63 fte	23.233

Paragraaf 6 Verbonden partijen

De gemeente heeft een groot aantal publieke taken die verschillend van aard en omvang zijn. Voor een optimale uitvoering worden sommige van deze taken gemeenschappelijk met andere (regio) partijen uitgevoerd. Dit is vaak efficiënter, effectiever, er is meer expertise en een grotere bestuurlijke kracht. Met deze partijen treft onze gemeente gemeenschappelijke regelingen of neemt deel in naamloze of besloten vennootschappen. Dit zijn de verbonden partijen.

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geeft -toegespitst op de gemeente- als definitie: "een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk én een financieel belang heeft". Een financieel belang is een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat onderscheidenlijk het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Bestuurlijk belang is zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht.

Als een van deze belangen ontbreekt, dan kan nog steeds worden gesproken van een relatie met zo'n partij, maar die is dan niet als verbonden partij te beschouwen.

Op grond van het BBV rust op het college de verplichting in het kader van de begrotingscyclus in te gaan op de verbonden partijen. Dit vloeit logischerwijs voort uit de bestuurlijke, beleidsmatige en/of financiële belangen met de risico's van dien.

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten staat in artikel 15 welke informatie de paragraaf verbonden partijen in elk geval moet bevatten. Daarnaast zijn in artikel 21 van de Financiële verordening aanvullende wensen voor de informatie in deze paragraaf opgenomen: beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie binnen de verbonden partij; financiële ontwikkelingen en financiële ombuigingen binnen de verbonden partij; toelichting op de financiële positie voor de komende vier jaar binnen de verbonden partij, zijnde gemeenschappelijke regelingen; toelichting op de bij de verbonden partij gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen van de gemeente en het door de gemeente door te voeren en doorgevoerde risicobeperkende maatregelen.

In het vervolg van deze paragraaf gaan wij eerst in op onze visie en werkwijze ten aanzien van verbonden partijen. Vervolgens zullen wij per verbonden partij nadere informatie verstrekken op basis van het BBV en de financiële verordening. De onder "Bijdrage aan programma(s)" genoemde programma's, betreffen de programma's in de indeling die met ingang van de Begroting 2015 wordt gehanteerd.

Visie en werkwijze

In september 2014 heeft u de Notitie (intergemeentelijke) samenwerking georganiseerd vastgesteld als onderdeel van de besturingsfilosofie. In deze notitie is het volgende basisbeginsel voor samenwerking geformuleerd:

"Door krachten te bundelen met andere partijen kan Renkum duurzaam zelfstandig blijven en voldoende bestuurskracht genereren voor de toekomstige bestuurlijke uitdagingen. Deze krachtenbundeling kan plaatsvinden in diverse vormen van samenwerking met als streven een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving vanuit ieders eigen kracht."

Daarbij is vastgesteld dat wij vijf fasen doorlopen bij het aangaan van een samenwerkingsorganisatie. Per fase is aangeduid hoe de rolverdeling tussen raad en college ligt.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland Midden (VGGM)	
Doel	Behartiging van de belangen op het gebied van hulpverlening bij ongevallen en rampen, openbare veiligheid en volksgezondheid
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling
Opgericht	3 maart 2011 (gewijzigd bij raadsbesluit nr. 9)
Vestigingsplaats	Arnhem
Partijen	16 gemeenten in het gebied Midden Gelderland incl. regio West-Vallei
Belang gemeente	Renkum heeft in het AB één stem, net als de andere deelnemers. Besluiten betreffende de begrotingen en de jaarrekeningen worden genomen op basis van gewogen stemrecht.
Vertegenwoordiging	Burgemeester en wethouder mw. H.J. van den Berg hebben zitting in Algemeen bestuur (= regionaal college hulpverlening). De bestuurscommissie veiligheid en gezondheid kent grotendeels dezelfde samenstelling als het AB. De burgemeester en de portefeuillehouder zijn in hun kwaliteit van leden van het algemeen bestuur ook lid van deze bestuurscommissie
Missie en visie	Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden zet op efficiënte wijze haar middelen in voor een optimale waarborging van de kwaliteit van het leven, in casu de veiligheid en de gezondheid, van de inwoners van het verzorgingsgebied. De dienst is dé wettelijk aangewezen hulpverleningsorganisatie op het terrein van brandweer, volksgezondheid en rampen
Bijdrage aan programma(s)	Programma 1 - maatschappelijke participatie, inkomen & zorg Programma 4 – veiligheid
Beleidsinformatie	
<p>VGGM zorgt voor de gecoördineerde uitvoering van werkzaamheden wat betreft het voorkomen, beperken en bestrijden van brand, het beperken van brandgevaar, het voorkomen en beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand, het beperken en bestrijden van rampen, het organiseren en coördineren van ambulance-hulpverlening, het bevorderen van een goede hulpverlening bij ongevallen en rampen, het bevorderen van de totstandkoming van collectieve preventie (volksgezondheid) en de continuïteit daarvan, de afstemming tussen preventieve en curatieve gezondheidszorg, de uitvoering van collectieve preventie betreffende infectieziekten en ter zake van de gezondheidsrisico's voor jeugdigen.</p>	
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie	
<p><u>Wet Veiligheidsregio's</u></p> <p>Met de komst van de Wet Veiligheidsregio's wordt het gemeentelijk rampenplan vervangen door een regionaal crisisplan. Hierin wordt in samenhang de regionale crisisorganisatie beschreven. In 2013 is het regionale crisisplan ingevoerd. De regionale crisisorganisatie is ingericht en actief.</p>	
<p><u>Wet Publieke Gezondheid (WPG)</u></p> <p>De gemeente blijft verantwoordelijk voor de bestrijding van infectieziekten. De bestrijding van epidemieën uit de A-groep valt onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de Veiligheidsregio. De preventiecyclus wordt verankerd in de wet. Dit betekent dat gemeenten in hun lokale (gezondheids)nota's concrete doelstellingen en implementatieplannen op moeten nemen, met evidencebased interventies. De gemeentelijke taken behelzen ook preventieve ouderengezondheidszorg, psycho-sociale hulpverlening bij ongevallen en rampen en prenatale voorlichting.</p>	

Tijdelijke wet ambulanceZorg

Op dit moment is de Wet van 26 april 2012, houdende tijdelijke bepalingen over de ambulancezorg (Tijdelijke wet ambulancezorg) van kracht. De wet vervalt op 1 januari 2018.

Voor VGGM zijn in 2016 de navolgende zaken van belang:

- naleven van een meerjarenbegroting waarin een gestage krimp van het budget moet worden verwerkt;
- voldoen aan de prestatienorm m.b.t. responsetijd en aanrijdtijd.

Wet op de Jeugdzorg

Op 1 januari 2015 is de Jeugdwet van kracht geworden. Deze wet regelt dat de gemeente verantwoordelijk is voor een groot deel van de jeugdzorg. Een klein deel is ondergebracht bij de Wet Langdurige zorg en bij de Zorgverzekeringswet. De gemeente heeft een zorgplicht t.o.v. jeugdigen en hun ouders, het recht op zorg is vervallen.

De gemeente koopt de zorg in bij aanbieders en instellingen en levert de zorg in natura of via een PGB. Om uitvoering te geven aan deze taken wordt binnen het sociaal team de samenhang tussen jeugdhulp, wmo en participatie doorontwikkeld.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning

Met ingang van 1 januari is de Wmo 2015 in werking getreden. Hierin is afstand gedaan van de zogenaamde prestatievelden en heeft de gemeente een bredere samenhangende opdracht gekregen om de inwoners te ondersteunen. Deze bredere opdracht, inclusief de taken die voorheen onder de AWBZ vielen, zijn naar de gemeente overgeheveld met forse kortingen. Om deze taken te kunnen uitvoeren binnen de daartoe gestelde kaders wordt het sociaal team in samenhang met de taken vanuit de Jeugdwet en Participatiewetgeving doorontwikkeld.

Wet Kinderopvang

De Wet Kinderopvang is in 2010 gewijzigd in de Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen. In deze wet is het kwaliteitskader voor de kinderopvang en peuterspeelzalen verder uitgewerkt evenals het toezicht van de gemeente daarop met de bijbehorende handhavingsmogelijkheden. De GGD (van VGGM) is de wettelijk verplichte toezichthouder.

Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO)

De brandweer (VGGM) adviseert ons bij omgevingsvergunningen bouwen, (tijdelijke) omgevingsvergunningen brandveilig gebruik en gebruiksmeldingen maar ook (brandveiligheid) bij evenementen. De brandweer controleert jaarlijks alle bedrijven met een omgevingsvergunning brandveilig gebruik of gebruiksmelding. Wij zijn verantwoordelijk voor de administratieve en juridische verwerking van de adviezen.

De rollen en verantwoordelijkheden zijn per taakonderdeel uitgewerkt in gezamenlijk vastgestelde protocollen. Via periodiek werkoverleg wordt gestuurd op kwantiteit en kwaliteit (verbetering) op openbare orde zaken te vergroten.

Financiële gegevens

Financiële ontwikkelingen en ombuigingen

De omvang van de brede doeluitkering voor rampenbestrijding en crisisbeheersing (BDUR) neemt vanaf 2012 jaarlijks met 1,5% af, oplopend tot structureel 6 % vanaf 2015. Dit is een bedrag van € 74.806 in 2012 oplopend naar € 300.000 structureel.

Financiële bijdrage	2015	2016
Brandweer	€ 1.784.142	€ 1.822.822
Volksgesondheid (per inwoner)	€ 12,36	€ 12,74
JGZ (per inwoner)	€ 0,06 p.i.	€ 0,06 p.i

Kinderopvang	€ 60.000		€ 60.000			
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
<i>Bedrag in €</i>	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	3.273.469	6.422.011	n.v.t.*	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend
Vreemd vermogen	26.203.001	26.841.697	n.v.t.*	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend
Totaal	29.476.470	33.263.708				
Exploitatieresultaat	211.546	3.148.541	0	0	Niet bekend	Niet bekend
*in de ontwerpbegroting is alleen de geconsolideerde begroting van de exploitatie opgenomen; geen balans. De VGGM heeft in haar ontwerpbegroting 2016 (bladzijde 24) het volgende aangegeven "het maken van een meerjarenraming heeft voor Veiligheids- en Gezondheidsregio Midden-Gelderland niet zo veel toegevoegde waarde. Dat komt omdat het budgettair kader in de verschillende financieringsstromen op jaarbasis wordt vastgesteld. Het verloop van de kosten in de verschillende domeinen wordt vervolgens op het budgettair kader afgestemd." Er zijn dus geen gegevens beschikbaar na 2016.						
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
Een groot deel van de bijdrage aan VGGM wordt bepaald door de inwonersbijdrage. Afgesproken is dat de VGGM de inwonerbijdrage incidenteel mag verhogen als het weerstandsvermogen van de VGGM onvoldoende hoog is. Het beleid binnen de VGGM is dat alle brandweerposten functioneel gelijkwaardig aan elkaar dienen te zijn. Voor de brandweerposten Oosterbeek en Wolfheze wordt op dit moment een renovatieplan uitgewerkt om aan deze beleidsdoelstelling invulling te geven.						
Risicobeheersing (toezicht, advisering en invloed)						
De opsomming van beleidsmatige ontwikkelingen is onderverdeeld in twee onderdelen, te weten: wettelijke ontwikkelingen en branche ontwikkelingen. VGGM wil de verschillende kansen en risico's voor gemeenten in beeld brengen om hen zo in staat te stellen hun verantwoordelijkheden te kunnen nemen. De beleidsmedewerkers van de Veluwe gemeenten trekken in adviserende zin gezamenlijk op. De burgemeester, de beleidsadviseur veiligheid en de directeur brandweer van de VGGM voeren periodiek overleg.						
<u>Ontwerp-begroting</u>						
De raad wordt in de gelegenheid gesteld zijn zienswijze te geven (d.t.v. raadscommissie), maar vanwege korte aanlevertijd van stukken lukt dat vaak niet. Advies wordt voorbereid door zgn 'kopgroep', de financiële experts van de grote gemeenten. Renkum neemt de adviezen van deze kopgroep over.						
<u>Begroting</u>						
Wordt door het AB vastgesteld						
<u>Jaarstukken</u>						
gaan naar GS; geen rol voor de gemeenteraad						
Financiële commissie adviseert aan AB De burgemeester zit in deze commissie. Hij wordt geadviseerd door de 'kopgroep'						
De bestuurscommissie veiligheid en gezondheid adviseert aan het AB. De gemeentelijke vertegenwoordigers krijgen advies van hun beleidsmedewerkers.						

Beoordeling en advies over samenwerking	
De samenwerking in de veiligheidsregio is bij wet opgelegd (derhalve is uittreden geen overweging). De beleidsdoelen moeten op efficiënte (kosteneffectieve) wijze worden gehaald. De ambtelijke advisering is daarop ingesteld.	
Advies: samenwerking continueren	

Permar	
Doel	Gemeenschappelijke uitvoering van taken als opgenomen in de Wet sociale werkvoorziening (Wsw)
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling met een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam: Permar WS
Opgericht	Collegebesluit (tot wijziging) 12 oktober 2010
Vestigingsplaats	Ede
Partijen	Gemeente Scherpenzeel, Barneveld, Ede, Wageningen en Renkum
Belang gemeente	Elke deelnemer heeft in DB en AB één stem
Vertegenwoordiging	Mw. A.D. Ruwhof, portefeuillehouder, vertegenwoordigt Renkum in het DB en het AB.
Missie en visie	De naam Permar omvat de missie: <u>P</u> ersonen <u>m</u> arketing. Permar vindt het belangrijk dat medewerkers hun talenten optimaal inzetten en zo mogelijk verder ontwikkelen. Permar kijkt niet naar beperkingen, maar naar mogelijkheden.
Bijdrage aan programma:	Programma 1 – maatschappelijke participatie, inkomen & zorg Programma 5 – openbare ruimte

Beleidsinformatie	
<p>De Permar is belast met de uitvoering van de Wsw voor vijf gemeenten en biedt als zodanig werkgelegenheid. Met de start van de Participatiewet op 1 januari 2015 kunnen er geen nieuwe werknemers meer in de Wsw stromen. De bedrijfsvoering staat onder druk als gevolg van de verlaging van de Rijkssubsidie. Dit betekent dat de Permar haar inkomsten steeds meer 'uit de markt' moet halen en dus ook steeds vaker marktconform moet werken. Dit gebeurt onder andere door de medewerkers in een zo regulier mogelijke werkomgeving te laten werken (de beweging van 'binnen naar buiten').</p> <p>Verder heeft u ons verzocht om met de deelnemende gemeenten tot afspraken te komen om de gemeentelijke omzet bij Permar te verhogen naar tenminste 35% per rato van het aantal Wsw-werknemers per gemeente. Renkum voldoet ruimschoots aan deze opgave door met name de uitbesteding van groenonderhoud en nu ook de schoonmaak van het gemeentehuis..</p>	

Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie	
Met de komst van de Participatiewet sluit de instroom in de Wsw. Het is nog onduidelijk welke rol Permar van de deelnemende gemeenten krijgt bij de uitvoering van de Participatiewet. Ook hierbij is het doel om de loonwaarde van mensen zo goed mogelijk te ontwikkelen zodat zij zo zelfstandig en regulier mogelijk kunnen werken.	

Financiële gegevens	
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen	
Zie hierboven.	
Financiële bijdrage	

	2015	2016
Rijksbijdrage; onderdeel integratie-uitkering sociaal domein.	€ 3.042.000	€ 2.809.0000 (voorlopig)

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
		Cijfers op basis van jaarrekening 2014 en begroting 2015 en 2016				
		Permar				
Bedrag in € 1000	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	104	13	Nb	Nb	Nb	Nb
Vreemd vermogen	8.323	5.061	Nb	Nb	Nb	Nb
Totaal	8.323	5.074				
Exploitatieresultaat	104	-913	-960	-2.347	-2.791	-3.114
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
Exploitatietekorten blijven een punt van zorg. De re-organisatie van Permar is in 2014 afgerond.						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
<u>ontwerp-begroting</u>						
Het DB ontvangt ambtelijk advies, op basis waarvan de ontwerp-begroting wordt opgesteld. Als de ontwerp-begroting is afgerond en het DB acht het gewenst voor verzending eerst nog met de adviesgroep te overleggen, dan wordt dit overleg georganiseerd. Toezending aan gemeenteraad voor 1 mei (jaar T). Het AB stelt jaarlijks een vier-jaren meerjarenbeleidsplan op. Hierin wordt ook het financiële beleid belicht.						
<u>begroting</u>						
de raden van de deelnemende gemeenten kunnen voor 1 juli een "zienswijze" geven, voordat de begroting door het AB wordt vastgesteld.						
<u>jaarstukken</u>						
Permar legt jaarlijks verantwoording af in de vorm van managementrapportages.						
Buiten begroting, jaarstukken etc. om informeert het DB van de Permar de gemeenteraad eens per twee maanden door middel van een informatiebulletin.						
Als de omstandigheden dat vragen informeert/consulteert de portefeuillehouder tussentijds de raadscommissie (actieve informatieplicht). Overigens verplicht ook de GR daartoe (art. 13) te krijgen.						

Stadsregio Arnhem Nijmegen	
Doel	Het besluitvormingsproces over de opheffing van de Stadsregio wordt dit najaar afgerond. Om de samenwerking op een beperkt aantal beleidsterreinen voort te zetten wordt een nieuwe gemeenschappelijke regeling aangegaan, waarbij een Gemeenschappelijk Orgaan wordt ingesteld. Dit is de lichtste vorm van samenwerking.
Rechtsvorm	Wet gemeenschappelijke regelingen
Opgericht	2006 (als opvolger van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Openbaar Lichaam Arnhem Nijmegen van 1995). In het najaar wordt een nieuwe gemeenschappelijke regeling vastgesteld.
Vestigingsplaats	
Partijen	(20) Gemeenten rondom Arnhem en Nijmegen, alsmede Druten als geassocieerd
Belang gemeente	Besluitvorming ligt voortaan op lokaal gemeentelijk niveau. Het overleg in Stadsregioverband geldt als afstemmingsoverleg.
Vertegenwoordiging	Al naar gelang het onderwerp vaardigt het college een van zijn leden af naar het afstemmingsoverleg.
Missie en Visie	Gemeenten in het samenwerkingsverband blijven zich inzetten voor een aantrekkelijke, goed bereikbare en internationaal concurrerende regio. Een regio die aantrekkelijk is voor inwoners en waar bedrijven en instellingen

	willen investeren					
Bijdrage aan programma(s)	Het afstemmingsoverleg zal tenminste betrekking hebben op onderwerpen in de sfeer van wonen, economie en mobiliteit.					
Beleidsinformatie						
Nadat het besluit over de opheffing van de Stadsregio is genomen, volgt geliquidatie. Het nieuw ingestelde afstemmingsoverleg (GO) richt zich primair, maar niet per se uitsluitend op de beleidsterreinen wonen, obiliteit en economie.						
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie						
Als speerpunten geldt de versterking van het beeld van een regio, die één economisch geheel vormt en het versterken van de concurrentiepositie van de regio. Ook de bereikbaarheid is daarbij belangrijk. Dat is de reden waarom is gekozen voor het construct van de Triple Helix. In deze samenwerking worden doelen gerealiseerd door middel van een strategische uitvoeringsagenda die zal worden uitgewerkt in concrete projecten. In de Stichting Economic Board regio Arnhem-Nijmegen krijgt de samenwerking tussen overheden, bedrijfsleven en kennisinstellingen structuur. Per inwoner is hiervoor 1 euro gereserveerd.						
Financiële gegevens						
Het nieuwe gemeenschappelijk orgaan, de nieuwe samenwerkingsvorm van de 'stadsregio gemeenten', levert een besparing op van € 50.000.						
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen						
Afhankelijk van besluitvorming over continuering samenwerking						
Financiële bijdrage						
	2014	2015	2016			
Bijdrage per inwoner	€ 2,85	€ 3,15	€ 1,50			
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
<i>Bedrag in €</i>	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	5.857.377	2.601.800	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	1.046.651	2.897.343	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal	6.904.028	5.499.143	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Exploitatieresultaat	476.984	-1.221.618	0	0	0	0
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
De liquidatie van de Stadregio is mogelijk zonder extra financiële offers van de deelnemende gemeenten.						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
n.v.t.						
Beoordeling en advies over samenwerking						
Het oprichten van een GO laat zien dat voor voortzetting van regionale samenwerking, zij het op een bescheidener schaal en in een lichte vorm , voldoende draagvlak bestaat.						

ACV	
Doel	Het inzamelen en transporteren van huishoudelijke afvalstoffen en het exploiteren van een afvalaanbiedstation
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap met werkmaatschappijen in de vorm van besloten vennootschappen (holdingstructuur)
Opgericht	Raadsbesluit toetreding: 31 januari 2001
Vestigingsplaats	Ede
Partijen	Gemeente Wageningen, Renkum, Ede en Veenendaal
Belang gemeente	Renkum heeft net als de andere aandeelhouders één stem in de AVA.
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in de algemene

	vergadering van aandeelhouders.				
Missie en visie	Opdrachtgevende gemeenten, bedrijven en particulieren ontzorgen op het gebied van afval en reinigen en te opereren als de logische, regionale samenwerkingspartner				
Bijdrage aan programma	Programma 3, milieu, klimaat & duurzaamheid				
Beleidsinformatie					
De ACV houdt zich met uitvoeringszaken bezig. Afstemming tussen afvalbeleid en –uitvoering is geborgd in het periodieke overleg tussen ACV en gemeente, zowel ambtelijk als bestuurlijk.					
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie					
<p>Het afvalscheidingspercentage moet in 2018, op grond van het coalitieakkoord 2014-2018 (Veranderend Renkum), omhoog naar 75%. Inmiddels wordt door de landelijke overheid ingezet op een afvalscheiding van maximaal 100 kg ongescheiden restafval per persoon per jaar in 2020. In 2025 daalt dit gewicht tot 35 kg. In het eerste kwartaal van 2016 worden hier voorstellen aan de raad voor gedaan.</p> <p>Deze doelstelling past in wat wordt genoemd de 'circulaire economie', die erop is gericht zoveel mogelijk 'afvalstoffen' als grondstof weer in te zetten.</p> <p>Landelijk is besloten dat op termijn het statiegeld kan verdwijnen. De Tweede Kamer heeft medio 2015 aanvullende prestatie-eisen gesteld aan de producenten, alvorens tot eventuele afschaffing over te gaan. Tot op heden is nog niet voldaan aan de gestelde prestatie-eisen.</p> <p>De gemeenten zijn per 1 januari 2015 verantwoordelijk voor het inzamelen en sorteren van kunststofverpakkingen. Dit is uitgebreid met blik en drankenkartons vanaf 1 september 2015. Deze potentiële grondstoffenstroom wordt in Wijster bij Attero gesorteerd.</p> <p>Per 1 januari 2015 is een belasting voor het verbranden van restafval in Nederland van kracht. Renkums restafval wordt verwerkt in Duitsland en derhalve dient de gemeente Renkum deze nieuwe belasting in 2016 te gaan betalen.</p>					
Financiële gegevens					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
Financiële bijdrage					
	2014		2015		
Uitgekeerd dividend	€ 51.210		€ 51.210 (naar verwachting)		
Kosten afvalinzameling ca.	€ 2.732.063		€ 2.854.360 (begroting)		
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
Beleidsmatige en financiële risico's					
<i>Bedrag in €</i>	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	10.353.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	22.555.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal (geconsolideerd)	32.908.000				
Exploitatieresultaat	430.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
<p>De oude zgn. 'prioriteits aandelen', waarvan Renkum, Wageningen en Ede er aanvankelijk één hadden en waaraan het stemrecht in de AvA was gekoppeld zijn als uitvloeisel van de toetreding van Veenendaal vervallen. Met de toetreding van Veenendaal zijn de aandelen gesplitst (nominaal € 1,-), en tevens zijn de prioriteits aandelen omgezet in gewone aandelen. Vervolgens is in artikel 32 van de Statuten bepaald dat alle cruciale besluiten in de AvA slechts genomen kunnen worden met algemene stemmen (unanimiteit). Elke gemeente/ aandeelhouder heeft dus één stem.</p> <p>Afhankelijk van het bedrijfsresultaat en de bestemming die aan de winst wordt gegeven, ontvangt de gemeente jaarlijks dividend. De solvabiliteit voldoet aan het gestelde criterium (30 procent), reden waarom in 2010 en 2011 (zelfs extra) dividend kon worden uitgekeerd.</p>					

Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)
De aandeelhoudende gemeenten hebben periodiek overleg met de controller van de ACV. In dit overleg worden de begrotingen, jaarstukken etc. besproken. De portefeuillehouder wordt met de adviezen van de financiële consultants/ controllers gevoed. Daarnaast is er twee keer per jaar overleg met de commissaris (door Renkum en Wageningen gekozen).
Beoordeling en advies over samenwerking
De ACV is een goed functionerend en renderend bedrijf, getuige de jaarlijks uitkering van een behoorlijk dividend. Deze uitkering staat echter onder druk door een mogelijke invoering van Vennootschapsbelasting voor uitvoerders van overheidstaken. Advies: aandeelhouderschap continueren

Gelders Archief		
Doel	Het beheren van (oude) archiefbescheiden en collecties	
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling (Regeling Regionaal Historisch Centrum "Gelders Archief")	
Opgericht	Raadsbesluit toetreding: 5 maart 2002	
Vestigingsplaats	Arnhem	
Partijen	Gemeente Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal en het Rijksarchief Gelderland.	
Belang gemeente	Renkum heeft één stem in het AB	
Vertegenwoordiging	Burgemeester J.P. Gebben vertegenwoordigt behalve Renkum ook Rheden en Rozendaal in het algemeen en het dagelijks bestuur, dat om redenen van vermindering van bestuurlijke last uit dezelfde personen bestaat.	
Missie en visie	Het Gelders Archief is een betrouwbare partner voor het beheren van de collecties (zowel fysiek als digitaal) van en voor zijn publieke en particuliere relaties. Door optimalisering van de toegankelijkheid van de collectie, draagt het bij aan een transparante overheid en aan kennisverspreiding over het verleden van Gelderland.	
Bijdrage aan programma:	Programma 7 – Inwoner, bestuur en organisatie	
Beleidsinformatie		
GA beheert archiefbescheiden ouder dan twintig jaar. GA fungeert als inspecteur van onze archieven en controleert of wij op de juiste wijze met documenten (digitaal en fysiek) omgaan en of de bewaaromstandigheden (fysiek kelder en digitaal met software) goed zijn.		
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie		
Het GA heeft te maken met een verregaande digitalisering. Voor het optimaal kunnen bedienen van de klanten zijn extra investeringen noodzakelijk. Daarnaast wordt door het GA deelgenomen aan de landelijke ontwikkelingen voor de inrichting van een E-depot. Deze ontwikkeling is onvermijdbaar. Aanvullende financiering daarvoor is nodig.		
Financiële gegevens		
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen		
Door de economische situatie is het mogelijk dat bezuinigingen vanuit de rijksoverheid of deelnemende gemeenten van invloed zijn op de financiële situatie.		
Financiële bijdrage		
	2014	2015
Bijdrage	€ 156.171	€ 159.300

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2015	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen	600	600	600	600	600
Vreemd vermogen	20.500	20.000	19.500	19.000	18.500
Totaal	21.100	20.600	20.100	19.600	19.100
Exploitatieresultaat	0	0	0	0	0
Beleidsmatige en financiële risico's					
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
Vanaf de oprichting had het GA jaarlijks een structureel tekort. Sinds 2013 boekt GA een positief bedrijfsresultaat op basis van de structurele lumpsum en inkomsten.					
Vanaf 2013 wordt er – gelet op dit positieve resultaat- gewerkt aan de opbouw van het weerstandsvermogen.					
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)					
<u>ontwerp-begroting</u>					
Het DB stelt voor 1 mei (jaar T) de ontwerp begroting vast.					
<u>Begroting</u>					
het AB stelt voor 1 juli (jaar T) de begroting vast					
<u>jaarstukken</u>					
AB stuurt gemeenteraad voor 1 juli (jaar T+1) financieel verslag toe, incl. verklaring accountant; college neemt bijdrage op in eigen ontwerp- begroting.					
Het DB brengt jaarlijks voor 1 april een financieel verslag uit (inclusief accountantsverklaring als bedoeld in art. 393 van Boek 2 van het BW). De gemeenteraad heeft het college gemachtigd namens hem te reageren op de ontwerp-begroting (vanwege de beperkte reactietijd).					
Beoordeling en advies over samenwerking					
Het Gelders Archief (GA) is belast met een deel van de beheerstaken. Eén van de belangrijkste taken is het beheren van de blijvend te bewaren archiefbescheiden in de door het GA aangewezen archiefbewaarplaats(en). Daarnaast heeft het GA een toezichthoudende en adviserende rol ten aanzien van de overige (vernietigbare) archiefbescheiden. Dit toezicht wordt uitgevoerd door de archivaris (de directeur van het GA). De archivaris houdt als het ware toezicht op het dagelijks (archief)beheer door de teamleiders en het Team ICT & Informatiebeheer. De archivaris voert daartoe jaarlijks controles uit op belangrijke archiefonderdelen en rapporteert hierover aan het college.					
Advies: samenwerking continueren					

Euregio Rijn Waal	
Doel	<p>Op basis van grensoverschrijdende samenwerking streven naar een sterke economische, sociale en maatschappelijke positie van de Euregio Rijn-Waal. Daarbij richt de Euregio zich op de volgende werkvelden:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grensoverschrijdende ruimtelijke ordening en verbetering van de grensoverschrijdende infrastructuur. - Grensoverschrijdend toerisme en samenwerking binnen het MKB en technologieoverdracht. - Landbouw, plattelandsontwikkeling, milieubescherming. - Kwalificering en arbeidsmarkt. Ontwikkeling van een geïntegreerde arbeidsmarkt, samenwerking op het gebied van beroepsopleiding. - Communicatie tussen burgers en overheid, samenwerking tussen sociale- en medische zorginstellingen. De regeling is een instrument om door middel van overleg en samenwerking

Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling op basis van een internationale overeenkomst met een rechtspersoonlijkheid bezittend openbaar lichaam: Euregio Rijn Waal				
Opgericht	Renkum is toegetreden bij raadsbesluit van 27 januari 2010				
Vestigingsplaats	Kleve				
Partijen	Deelnemers zijn Nederlandse en Duitse gemeenten, Kamer van Koophandel Centraal Gelderland, regionale overheden en overige publiekrechtelijke lichamen in het grensgebied rondom de Rijn, de Waal en de Maas				
Belang gemeente	Renkum heeft 3 stemmen in de Eurregioraad				
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich en twee raadsleden vertegenwoordigen Renkum in het algemeen bestuur van de Euregio, de Eurregioraad				
Missie en visie					
Bijdrage aan programma	Divers				
Beleidsinformatie					
De structuurfondsen vormen een van de hoofdpunten van de Europese begroting. Voor de periode 2014-2020 is doelstelling 2 de "bevordering van de regionale ontwikkeling ter bevordering van de concurrentiekracht" en doelstelling 3 "de Europese territoriale samenwerking" voor Renkum van belang. Uit een door de EU- commissie gemaakte analyse van de EU- begroting blijkt dat de doelstelling van Europese samenwerking overeind blijft , maar ook dat de projecten meer resultaatgericht moeten zijn. De Euregio volgt deze ontwikkelingen op de voet.					
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie					
n.v.t.					
Financiële gegevens					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
n.v.t.					
Financiële bijdrage					
	2014	2015	2016		
Bijdrage	€ 8.100	€ 8.100	€ 8.100		
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen					
Vreemd vermogen					
Totaal					
Exploitatieresultaat					
Beleidsmatige en financiële risico's					
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)					
Stukken in het kader van de begrotingscyclus worden de gemeenten toegestuurd. De Euregio-raad neemt daarover besluiten.					
De gemeente ontvangt de jaarverslagen van de Euregio					
Beoordeling en advies over samenwerking					
De samenwerking in Euregio-verband komt steeds beter uit de verf. Dat vertaalt zich nog niet in klinkklare munt, maar over de grenzen heen kijken en participeren in grensoverschrijdende projecten is ook een vorm van verrijking. Renkum gaat daarvan direct of indirect profijt trekken.					

GR Onderwijszaken		
Doel	Het voldoen aan gemeentelijke doelstellingen op het terrein van de volwasseneneducatie. schooluitval	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Opgericht	Raadsbesluit wijziging gemeenschappelijke regeling: 27 juni 2012	
Partijen	Gemeenten Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Duiven, Westervoort, Zevenaar, Rijnwaarden, Lingewaard, Overbetuwe	
Vertegenwoordiging	De portefeuillehouder onderwijs van Rheden vertegenwoordigt ook Renkum en Rozendaal in het dagelijks bestuur (benoeming door het GRO, op voordracht van deelnemende gemeenten).	
Missie en visie		
Bijdrage aan programma	Programma 1, maatschappelijke participatie, inkomen & zorg	
Beleidsinformatie		
<p>De GRO stelt de hoofdlijnen van het beleid voor volwasseneneducatie vast in een regionaal educatief plan. In dit plan worden afspraken gemaakt over het benodigde aanbod voor Nederlandse taal en rekenen en de inkoop hiervan voor de regio Midden Gelderland.</p> <p>Arnhem is contactgemeente, ontvangt de middelen en zorgt dat er een regionaal gedragen educatieprogramma ligt. Het ambtelijk overleg volwassenen educatie bereid het educatieprogramma voor.</p> <p>De GRO is ook verantwoordelijk voor de uitvoering van de RMC-functie. De RMC-functie wordt uitgevoerd door de contactgemeente Arnhem. Gemeente Renkum neemt niet deel aan de leerplichtfunctie.</p>		
Beleidsontwikkelingen		
<p>Met de wijziging van de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB) per 1 januari 2015 is volwasseneneducatie gekoppeld aan de indeling van de arbeidsmarktregio. Renkum kiest er voor om bij Midden Gelderland te blijven vanwege de verbinding van het onderwijs in de regio Arnhem.</p> <p>De verplichting om educatie bij ROC's in te kopen komt geleidelijk te vervallen. De middelen mogen besteed worden aan formele educatie (diploma gericht) en aan informele educatie (niet diploma gericht). GRO zorgt dat educatie middelen behouden blijven voor lezen en schrijven voor volwassenen in het belang van de aanpak laaggeletterdheid.</p>		
Financiële gegevens		
	2015	2015
Bijdrage	€ 2167	€ 2172 (±)
Beleidsmatige en financiële risico's		
<p>Voor het overlegorgaan zelf zijn er geen financiële risico's. Het betreft hier alleen een overlegplatform voor gemeenten.</p> <p>De GRO wordt ondersteund door twee medewerkers in dienst van de gemeente Arnhem. Zij worden bekostigd door alle deelnemende gemeenten (op basis van het inwonersaantal). Bij opheffen van de GR leidt dit tot een beperkt risico dat gedragen wordt door alle deelnemende gemeenten.</p>		
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)		
<p>Het GRO stuurt jaarlijks de ontwerpbegroting voor 15 april naar de deelnemende gemeenten toe. Zij kunnen het GRO "van hun gevoelens doen blijken", waarna het GRO -rekening houdend met de ingebrachte reacties- voor 1 juli daaropvolgend tot vaststelling overgaat. Over elk dienstjaar wordt rekening en verantwoording afgelegd: de voorlopige rekening wordt voor 1 juli vastgesteld en GS ter goedkeuring aangeboden.</p>		
Beoordeling en advies over samenwerking		
<p>Er is geen reden beëindiging van de samenwerking te overwegen.</p> <p>Advies: samenwerking continueren</p>		

BNG Bank		
Doel	De BNG voorziet in zo goedkoop mogelijke financiële dienstverlening en biedt zo toegevoegde waarde aan haar aandeelhouders en de Nederlandse publieke sector. De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', zoals gemeenten, provincies, gemeenschappelijke regelingen, politieregio's en met overheden verbonden instellingen en bedrijven op het terrein van volkshuisvesting, openbaar nut, onderwijs en gezondheidszorg.	
Rechtsvorm	naamloze vennootschap	
Opgericht	1914	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Partijen	Gemeenten, provincies, Staat der Nederlanden, waterschappen en andere openbare lichamen	
Belang gemeente	0,16 % (89.739 van totaal 55.690.720 aandelen)	
Vertegenwoordiging	Wethouder Heinrich vertegenwoordigt de gemeente in de algemene vergadering van aandeelhouders.	
Missie en visie	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang.	
Beleidsinformatie		
<p>BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.</p> <p><i>Toelichting: het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. BNG Bank bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten voor tal van voorzieningen.</i></p> <p>De aandeelhouders hebben zeggenschap in BNG Bank via het stemrecht op de aandelen die zij bezitten (een stem per aandeel van EUR 2,50).</p>		
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie		
Gelet op de wijze waarop BNG Bank het openbaar belang behartigt, zien wij ons aandelenbezit in BNG Bank als een duurzame belegging.		
Financiële gegevens		
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen		
BNG Bank verwacht dat de omvang van nieuw verstrekte langlopende leningen in 2015 licht lager zal uitkomen dan in het voorgaande jaar. De nieuwe verstrekkingen betreffen naar verwachting vooral herfinanciering van aflopende leningen. Het renteresultaat over 2015 zal naar verwachting lager uitkomen dan over 2014. De aanhoudend lage marktrente veroorzaakt een dalende trend van de renteopbrengst uit de eigen middelen van de bank. Het resultaat financiële transacties zal ook in de nabije toekomst gevoelig blijven voor de politieke en economische ontwikkelingen binnen de Europese Unie. Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2015.		
Financiële bijdrage		
	2014	2015
Uitgekeerd dividend	€ 1,27 per aandeel (dividend over 2013)	€ 0,57 per aandeel (dividend over 2014)

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen	3.582.000.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	149.891.000.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal	153.473.000.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Exploitatieresultaat	126.000.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
De gemeente heeft 89.739 aandelen, destijds aangekocht voor (omgerekend) € 2,50. BNG keert jaarlijks dividend uit. De nettowinst van BNG Bank over 2013 bedraagt EUR 283 miljoen (2012: EUR 332 miljoen). Over 2013 wordt een dividend uitgekeerd van EUR 71 miljoen, een pay-out van 25 procent. Het dividend bedraagt EUR 1,27 per aandeel van EUR 2,50 (2012: EUR 1,49 per aandeel). Deze lagere dividenduitkering levert een nadeel op van € 20.000 ten opzichte van de begroting.						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
Jaarlijks ontvangt de gemeente de jaarrekening, het jaarverslag en eventueel andere ter zake zijnde voorstellen van de BNG ter vaststelling in de algemene vergadering van aandeelhouders.						
Toezicht en beoordeling						
BNG keert jaarlijks een behoorlijk dividend uit. Er is geen reden de aandelen te verkopen. Advies: aandeelhouderschap continueren						

Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG)		
Doel	De VNG is een vereniging die de belangen behartigt van de gemeenten in het hele proces van besluitvorming bij Rijk en provincies. Daarnaast heeft de VNG een adviesfunctie voor haar leden.	
Rechtsvorm	Vereniging	
Opgericht		
Vestigingsplaats	Den Haag	
Partijen	Gemeenten in Nederland (op vrijwillige basis)	
Belang gemeente	Één stem in de ledenvergadering	
Vertegenwoordiging	De gemeente oefent invloed uit via de ledenvergadering resp. ledenraadplegingen (stemrecht)	
Missie en visie	voor en door alle gemeenten	
Beleidsinformatie		
n.v.t.		
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie		
n.v.t.		
Financiële gegevens		
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen		
n.v.t.		
Financiële bijdrage		
	2015	2016
Bijdrage	€ 1,10 per inwoner	€ 1,15 per inwoner

Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	64.382	nb	nb	nb	nb
Vreemd vermogen	2.111	nb	nb	nb	nb
Totaal	66.493	nb	nb	nb	nb
Exploitatieresultaat	877	nb	nb	nb	nb
Beleidsmatige en financiële risico's					
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen					
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)					
De VNG informeert haar leden en hun bestuurders/ medewerkers via het VNG-Magazine. Daarnaast heeft de VNG een website. Jaarlijks wordt het VNG-congres gehouden. D.m.v. ledenraadplegingen worden de gemeenten over bepaalde vraagstukken gepolst					
Beoordeling en advies over samenwerking					
Er is geen reden het lidmaatschap te beëindigen.					
Advies: lid blijven					

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)					
Doel	Het verminderen van kwetsbaarheid en het verbeteren van de kwaliteit van de vergunningverlening, toezicht en handhaving tegen lagere kosten (dan verhoudingsgewijs de huidige)				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Opgericht	Raadsbesluit tot toetreding 26 september 2012				
Vestigingsplaats	Arnhem				
Partijen	11 gemeenten rondom Arnhem (incl. Arnhem) en de provincie Gelderland.				
Belang gemeente	ODRA is een platvorm van bestuurlijke afstemming				
Vertegenwoordiging	Wethouder mw. A.D. Ruwhof maakt deel uit van het Algemeen Bestuur en zit mede namens Doesburg, Rheden en Rozendaal in het in het Dagelijks Bestuur.				
Missie en visie					
Bijdrage aan programma	Programma 2, ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit				
Beleidsinformatie					
De ODRA voert voor de gemeente Renkum taken op het gebied van de Wet milieubeheer uit. Vanaf 1 oktober 2015 heeft de gemeente Renkum ook de bouwtaken en de juridische APV taken aan de ODRA overgedragen.					
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie					
Financiële gegevens					
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen					
Financiële bijdrage (taken milieubeheer, WABO taken nog niet bekend)					
	2014	2015	2016		
Bouwtaken	0	€ 209.735	€ 887.900		
Milieutaken	€ 206.800	€ 201.840	€ 198.300		
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)					
	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen	€ 1.405.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Vreemd vermogen	€ 0	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Totaal					
Exploitatieresultaat	€ 539.000	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Beleidsmatige en financiële risico's
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen
De partijen zijn gezamenlijk eigenaar en opdrachtgever.
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)
De gemeenteraad kan ten aanzien van de ontwerpbegroting van de ODRA een zienswijze naar voren brengen bij het Dagelijks Bestuur van de ODRA. Deze zienswijze wordt, voorzien van een reactie, samen met de begroting aangeboden aan het Algemeen Bestuur van de ODRA. De wethouder van Renkum is lid van zowel het AB als het DB.
Beoordeling en advies over samenwerking
Nog niet van toepassing

WeHelpen Coöperatie U.A.	
Doel	Bemiddelen van vraag en aanbod op gebied van informele hulp en ondersteuning door middel van website waarop burgers dit kunnen vragen en aanbieden.
Rechtsvorm	Coöperatie U.A.
Opgericht	6 september 2012
Vestigingsplaats	Breda
Partijen	Oprichters: Achmea, Bureauvijftig, CZ, Menzis, PGGM, Rabobank, Caretakers, VitaValley. Aantal leden in drie jaar gegroeid naar meer 70. Groeiverwachting positief.
Belang gemeente	Gemeente is lid van de coöperatie.
Vertegenwoordiging	ALV
Missie en visie	Elkaar helpen vanzelfsprekender maken
Bijdrage aan programma:	1
Beleidsinformatie	
Lidmaatschap van Wehelpen sluit aan op de uitgangspunten van het sociaal beleid van de gemeente zoals geformuleerd in de kadernota sociaal beleid. Het versterken van eigen verantwoordelijkheid van inwoners en versterken van buurtkracht en een veerkrachtige samenleving staat hierin centraal. Wehelpen biedt de mogelijkheid dat mensen onderling hulp kunnen vragen en bieden en ondersteunt zo deze uitgangspunten.	
Beleidsontwikkelingen en beleidsombuigingen met significante financiële relevantie	
<p>Voor de introductie en inbedding in de gemeente van Wehelpen kan worden gekozen dit vanuit de gemeente zelf te doen of dit uit te besteden. Een aantal leden van de coöperatie leggen dit bij hun lokale welzijns- en/of vrijwilligersorganisatie(s), daar waar de huidige uitvoering al plaatsvindt. Daarnaast kiest een aantal leden voor een implementatiepartner van Wehelpen daar voor in te huren.</p> <p>In Renkum is gekozen voor de tweede variant: er is een externe procescoördinator ingehuurd voor de implementatie van Wehelpen vanwege de ontwikkelingen in de subsidierelatie met Solidez. Voor 2015 ontvangt Solidez nog subsidie voor de producten vrijwilligerscentrale en het steunpunt mantelzorg, met ingang van 2016 wordt dit stopgezet. Wehelpen neemt voor een deel van de functie van de vrijwilligerscentrale en steunpunt mantelzorg over (een ander deel van de functie wordt voortaan vanuit het sociaal loket behartigd)</p>	

Financiële gegevens						
Financiële ontwikkelingen en ombuigingen						
Financiële bijdrage						
	2016			2017		
	€ 9.869 ten behoeve van lidmaatschap. € 25.000 Projectcoördinatie			€ 9.869 (lidmaatschap) € 25.000 Projectcoördinatie		
Financiële positie komende 4 jaar (alleen i.g.v. gemeenschappelijke regelingen)						
Cijfers op basis van jaarrekening 2014 en begroting 2015 en 2016						
<i>Bedrag in € 1000</i>	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Eigen vermogen		Onbekend				
Vreemd vermogen		Onbekend				
Totaal						
Exploitatieresultaat		€ 1.400.000				
Beleidsmatige en financiële risico's						
Gekwantificeerde risico's in relatie tot het weerstandsvermogen/ risicobeperkende maatregelen						
Onbekend						
Risico-beheersing (toezicht, advisering en invloed)						
ALV, Bestuur met onafhankelijk voorzitter, Raad van Advies aanwezig. De gemeente neemt uitsluitend deel aan de ALV en heeft en beoogd geen positie in het Bestuur of Raad van Advies.						

Paragraaf 7 Grondbeleid

Inhoud grondbeleid

Op 27 juni 2007 heeft de raad de nota Grondbeleid vastgesteld. Met de nota Grondbeleid wordt beoogd een kader te bieden waarbinnen politiek-bestuurlijke besluiten genomen kunnen worden. Besluiten die staan in het teken van het toekennen van functies (bestemmingen) aan grond. Grondbeleid is dus een instrument om het gewenste ruimtelijk beleid te bevorderen en te realiseren.

Grondbeleid is een instrument dat naast andere kan worden ingezet om bepaalde bestemmingen te realiseren. Het blijft niet beperkt tot het via het bestemmingsplan mogelijk maken van bepaalde functies. Het kan ook leiden tot het ontwikkelen van stedenbouwkundige plannen, het verwerven van gronden en het uitgeven van kavels voor o.a. woningbouw. In de ruimtelijke ordening gaat het erom te komen tot een evenwichtige en rechtvaardige verdeling van de beschikbare ruimte over degenen die ruimte vragen ("claims" van bewoners, winkels, sociaal-culturele ruimten, bedrijven, openbaar groen etc.). Grond is schaars, dus in het toekennen van claims worden na afweging van belangen keuzes gemaakt. Het resultaat van die afweging wordt vastgelegd in het bestemmingsplan.

Voor de (her)ontwikkeling van bouwlocaties worden kosten gemaakt. Het gaat o.a. om kosten voor de verwerving van de grond - als de gemeente aankoopt - en het beheren en het uitgeven van gronden alsmede kosten voor de aanleg van wegen & pleinen, riolering, verlichting en openbaar groen en speelruimte. Deze kosten kunnen worden gedekt uit de opbrengsten die normaal gesproken uit bouwprojecten voortvloeien. Indien de gemeente het eigendom van de grond heeft, is dat mogelijk via de opbrengsten bij de gronduitgifte. Indien andere partijen echter het eigendom in handen hebben, moet de gemeente zoeken naar andere manieren om haar kosten op de zakelijk belanghebbenden bij het bouwproject te verhalen.

Grondbeleid is er mede op gericht de verdeling van de kosten en baten bij de ontwikkeling van bouwlocaties tussen de betrokken partijen te regelen. Daarover moeten tussen partijen duidelijke afspraken worden gemaakt. De Grondexploitatiewet biedt hiervoor een kader.

In het kader van de begrotingcyclus legt het college jaarlijks verantwoording af over de projecten. In deze paragraaf Grondbeleid gaan we op hoofdlijnen in op onze voornemens met betrekking tot de grondexploitatie in 2016.

Beleidsdoelen en ontwikkelingen

De belangrijkste beleidsdoelen en ontwikkelingen worden hierna per project weergegeven.

3b4 Woningbouw

De woningbouwplannen in 3b4 zijn te verdelen in 3 kleinere gebieden in plangebied 4 (noorden, midden en zuid) en plangebied 3b. Het bestemmingsplan waarbij de bouw van 64-100 woningen planologisch mogelijk wordt gemaakt, is gedeeltelijk door Raad van State vastgesteld. Op grond van dit globale bestemmingsplan worden er gefaseerd en voor elke deelgebied, deelbestemmingsplannen opgesteld.

3B4 Noord

In het deelgebied noord is het woningbouwprogramma nagenoeg gerealiseerd en opgeleverd. Voor een klein gebied binnen 3B4 Noord (1.584 m²) was een CPO traject voor betaalbare en sociale woningbouw bedacht. Omdat dit onvoldoende op gang kwam is een partij gezocht die de grond zou willen afnemen maar daarbij wel een ontwikkeling via CPO uit zou werken. Deze partij is gevonden in Woonzo.

3B4 Midden

Deelgebied midden bestaat uit een aantal vrije kavels bestemd voor de particuliere ontwikkeling. De eerder bedacht particuliere ontwikkeling kwam echter niet van de grond. Met Woonzo zijn nu afspraken gemaakt voor de afname van de grond en de realisatie van een zestal 2¹ kappers.

3B4 Zuid

Voor het gebied zuid is een bouwplan opgesteld voor de bouw van 38 woningen, waarvan 23 appartementen. De appartementen zijn gerealiseerd en opgeleverd. Van de overige 15 grondgebonden woningen is gebleken dat de markt voor deze huizen met bijbehorende verkoopprijzen in Renkum beperkt is. Vanwege deze economische situatie heeft de projectontwikkelaar ons gevraagd om mee te werken aan de optimalisatie van dit plan. In januari 2015 heeft uw gemeenteraad ingestemd met een wijziging van het woningbouwprogramma naar 22 sociale huurwoningen. Een verdere stedenbouwkundige uitwerking moet nog plaatsvinden.

Oosterbeek Hoog

Binnen het plan Oosterbeek Hoog zijn vanaf 2000 53 woningen en 48 appartementen gerealiseerd. Om de nog resterende bouwplannen (10 woningen en 14 appartementen) van de grond te krijgen en de wijk af te kunnen ronden heeft uw raad in april 2015 ingestemd met een afwaardering van de grondprijs. Met de ontwikkelaar is afgesproken dat hij zo snel mogelijk gaat bouwen en dat de wijk eind 2017 woonrijp gemaakt moet zijn. De resterende grondopbrengsten moeten uiterlijk mei 2016 door de ontwikkelaar betaald zijn.

Oosterbeek centrum (Dalzone)

Het project Dalzone betreft een inbreidingslocatie in het centrum van Oosterbeek, gelegen tussen de Utrechtseweg en Cornelis Koningstraat. De randvoorwaarden voor de woningbouwrealisatie zijn in 2007 in het Masterplan Dalzone vastgelegd. Het totale programma omvat de bouw van 8 appartementen, 2 commerciële ruimten en 24 woningen. Hiervan zijn in 2010 8 appartementen, de commerciële ruimten en 3 woningen gerealiseerd.

De ontwikkelaar heeft aangegeven dat de gevolgen van de kredietcrisis dusdanig groot zijn dat hij de afspraken zoals gesteld in de overeenkomst met de gemeente nu niet kan nakomen. Gezamenlijk wordt gezocht naar mogelijkheden om toch weer de voortgang in het project te krijgen.

Mozartlaan

Het bestemmingsplan voor het project aan de Mozartlaan is onherroepelijk. Het betreft hier nieuwbouw van 25 appartementen en 6 woningen met stallingsgarages. Na wijziging van het bestemmingsplan zouden de planontwikkelingen verder uitgewerkt gaan worden. Ook dit project is door de kredietcrisis tot stilstand gekomen. Gezamenlijk met de ontwikkelaar/initiatiefnemer werd de afgelopen jaren gezocht naar mogelijkheden om het project weer van de grond te krijgen. Ondertussen zijn de ontwikkelingen voor een centrumplan Doorwerth in volle gang en is met de ontwikkelaar van de Mozartlaan afgesproken dat hij, als het mogelijk is, aanhaakt op dit plan.

Woningbouw Dennenkamp

Voor het gebied Dennenkamp is al jaren sprake van een mogelijke andere inrichting van het gebied. Twee locaties zijn door uw raad aangewezen tot woningbouw ontwikkelingsgebied namelijk, Munninghofflaan en NVC Dennenkamp.

Munninghofflaan

Op 13 november 2013 heeft de Raad van State het bestemmingsplan voor 14 appartementen onherroepelijk verklaard. De omgevingsvergunning Bouwen is verleend op 9 februari 2015 en inmiddels onherroepelijk. De omgevingsvergunning voor het kappen van de bomen is verleend op 26 januari 2015. Op 1 september 2015 heeft de rechtbank uitspraak gedaan inzake deze omgevingsvergunning. Het beroep is ongegrond verklaard en voor het treffen van een voorlopige voorziening is geen aanleiding. Op 11 september 2015 zijn de bomen gekapt. De notariële overdracht van de grond vindt plaats nadat het terrein bouwrijp is gemaakt c.q. de bomen zijn gekapt. Naar verwachting zal de overdracht aan Vivare in het 4^e kwartaal 2015 plaatsvinden.

NVC Dennenkamp

Uw raad heeft bij het besluit om hier woningbouw toe te staan een aantal kaders vastgesteld. Op 27 februari 2012 is de vooraankondiging voor de aanbesteding gepubliceerd op TenderNed. Op 21 mei 2012 is besloten door de toetsingscommissie om de aanbesteding te beëindigen, aangezien de aanbesteding niet heeft geleid tot het gewenste resultaat. Op 29 oktober 2014 is de kaderstelling gewijzigd vastgesteld door uw raad. Op 3 maart 2015 is de vooraankondiging voor de gewijzigde aanbesteding gepubliceerd op TenderNed. Op 13 april 2015 is de aanbestedingsprocedure afgebroken, omdat er te weinig inschrijvingen waren. Momenteel wordt een nieuwe aanbestedingsprocedure voorbereid. De verwachting is dat de gewijzigde aanbestedingsprocedure in het 4^e kwartaal van 2015 start.

Bergerhof

Begin 2016 wordt de tweede fase voor de Bergerhof (vrije kavels) woonrijp gemaakt en daarmee komt de herstructurering tot een einde. We kunnen hier spreken van een zeer geslaagd project, zowel in de samenwerking met Vivare als ook het eindresultaat.

Veritasweg

Op deze locatie is in het verleden woningbouw beoogd in de vorm van appartementen. Hiervoor is een prijsvraag uitgeschreven voor een ontwerp op de locatie. De uiteindelijke contractpartij lukte het niet om het plan gerealiseerd te krijgen. In het vierde kwartaal van 2007 is besloten om het project opnieuw op te starten.

In april 2009 heeft uw raad besloten een WVG te vestigen op het belendende perceel. Deze WVG is in mei 2012 komen te vervallen om zo de mogelijkheden voor de locatie in de huidige markt te kunnen vergroten. Met een initiatiefnemer voor short stay op deze locatie wordt een koopveeenkomst opgesteld. Naar verwachting zal een wijziging van het bestemmingsplan begin 2016 in gang gezet worden.

Talsmalaan

Op de locatie Talsmalaan was voorheen de bouw (uitbreiding, verplaatsing) van de Paasbergschool voorzien. Hiervan is echter in september 2007 aangegeven dat dit geen doorgang zal krijgen. De nieuwe invulling voor de locatie zal bepaald worden. Locatie heeft gevoelige historie dus goede bestuurlijke kadering is noodzaak.

Er is een beknopte stedenbouwkundige visie opgesteld. Deze is gepresenteerd aan onder andere Airbornemuseum, Vijf Dorpen in 't Groen, Vrienden van Hartenstein. In november 2011 zijn de kaders voor een ontwikkeling op de Talsmalaan verder geconcretiseerd. Het project heeft een tijd stilgelegen door de crisis op de woningbouwmarkt. Ondertussen zijn gesprekken gevoerd met

makelaars als ook ontwikkelende partijen om te kunnen bepalen onder welke voorwaarde een ontwikkeling in deze nieuwe markt de meeste kans van slagen heeft. Daarbij is vooral zekerheid op een ontwikkelmogelijkheid een belangrijke voorwaarde. De stedenbouwkundige visie wordt mogelijk uitgewerkt met een werkgroep die voortkomt uit de Vrienden van Park Hartenstein. Dit zal dan gebeuren in nauwe samenwerking met de gemeente en andere betrokkenen. Mogelijk dat dit leidt tot een concrete bestemmingsplanwijziging in de loop van 2016.

Financiële positie en resultaatverwachting

In **bijlage 11** zijn de financiële gegevens van de projecten opgenomen.

Voor de volgende grondexploitatie projecten is een exploitatieberekening opgesteld over de hele planperiode, en vraagt het college uw raad instemming met de herziene exploitatieberekening:

- 3B4 Woningbouw
- Oosterbeek hoog
- Oosterbeek Centrum (Dalzone)
- Mozartlaan
- Dennenkamp (Woningbouw locatie NVC en Munninghoflaan)
- Bergerhof

Voor de volgende grondexploitatie projecten is nog geen exploitatieberekening over de hele planperiode opgesteld, en vraagt het college uw raad instemming met de begroting voor 2015:

- Veritasweg
- Talsmalaan

Naast de grondexploitatie projecten zijn er projecten waarbij de gemeente geen grondpositie heeft.

Dit zijn:

- Wolfsheide
- Willemsen Naaldhout
- Projecten Dorpsvernieuwingen

De projecten Dorpsvernieuwing zijn een verzameling van kleine projecten die gestart zijn op basis particulier initiatief, namelijk:

- Stenenkruis Oosterbeek
- Pro persona Wolfheze
- Hogenkampseweg Renkum
- WA Scholtenlaan Doorweth
- 3b4 Klomps Renkum
- 3b4 Heinekamp Renkum
- Utrechtseweg 123 Renkum
- Locatie voormalig politiebureau Doorwerth
- Verzorgingshuis Het Beekdal te Heelsum

Bij deze projecten wordt ervan uitgegaan dat deze kostenneutraal verlopen omdat de gemaakte kosten door de gemeente vergoed worden door de particuliere initiatiefnemer.

Financiën projecten

De boekwaarde van de projecten per 31-12-2014 bedroeg volgens de jaarrekening 2014 € 7.401.000. De verwachting is dat de boekwaarde in 2015 zal afnemen tot € 7.278.000.

Boekwaarde projecten Bedragen x € 1.000	31-12-2014 (jaarrekening)	31-12-2015 (prognose)
Grondexploitatieprojecten in exploitatie	13.540	13.580
Voorziening	- 6.976	- 7.211
Totaal	6.565	6.369
Grondexploitatieprojecten niet in exploitatie	712	752
Overige projecten	228	267
Voorziening	-103	- 110
Totaal	125	157
Totaal voorraden	7.401	7.278

Voor een aantal grondexploitatie in exploitatie is een voorziening gevormd. De reden hiervoor is dat er een verlies op deze projecten wordt verwacht.

Prognose 31-12-2015 in bovengenoemde tabel sluit aan bij de eerste drie kolommen in onderstaande tabel. Vervolgens wordt de verwachte kosten en opbrengsten na 31-12-2015 weergegeven. Uiteindelijk wordt per project weergegeven wat het resultaat is inclusief de reeds getroffen voorzieningen.

Bij de grondexploitatieprojecten niet in exploitatie is alleen de boekwaarde weergegeven. Hierbij is nog geen rekening gehouden met mogelijke opbrengsten.

Prognose voor de komende jaren

Projecten <i>Bedragen x € 1.000</i>	Prognose boek- waarde 31-12- 2015	Getroffen voorzien-ingen	Prognose boek- waarde na voorzie-ning	Verwachte kosten	Verwachte opbreng-sten	Resultaat na getroffen voorzie- ningen
Grondexploitatieprojecten in exploitatie						
3B4 bouwgrondexploitatie	3.830	2.099	1.731	88	1.819	0
Oosterbeek hoog	5.130	4.139	991	9	1.000	0
Oosterbeek centrum Dalzone	2.431	60	2.371	25	2.396	0
Mozartlaan	1.124	904	220	5	225	0
Dennenkamp (woningbouw)	1.024	9	1.015	35	1.050	0
Bergerhof	0	0	0	0	0	0
Totaal	13.539	7.211	6.328	162	6.490	0
Grondexploitatieprojecten niet in exploitatie						
Talsmalaan	505	0	505	5	0	510
Veritasweg	247	0	247	3	3	247
Totaal	752	0	752	8	3	757
Overige projecten						
Wolfsheide	69	76	-7	7	0	0
Willemsen Naaldhout	170	34	136	46	182	0
Projecten dorpsvernieuwing	28	0	28	0	28	0
Totaal	267	110	157	53	210	0
Totaal projecten	14.558	7.321	7.237	223	6.703	757

* Een negatief bedrag betreft een negatieve boekwaarde (inkomsten zijn hoger dan de uitgaven).

Grondexploitatieprojecten niet in exploitatie**Prijs per m2**

Talsmalaan € 119,-

Veritasweg € 208,-

Paragraaf 8 Subsidies

Subsidiebeleid

De gemeente formuleert op grond van zijn democratische legitimatie beleid in medebewind of autonoom beleid. Dit beleid wordt doorvertaald in doelstellingen die binnen een gegeven periode in tijd moeten worden gerealiseerd. Om deze doelstellingen te realiseren is de lokale overheid vaak aangewezen op partners die uitvoering geven aan activiteiten die tot het bereiken van de doelstellingen moeten leiden. Om deze activiteiten te kunnen ontplooiën moeten de partners worden betaald. Deze betaling kan op twee manieren worden uitgevoerd: via de privaatrechtelijke weg door middel van opdracht, offerte, contract en factuur of via de publiekrechtelijke door middel van subsidie door middel van opdracht; subsidieaanvraag, subsidiebeschikking met voorwaarden enzovoort. De middelen die verstrekt worden in de vorm van subsidie zijn, net zoals bij de privaatrechtelijke weg, gebonden aan prijsafspraken, doelstellingen en resultaten. Het verstrekken van subsidie heeft als voordeel dat subsidie buiten de werking van BTW valt (voor zover ook daadwerkelijk van subsidie en niet van levering sprake is), daarnaast is het publiekrecht van toepassing. Omdat de gemeente een publiekrechtelijke rechtspersoon is verdient het de voorkeur om via publiekrechtelijke weg uitvoering van de publieke taak uit te besteden aan derden.

Voor de verantwoording over het geheel van deze subsidies is gekozen om dit te doen via de begrotingscyclus. In de begroting voteert de raad middelen aan beleidsvelden met een algemeen doel (kaderstelling). De doelen worden door het college gespecificeerd in prestatieafspraken waaraan de door de raad gevoteerde middelen worden verbonden. In de jaarrekening vindt de rapportage van het beleid en de daarvoor gedane uitgaven plaats. Over de uitvoering van de activiteiten vindt in de loop van het jaar overleg plaats met de uitvoerders.

Subsidiesystematiek: berekening, afrekening en verrekening

Subsidie wordt aangevraagd voordat de activiteiten die moeten leiden tot het bereiken van een doelstelling plaatsvinden. Over de activiteiten worden vooraf wederzijds afspraken gemaakt. De berekening van een subsidiebedrag vindt plaats op basis van noodzakelijke en reële kosten. Deze kosten hebben betrekking op kwantiteit en aan activiteiten gekoppelde kwaliteit. Afspraken omtrent het effect van de uitvoering kunnen redelijkerwijs niet altijd gemaakt worden.

Nadat de activiteiten zijn uitgevoerd vindt de afrekening en verrekening plaats. Dit gebeurt aan de hand van een aanvraag om subsidievaststelling waarbij een jaarverslag en een jaarrekening zijn gevoegd. Er wordt gecontroleerd of de subsidieontvanger de activiteiten in overeenstemming met de afspraken heeft uitgevoerd. Dit mondt uit in een afrekening. Verrekening vindt plaats op basis van de voorschotten die zijn uitgekeerd.

Indien een subsidieontvanger zich niet of onvoldoende aan de afspraken heeft gehouden, kan dat gevolgen voor de afrekening hebben. Hij kan dan minder ontvangen dan oorspronkelijk was afgesproken, in overeenstemming met de werkelijk gerealiseerde prestaties.

Beoordeling van de werkelijk gerealiseerde prestaties vindt plaats op basis van monitoring dan wel evaluatie en/of voortgangsrapportage(s). De subsidiesystematiek in subsidiejargon bestaat uit de subsidieaanvraag gevolgd door een subsidieverlening (beschikking) of weigering (beschikking). Een verlening geeft aanspraak op middelen, maar nog geen recht. Na afloop van de uitvoering volgt een aanvraag om vaststelling waarop het college een besluit neemt. Dit besluit wordt medegedeeld in de vorm van een vaststellingbeschikking. Dan pas is er sprake van recht op de middelen.

Subsidies

Subsidie 2016

Subsidies vormen een onderdeel van de in deze begroting genoemde bedragen en worden in deze subsidieparagraaf gedeeltelijk toegelicht. Gedeeltelijk vanwege het weglaten van bijvoorbeeld:

- Begrotingsposten die waarschijnlijk als subsidie worden verstrekt maar niet onder die titel in de begroting 2016 zijn opgenomen (bijvoorbeeld stelposten nieuw beleid);
- Subsidies die de gemeente in het kader van medebewindstaken aan derden doorbetaald. Deze worden veelal separaat met het Rijk afgewikkeld. Een voorbeeld hiervan is onderwijs achterstandenbeleid die de gemeente jaarlijks met het Rijk afrekent.

In eerdere begrotingsjaren is een keuze gemaakt een aantal beleidsterreinen op te nemen. Uit gesprekken met uw rekenkamercommissie is gebleken dat wij de vraag om meer activiteiten te benoemen te letterlijk hebben genomen en de aanpassingen die we hiervoor in de begrotingen 2014 en ruimer in 2015 hebben uitgevoerd niet noodzakelijk bleken. Door de decentralisaties, het volume in geld hiervan, de verwachte transformatie van subsidierelatie(s) naar diverse aanbestedingsvormen, is het weergeven van de activiteiten niet in deze begroting opgenomen. In de jaarrekening 2016 wordt de verantwoording van activiteiten uiteraard wel opgenomen.

Het is vooraf onmogelijk het exacte bedrag van de middelen te bepalen die tijdens het uitvoeringsjaar (in dit geval 2016) de gemeente 'verlaten' in de vorm van subsidie. De begroting zal namelijk gedurende 2016 aangepast worden in de reguliere budgetcyclus door (zonder volledig te zijn):

- *Het niet realiseren van taakstellingen.* In de begroting 2016 zijn taakstellingen opgenomen. Deze betekenen een gedeeltelijke besparing in het "subsidiegebied".
- *Het niet autoriseren van "nieuw beleid".* Nieuw beleid kan namelijk gedeeltelijk onder de subsidietitel vallen.
- *Resultaatbestemming 2015;* indien uw raad uit een eventueel batig saldo 2015 uitgaven voor 2016 mandateert die onder de subsidietitel vallen verhoogt dit het subsidieplafond.
- *Inflatiecorrectie 2016.* In deze Begroting zijn de plafonds opgenomen zonder daar mogelijke inflatiecorrectie op te nemen. Deze zullen tijdens de budgetcyclus 2016 verantwoord worden.
- *Verdere structurele/incidentele budgetaanpassingen die als subsidie worden aangemerkt.* Indien uw raad instemt met mutaties tijdens de budgetcyclus die subsidie-gerelateerd zijn verhogen of verlagen* die mutaties dat plafond.

*verlagen kan juridisch wel maar 'opent' wel eventuele beroep- en bezwaarprocedures).

Subsidies Begroting 2016	Cumulatief van subsidies
Subsidie programma 1	Plafond € 3.326.188
Subsidie programma 6	Plafond € 164.437
Subsidie programma 7	Plafond € 40.454
Totaal van de programma's 1, 6 en 7	€ 3.531.079

Alle hierbovengenoemde plafonds zijn met de vaststelling van de Begroting 2016 definitief. Tijdens de budgetcyclus 2015 (najaarsnota met structurele doorwerking) en budgetcyclus 2016 kunnen er uiteraard wel aanpassingen volgen. Deze zijn formeel rechtskrachtig na publicatie.

Deel II

Financiële begroting

Baten en lasten en toelichting

Inleiding

In deel I van deze begroting stond het beleid dat het college wil realiseren centraal. Daarbij is in het programmaplan per programma aangegeven welke doelstellingen er binnen de programma's zijn en wat de bijbehorende baten en lasten per programma waren. In de paragrafen zijn dwarsdoorsneden gegeven van beleidsuitgangspunten die doorwerken over meerdere programma's. In het onderdeel algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien is vervolgens op hoofdlijnen aangegeven wat de uitgangspunten voor deze dekkingsmiddelen in de begroting zijn.

Het tweede deel van deze begroting omvat de financiële begroting. Doel van dit onderdeel is de financiële kaders waarbinnen het beleid moet worden gerealiseerd inzichtelijk te maken. Dit gebeurt door allereerst in dit hoofdstuk een totaaloverzicht te geven van de baten en lasten in deze begroting. Vervolgens zal dit overzicht van een toelichting worden voorzien. In het volgende hoofdstuk zal vervolgens worden ingegaan op de financiële positie en de toelichting daarop.

Raming van baten en lasten

Werkwijze

In deze begroting worden, conform de regelgeving in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de raming van de baten en lasten van het komende jaar en de raming van de baten en lasten in meerjarenperspectief gepresenteerd. Daarbij komen in het volgende overzicht afzonderlijk aan de orde:

- de raming van baten en lasten en het saldo daarvan per programma;
- indien van toepassing de raming van de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves per programma;
- de raming van de algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien;
- het geraamde resultaat voor en na bestemming.

Meer gedetailleerde informatie over de baten en lasten zijn per programma opgenomen in het programmaplan. Daarnaast treft u in de bijlage 8 een totaaloverzicht aan van de in deze begroting opgenomen bedragen voor bijstellingen en ombuigingen.

Programma	2014			2015			2016		
	lasten	baten	Saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
<i>Bedragen * € 1.000</i>									
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg									
Saldo baten en lasten	28.510	18.065	-10.445	43.269	30.985	-12.284	42.568	30.008	-12.561
reserve	1.895	395	-1.500	42	494	453		294	294
Resultaat	30.405	18.460	-11.945	43.311	31.480	-11.831	42.568	30.302	-12.266
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit									
Saldo baten en lasten	6.311	1.982	-4.328	7.796	4.070	-3.726	7.785	5.207	-2.578
reserve	13	1.593	1.579	15	401	386	10	55	45
Resultaat	6.324	3.575	-2.749	7.811	4.471	-3.340	7.795	5.262	-2.533
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid									
Saldo baten en lasten	6.116	7.330	1.213	7.214	7.773	559	6.660	7.390	730
reserve	640	166	-474		63	63		14	14
Resultaat	6.757	7.496	739	7.214	7.837	622	6.660	7.404	744
04 Veiligheid									
Saldo baten en lasten	2.678	10	-2.668	2.709	164	-2.545	2.699	6	-2.693
reserve									
Resultaat	2.678	10	-2.668	2.709	164	-2.545	2.699	6	-2.693
05 Openbare ruimte									
Saldo baten en lasten	6.550	511	-6.039	7.371	339	-7.032	7.266	328	-6.937
reserve	282	24	-259	346	1.296	949		671	671
Resultaat	6.832	534	-6.298	7.717	1.634	-6.083	7.266	1.000	-6.266
06 Economie & Cultuur									
Saldo baten en lasten	914	74	-840	1.189	528	-661	1.725	510	-1.214
reserve		104	104		18	18		502	502
Resultaat	914	178	-736	1.189	546	-643	1.725	1.013	-712
07 Inwoner, bestuur & organisatie									
Saldo baten en lasten	10.013	1.344	-8.669	10.329	678	-9.651	8.444	765	-7.679
reserve	594	651	56	125	1.576	1.451	-133	452	585
Resultaat	10.607	1.995	-8.612	10.454	2.254	-8.200	8.311	1.217	-7.094
00 Algemene dekkingsmiddelen									
Saldo baten en lasten	-98	32.638	32.735	146	31.760	31.614	537	31.375	30.838
reserve	147		-147		271	271		3	3
Resultaat	49	32.638	32.588	146	32.031	31.885	537	31.378	30.842
Totaal									
Saldo baten en lasten	60.994	62.458	958	80.024	76.297	-3.727	77.683	75.590	-2.093
reserve	3.572	2.933	-640	528	4.119	3.592	-123	1.992	2.115
Resultaat	64.567	64.885	319	80.552	80.416	-136	77.560	77.581	21

Programma	2017			2018			2019		
	lasten	baten	Saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
<i>Bedragen * € 1.000</i>									
00 Algemene dekkingsmiddelen									
Saldo baten en lasten	773	30.816	30.044	834	30.720	29.886	684	30.665	29.981
reserve									
Resultaat	773	30.816	30.044	834	30.720	29.886	684	30.665	29.981
01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg									
Saldo baten en lasten	40.265	28.536	-11.728	39.165	27.826	-11.338	39.562	28.279	-11.283
reserve		80	80		1	1		-44	-44
Resultaat	40.265	28.616	-11.648	39.165	27.827	-11.337	39.562	28.235	-11.327
02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit									
Saldo baten en lasten	5.179	2.665	-2.514	2.936	447	-2.490	2.921	447	-2.475
reserve		30	30		10	-5	15		-15
Resultaat	5.179	2.695	-2.484	2.951	457	-2.495	2.936	447	-2.490
03 Milieu, klimaat & duurzaamheid									
Saldo baten en lasten	6.760	7.490	731	6.888	7.599	710	7.029	7.711	682
reserve									
Resultaat	6.760	7.490	731	6.888	7.599	710	7.029	7.711	682
04 Veiligheid									
Saldo baten en lasten	2.693	6	-2.688	2.725	6	-2.720	2.720	6	-2.714
reserve									
Resultaat	2.693	6	-2.688	2.725	6	-2.720	2.720	6	-2.714
05 Openbare ruimte									
Saldo baten en lasten	6.580	329	-6.251	6.311	329	-5.982	6.281	329	-5.952
reserve		280	280						
Resultaat	6.580	609	-5.971	6.311	329	-5.982	6.281	329	-5.952
06 Economie & Cultuur									
Saldo baten en lasten	3.191	1.047	-2.144	841	57	-784	762	57	-705
reserve		1.441	1.441		92	92		15	15
Resultaat	3.191	2.488	-703	841	149	-692	762	72	-690
07 Inwoner, bestuur & organisatie									
Saldo baten en lasten	8.435	699	-7.736	8.288	685	-7.603	8.367	705	-7.662
reserve	1	569	568	1	401	401		397	397
Resultaat	8.436	1.268	-7.168	8.288	1.086	-7.202	8.367	1.102	-7.265
Totaal									
Saldo baten en lasten	73.876	71.589	-2.287	67.989	67.669	-320	68.325	68.197	-128
reserve	1	2.401	2.399	15	504	489	15	368	353
Resultaat	73.877	73.989	112	68.004	68.173	169	68.340	68.566	225

Toelichting overzicht van baten en lasten

Inleiding

In deze paragraaf wordt een toelichting gegeven op de hiervoor gepresenteerde baten en lasten. Daarbij zal allereerst worden ingegaan op de grondslagen voor de bepaling van baten en lasten. Vervolgens wordt een toelichting gegeven op grote afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren. Daarna wordt ingegaan op de incidentele baten en lasten binnen de begroting. Conform het BBV zijn wij verplicht inzicht te geven in het EMU-saldo. Dit komt terug in bijlage 5.

Grondslagen voor de bepaling van baten en lasten

Voor het samenstellen van de (meerjaren)begroting zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het bestaande gemeentelijke voorzieningenniveau, met inachtneming van hetgeen tot nu toe door de gemeenteraad is besloten, wordt in de meerjarenbegroting gehandhaafd.
- Om het voorzieningenniveau te kunnen handhaven, is een stelpost opgenomen voor de jaarlijkse indexering van loon- en prijsstijgingen. De omvang van deze stelpost is gelijk aan de trendmatige verhoging van de gemeentelijke belastingen plus de nominale groei van de algemene uitkering. Voor prijsontwikkelingen is in de ramingen van de belastingen rekening gehouden met 0,77% inflatie. Dit betreft een herberekening van de inflatie over 2014 en 2015 van -/0,63% en een inflatie 1,40% over 2016.
- De nu bekende vervangingsinvesteringen, die noodzakelijk zijn om bedrijfsmiddelen op een adequaat kwaliteitsniveau te kunnen handhaven, zijn meegenomen in de berekeningen. De vrijval van afschrijvingslasten voor de jaren 2017-2019 is voorzichtigheidshalve binnen de begroting gereserveerd.
- Het college streeft naar kostendekkende tarieven voor gemeentelijke heffingen en leges.
- Voor de hoogte van de algemene uitkering uit het Gemeentefonds is de circulaire van september 2015 gehanteerd.
- De loonkosten zijn gebaseerd op de vastgestelde formatie 2016. De wijziging van loonkosten en sociale lasten op grond van de vastgestelde CAO-onderhandelingen zijn in de begroting verwerkt.
- In de meerjarenbegroting is een jaarlijkse stelpost voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 165.000.
- Alle ramingen zijn, indien van toepassing, geschoond van compensabele BTW in het kader van het BTW-compensatiefonds.
- Conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn de in de begroting opgenomen stortingen in en onttrekkingen aan reserves afzonderlijk zichtbaar gemaakt in het resultaat.
- De structurele doorwerking van de Najaarsnota 2015 is in de begroting verwerkt.

Afwijkingen ten opzichte van voorgaande jaren

De grondslagen die het College heeft gehanteerd bij het opstellen van de Begroting 2016 zijn grotendeels gelijk aan de grondslagen van voorgaande jaren. Wel zijn afwijkingen te melden met betrekking tot de rente over het financieringstekort.

Rente financiering

In de begroting 2015 is de rekenrente voor kort geld vastgesteld op 1,0 % voor 2015, 2,0 % voor 2016 en 3,0 % met ingang van 2017. In de najaarsnota 2015 is voorgesteld deze percentages terug te brengen naar 0,0 % voor 2015, 0,5 % voor 2016, 1,0% voor 2017, 2,0% voor 2018. Met ingang van 2019 wordt een percentage van 3 % gehandhaafd. Voor de in 2015 aan te trekken langlopende leningen wordt gerekend met een rentepercentage van 1 %.

Incidentele baten en lasten

Het merendeel van de baten en lasten in deze begroting is structureel geraamd. Hierdoor wijkt de meerjarenbegroting 2017-2019 nauwelijks af van de Begroting 2016. Om goed te kunnen beoordelen wat de meerjarige uitkomsten van de begroting zijn, moeten de incidentele baten en lasten in de begroting zichtbaar worden gemaakt.

Hiervoor is een overzicht gebruikt dat de provincie Gelderland hanteert bij de beoordeling van de begroting. Het saldo van de meerjarenbegroting wordt gecorrigeerd met de incidentele baten en lasten en het structureel nieuw beleid dat na 2016 in gang wordt gezet. De uitkomst daarvan geeft de budgettaire positie weer. We geven hier de uitkomsten op hoofdlijnen weer. Meer gedetailleerde informatie vindt u in bijlage 4 Incidentele baten en lasten.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2017	2018	2019
Saldo begroting	20	110	167	223
Incidentele baten	0	0	0	0
Incidentele lasten	1.214	962	607	410
Subtotaal	1.214	962	607	410
Budgettaire positie	1.234	1.072	774	633

Conclusie

Uit dit overzicht blijkt dat de meerjarenbegroting ook na eliminatie van de incidentele baten en lasten meerjarig positief is.

Financiële positie en toelichting

Inleiding

Om de Begroting 2016 in het juiste perspectief te kunnen plaatsen, is het nodig inzicht te hebben in de financiële positie van onze gemeente. Om dit te kunnen beoordelen wordt eerst stilgestaan bij de uitkomsten van de (meerjaren)begroting. Daarna komt onze balanspositie aan de orde.

Uitkomst begroting

Uit het gepresenteerde overzicht van baten en lasten in het vorige onderdeel volgen de uitkomsten van de meerjarenbegroting per jaar. Deze uitkomsten zijn gebaseerd op de Voorjaarsnota 2015 en het Meerjarenbeleidsplan 2015-2019 die op 24 juni zijn vastgesteld in de raad en de Najaarsnota 2015 die gelijktijdig met deze begroting wordt behandeld. Daarnaast hebben een aantal bijstellingen plaatsgevonden na het opstellen van de najaarsnota. Deze zijn hierna kort toegelicht.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2017	2018	2019
Begroting 2015	78	506	69	-121
Voorjaarsnota 2015	-629	-737	-354	-302
Meerjarenbegroting na voorjaarsnota	-551	-231	-285	-423
Najaarsnota 2015	766	686	797	691
Meerjarenbegroting incl. najaarsnota	215	455	512	268
Mutaties Begroting 2016:				
Transformatie Sociaal Domein	-730	-730	-730	-730
Inzet materieel budget Sociaal Domein	195	195	195	195
Nog te realiseren binnen materiele budgetten Sociaal Domein	535	535	535	535
Gladheidsbestrijding	-70	-70	-70	-70
Precariobelasting	10	10	10	10
Afschaffing hondenbelasting	15	15	15	15
Buffer	-150	-300	-300	0
Subtotaal	-195	-345	-345	-45
Meerjarenbegroting incl. Begroting 2016	20	110	167	223

*) kleine afrondingsverschillen met de cijfers in het onderdeel 'raming van baten en lasten' zijn mogelijk

Transformatie Sociaal Domein

De decentralisatie van taken in het sociaal domein heeft een eerste bijdrage geleverd aan de gewenste ontwikkeling in het sociaal domein. De transitiefase is in 2015 zo goed als afgerond. De transformatie krijgt in volle omvang vorm vanaf 2016. De kaders hiervoor zijn aan u voorgelegd in de kadernota 'De kunst van samen leven in Renkum, de transformatie'.

Onze samenleving ontwikkelt zich meer en meer richting een participatiesamenleving, waarin iedereen die dat kan verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven en omgeving en waarbij de overheid een meer faciliterende rol speelt. Hierbij wordt een groter beroep gedaan op

actief burgerschap, maar ook op een betere interactie tussen burger en bestuur. Deze ontwikkeling gaat bovendien gepaard met een aanzienlijke bezuinigingsopgave.

Doelen van de transformatie in het sociaal domein zijn kortgezegd:

- inzet op versterking eigen kracht inwoners, buurtkracht en samenkracht;
- ontsluiting van het aanbod en innovatie in vraaggericht maatwerk;
- praktisch ontkokering en efficiency-slagen.

Vanuit een stevige regierol wil de gemeente Renkum vorm en inhoud geven aan deze transformatie. Dit vraagt om een investering aan de voorkant om daarmee de aanzienlijke opgave op termijn te kunnen realiseren. Wij willen dit doen door in 2016 in te zetten op:

Ontwikkeling algemene voorzieningen, kracht samenleving

Wij zetten in op de ontwikkeling van informele netwerken van inwoners en een passend aanbod van algemeen toegankelijke voorzieningen en algemene voorzieningen met een lichte toets. Kleinschalige verbanden spelen in dit verband een belangrijke rol: de familie, de buurt, de wijk, de sportvereniging, et cetera. Het initiatief ligt zoveel mogelijk bij de inwoner zelf. Wanneer onderlinge betrokkenheid wordt gestimuleerd zullen (hulp)vragen eerder in het eigen netwerk worden opgevangen. Er zijn verder algemene voorzieningen gericht op maatschappelijke participatie, waarbij mogelijk de toegang plaatsvindt door middel van vraagverheldering of een andere lichte toetsing. Deze voorzieningen gaan over informatie, advies en voorlichting, jeugdgezondheidszorg, arbeidsparticipatie, vrijwilligerswerk, mantelzorg, korte begeleiding, sociale samenhang en leefbaarheid. De gemeente Renkum werkt daarbij gebieds- en vraaggericht.

Ontwikkeling van een sociaal team

Het sociaal team vervult een belangrijke rol bij de realisatie van de transformatiedoelen. Doelen van dit team zijn a) sociale stijging voor niet-zelfredzame huishoudens en het stimuleren van het organiserend vermogen uit de wijken; b) een effectieve en efficiënte probleemaanpak en c) innovatie van maatschappelijke ondersteuning.

Dit team is verantwoordelijk voor het ondersteunen van de inwoners van de gemeente Renkum bij hun zelfredzaamheid, die te versterken en waar nodig hulp te organiseren. Uiteindelijk zal hiermee het beroep op specialistische hulp en ondersteuning dan wel maatwerkvoorzieningen afnemen of effectiever worden ingezet.

Nieuwe vormen van verwerving

De wijze van verwerving/ contractering vormt een belangrijk middel om de transformatie in het sociaal domein te kunnen vormgeven en effectief regie te kunnen voeren.

Wat betreft de algemene voorzieningen wordt bezien in hoeverre deze taken kunnen worden uitgevoerd door de samenleving, de markt of de gemeente.

We gaan aan de slag met vernieuwende vormen van verwerven zoals resultaatfinanciering, maatschappelijk- en bestuurlijk aanbesteden. Daarin wordt ook ruimte geboden aan nieuwe kleinschalige lokale initiatieven en nieuwe spelers op de markt.

Ervaringen in de praktijk leren dat gemeentelijke regie op deze ontwikkeling absoluut noodzakelijk is om de gewenste beweging in gang te zetten. Vanuit dit oogpunt haalt de gemeente benodigde kennis en expertise in 'eigen huis' om daarmee bovengenoemde doelstellingen te kunnen bereiken.

Financiële consequenties

Als gevolg van de hiervoor genoemde aanpak, vindt een verschuiving plaats van materiële naar personele budgetten. Voor extra inzet binnen personeel is een budget van structureel € 730.000

noodzakelijk. Vanuit product 1A is vanaf 2016 structureel € 195.000 beschikbaar door herschikking van taken, onder meer doordat wij deze nu binnen ons sociaal team beleggen. Het resterende bedrag van € 535.000 zal opgevangen worden door een verdere besparing (transformatie) binnen het sociaal domein. Zo nodig met tijdelijke inzet van de reserve Sociaal Domein.

Gladheidsbestrijding

In de meerjarenbegroting is voor gladheidsbestrijding een budget van ca. € 80.000 opgenomen. Reeds sinds 2009 is er een tendens dat er vaker gestrooid dient te worden dan begroot, waardoor dit budget niet toereikend is. De verwachting is dat ook de komende jaren een hoger budget benodigd is. Op basis van ervaringscijfers gaan we er van uit dat een budget van € 150.000 benodigd is.

Precariobelasting

In 2015 is de haalbaarheid onderzocht van het invoeren van precariobelasting op kabels en leidingen.

Uit dit onderzoek is gebleken dat een jaarlijkse opbrengst van € 10.000 mogelijk is.

Voor de decemberraad 2015 wordt een belastingverordening geagendeerd voor het invoeren van precariobelasting met ingang van het jaar 2016.

Afschaffing hondenbelasting

In 2015 is onderzocht wat het netto effect op de begroting is als de hondenbelasting wordt afgeschaft en deze opbrengst wordt opgenomen in de OZB. Door de hondenbelasting met ingang van 2016 af te schaffen dalen de perceptiekosten van de gemeentelijke belastingen met € 15.000.

Buffer

De meerjarenbegroting vertoont op dit moment positieve saldi. Dit kan de indruk wekken dat er middelen beschikbaar zijn om beleid te intensiveren, dan wel nieuw beleid te initiëren. Wij vinden dat op dit moment echter niet verantwoord. De laatste periode worden wij regelmatig geconfronteerd met aanzienlijke schommelingen in onze begroting als gevolg van externe factoren. Zo zien wij bijvoorbeeld grote mutaties binnen de algemene uitkering van het gemeentefonds, inclusief het sociaal domein en binnen de inkomensvoorziening. Deze risico's zijn ook verwoord in de paragraaf weerstandsvermogen. Om deze risico's te kunnen opvangen, zetten wij diverse bronnen in. Naast de weerstandsreserve, onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien, zijn de positieve begrotingssaldi een van die bronnen. Om te benadrukken dat de positieve begrotingssaldi in feite "beklemd" zijn, en om meer stabiliteit te realiseren binnen onze begroting, stellen wij voor om gedurende deze coalitieperiode een buffer op te nemen in de begroting.

Balanspositie

Voor de ontwikkeling van de balanspositie van een gemeente zijn met name de mutaties in de vaste activa en passiva van belang. Dit betekent dat inzicht nodig is in het verloop van de investeringen, de reserves en voorzieningen en de financiering. Deze drie onderdelen zullen dan ook achtereenvolgens worden behandeld in de volgende paragrafen. Samengevat zijn de ontwikkelingen in deze drie balansonderdelen terug te vinden in de Investerings- en financieringsstaat in bijlage 7. Tot slot van dit hoofdstuk zal worden ingegaan op de verplichtingen die we als gemeente hebben en die onze financiële positie beïnvloeden.

Investeringsen

De investeringen die zijn gepland, zijn onder te verdelen in vervangingsinvesteringen en investeringen als gevolg van nieuw beleid. Daarnaast maakt het BBV onderscheid tussen investeringen met economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut.

Investeringsen hebben een economisch nut wanneer ze verhandelbaar zijn en/ of wanneer ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Om deze reden moeten deze investeringen worden geactiveerd. Een uitzondering hierop geldt voor kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde.

Bepaalde investeringen in de openbare ruimte hebben geen economisch, maar alleen maatschappelijk nut. Voorbeelden hiervan zijn wegen, bruggen en openbaar groen. Hierbij is wel duidelijk sprake van een maatschappelijk nut, maar ze genereren geen middelen en er is geen markt voor. Deze investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut kunnen worden geactiveerd, maar dit is niet verplicht.

De in deze begroting opgenomen investeringen zijn terug te vinden in het Meerjareninvesteringsplan in bijlage 6. Dit betreffen allemaal investeringen met economisch nut.

Reserves en voorzieningen

Het BBV vraagt ons een toelichting te geven op de reserves en voorzieningen die de gemeente bezit. Daarbij moet bij de reserves onderscheid worden gemaakt tussen:

- algemene reserves;
- bestemmingsreserves.

Voorzieningen worden gevormd voor:

- (risico's in verband met) verwachte verplichtingen en verliezen waarvan de omvang onzeker is, maar wel is in te schatten af te dekken;
- kosten die in een volgend begrotingsjaar worden gemaakt, maar die hun oorsprong vinden in het huidige of een voorgaand begrotingsjaar af te dekken, zodat de lasten gelijkmatig over een aantal begrotingsjaren worden verdeeld;
- van niet Europese en Nederlandse overheidslichamen verkregen middelen (voorschotbedragen) die specifiek besteed moeten worden.

Het verwachte verloop van de reserves en voorzieningen in 2016 is weergegeven in de volgende tabel. Het verwachte verloop in meerjarenperspectief is weergegeven in de Investerings- en financieringsstaat in bijlage 7.

Reserves

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Beginstand 2016	Storting	Onttrekking	Eindstand 2016
AR Algemene reserve	7.905			7.905
AR Egalisatiereserve algemene uitkering	241		-180	61
AR Weerstandsreserve	2.589			2.589
BR Afvalstoffenheffing				
BR Algemene uitkering	59		-42	17
BR Bedrijven terreinen	1.987		-487	1.500
BR Bestemde resultaten	23			23
BR Bestemmingsplannen	109		-45	64
BR Co-financiering	70			70
BR Cultuur- en airborneactiviteiten	130		-15	115
BR Duurzaamheidsleningen	500			500
BR GAWAR-terrein	37			37
BR herstel sleuven en lasgaten	24		-15	9
BR ICT	357		-81	277
BR Landschapsontwikkelingsplan	14		-14	
BR MFC 3b4	450			450
BR MUP	112			112
BR Onderhoud gebouwen	1.350			1.350
BR onderwijshuisvesting	2.196	10	-364	1.842
BR Re-integratie	576		-91	485
BR Rioolheffing				
BR Sociaal Domein	2.147		-165	1.982
BR Vervanging openbare verlichting	906		-626	280
BR Wegenonderhoud	148			148
BR WWB	17			17
Totaal	21.947	10	-2.124	19.833

Voorzieningen

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Beginstand 2016	Storting	Onttrekking	Eindstand 2016
VRZ Afvalstoffenheffing	980		-186	794
VRZ Garantieschalen	27			27
VRZ Groot onderhoud gebouwen	665	371	-186	851
VRZ Investing Stedelijk vernieuwing	598		-206	393
VRZ Onderhoud sportparken	84	45		129
VRZ Onderhoud wegen				
VRZ Reorganisatie Permar 2012-2014	64			64
VRZ Rioolheffing	7.292	722		8.014
VRZ Sanering Zuiderbeekweg	12			12
VRZ voormalig bestuurders en pers	1.926	77	-229	1.774
Totaal	11.649	1.215	-806	12.059

Financiering

Op basis van de huidige leningenportefeuille is per 1-1-2016 sprake van acht leningen, met een totale restantschuld van € 32.178.000. Uit de Investerings- en financieringsstaat en de financieringsparagraaf blijkt dat wij in de loop van 2016 naar verwachting kunnen voldoen aan de kasgeldlimiet.

Verplichtingen

Naast de balanspositie van onze gemeente, kunnen er nog andere verplichtingen bestaan die onze financiële positie beïnvloeden. Daarbij wordt met name gedacht aan verplichtingen als gevolg van verleende garanties en waarborgstellingen. Het gemeentelijk beleid voor het afgeven van gemeentelijke garanties is "nee, tenzij". Wanneer de gemeente een garantie verleent, wordt het besluit hiertoe genomen door uw raad. Per 1 januari 2016 staat de gemeente nog garant voor leningen met een totaal bedrag van € 1.389.000.

Deel III

Bijlagen

Bijlage 1 Productenraming

Inleiding

Op grond van de artikelen 66 t/m 70 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten bestaat de productenraming uit de volgende onderdelen:

- een uitwerking van programma's in producten inclusief baten, lasten en saldo. De totalen per programma moeten daarbij aansluiten bij de programmabegroting;
- een overzicht van kapitaallasten inclusief afschrijvingen en toegerekende rente.

In de beleidsbegroting hebben we per programma telkens een specificatie in producten opgenomen. Een overzicht van de kapitaallasten inclusief een toelichting op het rentebeleid treft u hieronder aan. Hiermee voldoen we aan de wettelijke vereisten ten aanzien van de productenraming. Een afzonderlijke productenraming wordt niet opgesteld.

Overzicht kapitaallasten

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016		2015	
LASTEN				
Rente				
rente van opgenomen langlopende geldleningen	244		217	
rente financieringstekort	76		11	
rente berekend over reserves en voorzieningen	862		1.325	
rente over weerstandsreserve	-/- 78		-/- 10	
Totaal rente		1.104		1.543
Totaal afschrijvingen		2.839		2.584
Voordelig renteresultaat		315		538
TOTAAL LASTEN		4.258		4.665
BATEN				
Doorberekende rentelasten				
rentelasten investeringen	38		17	
rentelasten exploitatie	1.346		1.895	
rentelasten grondexploitatie projecten	35		169	
Totaal doorberekende rentelasten		1.419		2.081
Doorberekende afschrijvingen		2.839		2.584
TOTAAL BATEN		4.258		4.665

Rentebelid

Rente berekend over reserves en voorzieningen

Het beleid voor de rente die we "besparen" door het inzetten van reserves en voorzieningen is vastgelegd in de financiële verordening.

Uitgangspunten hierbij zijn onder andere:

- De financieringswijze mag geen invloed hebben op de kostprijs van het product. Dit betekent dat zowel rente wordt berekend over de inzet van vreemd vermogen (aangetrokken geldleningen) als over de inzet van eigen financieringsmiddelen (bespaarde rente).
- Er wordt geen bespaarde rente bijgeschreven op reserves en voorzieningen. Bespaarde rente wordt ingezet als structureel dekkingsmiddel binnen de exploitatie. Uitzondering hierop is de bespaarde rente van de weerstandsreserve. Als de weerstandsreserve niet geheel of gedeeltelijk is ingezet, wordt de bespaarde rente in de najaarsnota van het begrotingsjaar ingezet als incidenteel dekkingsmiddel. Hierdoor is de weerstandsreserve rentevrij en kan deze zonder budgettaire consequenties worden ingezet.

De gemeente Renkum heeft in de Begroting 2016 voor rente van reserves en voorzieningen 3% als uitgangspunt gehanteerd.

Rente berekend over reserves en voorzieningen	Stand 1-1-2016	Percentage	Bespaarde rente
<i>Bedragen x € 1.000</i>			
Reserves	21.947	3%	658
Voorzieningen	11.653	3%	350
Totaal	33.600		1.008
Minus: weerstandsvermogen	2.589	3%	-/- 78
Minus: rente toegevoegd aan egalisatievoorziening rioolheffing	7.292	2%	-/- 146
Berekende rente reserves en voorzieningen			784

Uit dit overzicht blijkt dat we in de begroting 2016 voor € 33,6 miljoen aan eigen middelen inzetten om investeringen te financieren. Doordat we hierdoor minder vreemd vermogen hoeven aan te trekken "besparen" we € 784.000 aan rentekosten.

Aanwending van reserves of voorzieningen heeft tot gevolg dat de "bespaarde rente" afneemt. Vanzelfsprekend hebben we in de begroting rekening gehouden met de op dit moment verwachte aanwending van de reserves en voorzieningen (zie bijlage 7).

Rente financieringstekort

Voor de raming van rentelasten van het financieringstekort tot de omvang van de kasgeldlimiet kan worden volstaan met een rentepercentage voor kort geld. Voor het meerdere moet worden uitgegaan van het rentepercentage voor langlopend geld.

Bij financiering is uitgegaan dat in 2015 een langlopende lening van € 6,5 miljoen wordt aangegaan. In 2016 zal worden beoordeeld of het, rekening houdend met de kasgeldlimiet noodzakelijk is om aanvullende langlopende leningen af te sluiten. Gezien de ontwikkeling van de rente op kortlopende middelen gaan we voor kort geld uit van een rentepercentage van respectievelijk 0,5% voor 2016, 1,0% voor 2017, 2,0% voor 2018 en 3% voor 2019 en verder. Voor langlopende leningen handhaven we een rente van 1%.

Renteverdeling

De renteverdeling kan worden afgeleid uit het overzicht kapitaallasten. De gemeente rekent aan de grondexploitatieprojecten en aan (vervangings)investeringen een rentevergoeding door. Voor investeringen wordt een percentage van 3% gehanteerd. Voor de grondexploitatie wordt in 2016 0,52% doorberekend. De wijziging van de rentetoerekening aan de grondexploitatie heeft te

maken met de invoering van de vennootschapsbelasting en de notitie hierover van de commissie BBV.

Het renteomslagpercentage op basis van de werkelijke rentelasten bedraagt voor 2016 naar verwachting 1,59%. Hierdoor wordt € 315.000 meer rente aan producten doorberekend dan de daadwerkelijke rentelasten. Dit voordelige verschil wordt vooral veroorzaakt door het feit dat het financieringstekort in eerste instantie met kort geld wordt afgedekt. Voor kort geld wordt een lager rentepercentage gerekend dan voor lang geld. Het rentevoordeel dat hierdoor ontstaat, komt ten gunste aan de algemene dekkingsmiddelen. De wijze waarop deze rente wordt verdeeld is gebruikelijk bij gemeenten.

Bijlage 2 Weerstandscapaciteit

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de post onvoorzien, het vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve, oftewel de weerstandsreserve, de onbenutte belastingcapaciteit, de stille reserves, de begrotingsruimte en mogelijkheden tot kostenreductie. Achtereenvolgens wordt ingaan op deze onderdelen van de weerstandscapaciteit.

1. Post onvoorzien

Op grond van de financiële verordening nemen wij jaarlijks een bedrag van € 165.000 op in de begroting voor incidentele onvoorzien uitgaven. Structurele risico's kunnen alleen in het jaar van ontstaan ten laste van de post onvoorzien worden gebracht. De jaren erna dient de tegenvaller in de begroting te worden opgenomen.

2. Vrij aanwendbaar deel van de algemene reserve / weerstandsreserve

Een deel van de algemene reserve is onder de noemer "weerstandreserve" rentevrij gemaakt. De rente over deze weerstandsreserve wordt niet opgenomen in de meerjarenbegroting. Hierdoor heeft inzet van de weerstandsreserve geen gevolgen voor de uitvoering van het gemeentelijk beleid en hoort de weerstandsreserve tot de weerstandscapaciteit. De stand van de weerstandsreserve per 31-12-2014 bedroeg € 2.840.000. In de najaarsnota 2015 heeft een onttrekking van € 250.000 plaatsgevonden ter dekking van lagere opbrengsten binnen de grondexploitatie voor de deelgebieden 3B4 Noord en 3B4 Midden. Hiermee is de verwachte stand van de reserve per 1-1-2016 € 2.590.000.

3. Onbenutte belastingcapaciteit

Wanneer belastingen of heffingen binnen de gemeente niet 'maximaal' zijn, is er sprake van een onbenutte belastingcapaciteit. Dit houdt in dat de gemeente extra inkomsten zou kunnen genereren uit belastingen en heffingen wanneer een bepaald risico de gemeente daartoe dwingt. Daarbij moet rekening gehouden worden met het feit dat een belastingverhoging niet in het jaar zelf mogelijk is. Voor de bepaling van de onbenutte belastingcapaciteit hanteren wij de zogeheten artikel-12 norm. Een gemeente met een artikel 12-status is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie. Deze gemeenten moeten hun tarieven verhogen tot een "redelijk peil eigen heffingen", willen zij in aanmerking kunnen komen voor rijkssteun. De artikel 12-norm geeft een norm voor het maximum OZB-tarief en gaat uit van 100% kostendekking voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing.

Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing hanteren wij al kostendekkende tarieven. Dit betekent dat hier geen onbenutte belastingcapaciteit aanwezig is.

De artikel 12 norm voor de OZB bedraagt op grond van de meicirculaire 2015 0,1889 % van de WOZ-waarde. Dit betreft het gewogen gemiddelde percentage van de WOZ-waarde voor woningen en niet-woningen. Voor onze gemeente bedraagt het gemiddelde percentage op basis van de tarieven 2016 0,1457%. Dit betekent dat er op basis van de bovenstaande uitgangspunten een onbenutte belastingcapaciteit resteert binnen de OZB van € 1.912.000.

4. Stille reserves

Van stille reserves is sprake als activa onder de opbrengstwaarde of tegen nul zijn gewaardeerd en direct verkoopbaar zijn. Bij verkoop van deze bezittingen ontstaan dan winsten die eenmalig vrij inzetbaar zijn. Gemeenten kennen over het algemeen twee soorten stille reserves. Dit zijn stille reserves in financiële bezittingen en stille reserves in materiële bezittingen.

Onder de *financiële bezittingen* worden deelnemingen in bedrijven verstaan. Bij de gemeente Renkum gaat het om deelnemingen in de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en Afvalcombinatie de Vallei (ACV). Tot nu toe zijn er nog geen gemeenten geweest die aandelen BNG hebben verkocht. De ACV verzorgt de afvalverwijdering binnen onze gemeente. Het verkopen van de aandelen en daarmee de zeggenschap is op dit moment niet aan de orde. Bovendien moeten wij er rekening mee houden dat de dividenden die wij via deze deelnemingen verkrijgen structureel in de begroting zijn opgenomen. Een eventuele verkoop van aandelen legt daarmee een structurele last op de begroting waar dekking voor moet worden gezocht. Deze stille reserves zijn vooralsnog dan ook niet meegenomen bij het berekenen van de weerstandscapaciteit.

De directe opbrengstwaarde van *materiële vaste activa* kan hoger liggen dan de boekwaarde. Er is echter pas sprake van stille reserves wanneer het gaat om niet bedrijfsgebonden activa die direct verkoopbaar zijn. De meeste gemeentelijke eigendommen zoals schoolgebouwen, dorpshuizen, sporthallen en het gemeentehuis worden gebruikt voor de uitvoering van gemeentelijke taken. Bij niet bedrijfsgebonden gebouwen activa kan gedacht worden aan een dienstwoning of vrijgekomen gebouwen. Strategische aankopen binnen de grondexploitatie zijn bedoeld om op termijn in de ontwikkeling van projecten te worden betrokken. Daarom worden ook deze eigendommen beschouwd als duurzaam verbonden aan de bedrijfsuitoefening. Aangezien er in de meerjarenbegroting reeds een taakstelling is opgenomen op de verkoop van gemeentelijke eigendommen die niet tot het kernareaal behoren, waarderen wij de stille reserves op nihil.

5. Begrotingsruimte

Wanneer de (bijgestelde) meerjarenbegroting sluit met een positief saldo, is sprake van een begrotingsruimte. Structurele begrotingsruimte biedt de mogelijkheid om structurele financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit ten koste gaat van de uitvoering van het gemeentelijke beleid. Een incidenteel positief begrotingssaldo c.q. een verwacht positief rekeningresultaat kan gebruikt worden als incidentele weerstandscapaciteit in het desbetreffende jaar.

In de meerjarenbegroting verwachten wij positieve begrotingssaldi. Deze ruimte is, inclusief de voorgestelde buffer voor de jaren 2016 t/m 2018, meegenomen bij de bepaling van de weerstandscapaciteit.

6. Kostenreductie

Wanneer het mogelijk is een kostenreductie door te voeren zonder dat dit het niveau van de gemeentelijke dienstverlening aantast, behoort deze bezuiniging tot de weerstandscapaciteit. Aangezien onder de huidige bezuinigingen reeds taakstellingen voor kostenreductie zijn opgenomen, is de aanvullende weerstandscapaciteit op nihil gewaardeerd.

Risico's

In het vervolg van deze bijlage wordt per paragraaf uit de begroting aangegeven welke risico's er spelen. Daar waar mogelijk wordt ook aangegeven wat de kans is dat het risico zich voordoet en wat het financiële gevolg is als het risico zich voordoet.

Lokale inkomsten

De inkomsten van een gemeente bestaan enerzijds uit inkomsten vanuit het Rijk in de vorm van algemene en specifieke uitkeringen en anderzijds uit inkomsten uit gemeentelijke belastingen en retributies. Achtereenvolgens wordt ingaan op risico's met betrekking tot deze inkomsten en de daaraan gerelateerde uitgaven.

Algemene uitkering uit het Gemeentefonds

De gemeenten hebben per 1 januari 2015 op grond van de nieuwe Wmo, Jeugdwet en Participatiewet een brede integrale verantwoordelijkheid voor het sociale domein gekregen. Met de decentralisaties zijn grote bedragen gemoeid. Voor een deel gaat het om nieuw geld voor gemeenten dat beschikbaar is gesteld via de algemene uitkering uit het Gemeentefonds. Voor een ander deel zijn het nu nog specifieke uitkeringen. De decentralisaties gaan gepaard met aanzienlijke ombuigingstaakstellingen. Daarnaast heeft de overgang naar objectieve verdeelmodellen met name voor de jeugd aanzienlijke herverdeeleffecten tot gevolg. In de jaarrekening 2014 waren de consequenties van de verdeelmodellen nog als risico meegenomen binnen de algemene uitkering. Aangezien de nieuwe verdeelmodellen nu bekend zijn, is dit risico hier niet meer aan de orde. Het risico dat de door het rijk beschikbaar gestelde budgetten niet toereikend zijn voor de bijbehorende taken, is meegenomen onder de decentralisaties in het sociaal domein jeugd, Wmo en participatiewet.

In 2015 is de tweede fase van het groot onderhoud aan het Gemeentefonds uitgevoerd. De consequenties zijn gecommuniceerd in de meicirculaire 2015 en verwerkt met ingang van het uitkeringsjaar 2016. Naar aanleiding van adviezen van de VNG en de Rfv is de nieuwe verdeling voor Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing (VHROSV) slechts gedeeltelijk (33%) ingevoerd. Er volgt nog een verdiepingsonderzoek naar de kosten van gemeenten op dit taakgebied. Uit dit onderzoek moet blijken of aanpassing van het verdeelvoorstel voor 2017 en verder nodig is. De verwerking van de uitkomsten wordt meegenomen in de meicirculaire 2016.

Vanaf 2015 geldt er een plafond op het BTW-compensatiefonds (BCF). Een overschrijding van het BCF-plafond leidt tot een uitname uit het Gemeentefonds, een onderschrijding van het plafond leidt tot een dotatie aan het Gemeentefonds. Wel wordt het BCF-plafond verhoogd vanwege de btw die gemeenten straks verschuldigd zijn over diensten waarvoor de huidige financiers van de te decentraliseren taken dat nu ook zijn.

Doordat de omvang van de algemene uitkering is gekoppeld aan de uitgaven binnen de rijksbegroting, lopen wij tot slot het risico van mutaties als gevolg van wijzigingen binnen de rijksbegroting.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Wmo en Jeugdwet

Met ingang van 1 januari 2015 zijn de transities in het sociaal domein een feit. Ten aanzien van de uitvoering van de Wmo en de Jeugdwet zien wij de volgende risico's:

1. Onvoldoende zicht op zorgconsumptie

De afgelopen periode is getracht een beeld te krijgen van de totale zorgconsumptie van jeugd. Mede door hiaten in de wetgeving rondom privacy zijn de benodigde gegevens nog steeds niet volledig in beeld. Nu aanbieders worden verplicht om dergelijke gegevens wel aan te leveren kunnen we de huidige consumptie in beeld gaan brengen. Tot op heden bevatten deze gegevens nog vervuiling doordat aanbieders geen juiste gegevens ter beschikking stellen, ofwel de zorgconsumptie niet of onvolledig (kunnen) factureren. Hierop zijn regionaal en lokaal acties

uitgezet. De verwachting is dat eind 2015 dit proces is gestroomlijnd. Het huidige financiële beeld dat wij zodoende kunnen bieden is nog onvolledig. Dit is reeds aangescherpt door prognoses vanuit aanbieders en de daarbij afgegeven budgetplafonds, maar tegelijkertijd is het daarmee nog steeds een grofmazige indicatie van volume/middelen.

2. Beperkte invloed op zorgconsumptie

De grootste zorgleveranciers binnen onze gemeente hebben een landelijke of bovenregionale functie. Denk daarbij aan de J.P.Heije Stichting en het Leo Kannerhuis. Pupillen van deze organisaties zijn vaak intramuraal en qua postcode verbonden aan onze gemeente (woonplaatsbeginsel/voogdij). Als gemeente kunnen wij weinig invloed uitoefenen op de zorgconsumptie bij deze instellingen terwijl wij wel zijn gehouden aan het leveren van deze zorg. Omdat het om intramurale zorg gaat, gaat het hiermee meteen over forse bedragen.

Een ander risico blijft natuurlijk het feit dat de uitvoering van de Wmo een “open einde regeling” betreft. Indien er een grotere vraag ontstaat dan geraamd, is de gemeente conform haar beleid en verordening gehouden deze vraag te leveren.

3. Taakstelling sociaal domein

Risico voor het weerstandsvermogen is dat wij niet in staat zijn om alle taakstellingen op het gewenste moment in te vullen. De bezuinigingen vanuit het rijk zijn ingegeven vanuit aannames en één op één doorgevoerd naar gemeenten. Dit betekent dat gemeente én de nieuwe taken moet inbedden in de organisatie, innovatie en transformatie binnen het sociaal domein moet realiseren én tegelijkertijd een aanzienlijke taakstelling dient op te vangen. De verwachting is dat er wel degelijk mogelijkheden zijn voor de realisatie ervan. Deze zal echter in de praktijk zichtbaar moeten worden, en is onder meer afhankelijk van de wijze van contractering, innovatie in de zorg en de werkwijze van ons sociaal team.

Concluderend, vormt een overschrijding van de zorgconsumptie in geld (resultante van alle prestatie x tarief) veruit het grootste risico. In de jaarstukken 2014 hebben wij het totale risico nog uitgedrukt als percentage van de omvang van de integratie-uitkering. Aangezien wij nu over meer concrete informatie beschikken, hebben wij in deze begroting gerekend met een risico ter grootte van 50% van de openstaande taakstellingen. Dit risico wordt in eerste instantie opgevangen binnen de reserve Sociaal Domein. Het resterende risico wordt meegenomen in het weerstandsvermogen.

Kansklasse :3

Gevolgklasse :5

Inkomensvoorziening

Het voor 2014 toegekende budget Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG) was niet voldoende om de totale lasten van de bijstand te dekken. De totale lasten bedroegen € 8.184.000 terwijl de rijksbijdrage € 7.329.000 bedroeg. Voor de periode 2013 – 2015 is een Meerjarige Aanvullende Uitkering (MAU) aangevraagd en toegekend. Het financieel risico voor Renkum is hierdoor teruggebracht tot maximaal 7,5% van de overschrijding van het rijksbudget. Uit de jaarcijfers bleek de overschrijding € 855.000 (11,6%) te bedragen. Hiervan bleef € 550.000 voor rekening van de gemeente. Het resterende deel van de overschrijding (€ 305.000) wordt via de MAU vergoed, als de Toetsingscommissie van oordeel is dat de uitvoering en het beleid op orde zijn.

Nieuw verdeelmodel BUIG-budget

Per 1 januari 2015 is niet alleen de Participatiewet in werking getreden, maar ook een nieuw verdeelmodel voor het BUIG-budget. De aanleiding voor de herziening van de verdeelsystematiek is dat het rijk meer prikkels aan gemeenten wenst mee te geven om het aantal uitkeringsgerechtigden tot een absoluut minimum te beperken.

Voor Renkum heeft het gewijzigde verdeelmodel nadelige financiële gevolgen. Voor gemeenten tot 40.000 inwoners hanteerde het rijk tot 1 januari 2015 een rekenmethode waarbij naast het objectieve model er ook gekeken werd naar de historische kosten. Het rijk heeft deze berekening van de wegingsfactor voor het historische aandeel voor 2015 ten opzicht van 2014 veranderd.

Voor Renkum betekent dit dat in de nieuwe systematiek 66% van ons budget bepaald wordt door het objectieve verdeelmodel in plaats van de 44% in de verdeelsystematiek die tot 1 januari 2015 gehanteerd werd. Dit werkt financieel nadelig uit voor onze gemeente omdat de historische kosten van de gemeente al jaren substantieel hoger zijn dan de objectief berekende uitgaven.

Her rijk hanteert een overgangssystematiek waarbij gemeenten tot aan 2018 toe kunnen groeien naar het budget op grond van de nieuwe systematiek. Praktisch betekent dit dat het voorlopig budget in 2015 voor Renkum uitkomt op een bedrag van € 6.916.000. Gelet op de omvang van ons bijstandbestand en de nog altijd aanwezige groei van het aantal uitkeringsgerechtigden is de verwachting dat het budget ook in 2015 niet toereikend zal zijn.

Wijziging MAU en IAU

Naast de gewijzigde verdeelsystematiek is ook de wijze waarop de gemeenten budgetoverschrijdingen kunnen compenseren via een aanvullende uitkering gewijzigd. Met ingang van 1 januari 2015 zijn de MAU- en IAU-regeling komen te vervallen. Gemeenten die al gebruik maakten van de MAU behouden echter in 2015 de rechten die voortvloeien uit de toekenning. Voor Renkum betekent dit voornamelijk dat compensatie van budgetoverschrijdingen die hoger zijn dan 7,5% van het toegekende budget, volledig worden gecompenseerd, onder voorwaarde dat de uitvoering op orde blijft.

Een nog niet financieel te vertalen risico bestaat uit het feit dat met de inwerkingtreding van de Participatiewet per januari 2015, de loonkostensubsidie voor mensen met een arbeidsbeperking betaald wordt uit het I-deel. Het Inkomensdeel en het Werkdeel (dat onderdeel uit gaat maken van het ongedeeld budget voor het sociaal domein) zijn communicerende vaten. Overschotten en tekorten hangen rechtstreeks samen met zowel de situatie op de arbeidsmarkt als ook de mate waarin onze re-integratie aanpak succesvol blijkt.

In de begroting wordt voor 2015 rekening gehouden met het volledige eigen risico van € 519.000. Voor 2016 en 2017 is rekening gehouden met respectievelijk € 249.000 en € 345.000. Voor 2018 en verder is slechts rekening gehouden met een structureel nadeel van € 70.000.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Arbeidsparticipatie

Met de komst van de Participatiewet is de samenstelling van het participatiebudget veranderd. De rijksmiddelen voor de Wsw vallen binnen het participatiebudget en er worden middelen voor de nieuwe doelgroepen, zoals de jonggehandicapten, toegevoegd. Daarnaast hebben gemeenten opdracht gekregen om de mogelijkheden op de arbeidsmarkt regionaal in beeld te brengen en te organiseren door middel van regionale werkgeversdienstverlening. Het rijk heeft de hoogte van het Participatiebudget tot en met 2019 bekend gemaakt (Meicirculaire gemeentefonds 2015). In de komende 5 jaar neemt het budget voor arbeidsparticipatie met jaarlijks circa € 100.000 toe. De

verwachting is dat de instroom van mensen naar verhouding groter is dan de toename van het budget. Dit betekent dat er in de toekomst minder budget per instromer beschikbaar is. Het college heeft op 14 juli 2015 voor de periode 2015 – 2018 de visie, prioriteiten en doelstellingen voor arbeidsparticipatie vastgesteld in het uitvoeringsplan Participatiewet, Onderdeel arbeidsmarkt-ondersteuning. Gemeenten hebben in de Participatiewet de opdracht gekregen mensen die zelf niet in staat zijn om het wettelijk minimumloon te verdienen naar eigen mogelijkheden te laten werken bij een reguliere werkgever met behulp van het instrument loonkostensubsidie. Gemeenten betalen de loonkostensubsidie uit de inkomensvoorziening. Wanneer een gemeente in de toekomst onvoldoende resultaten boekt, heeft dit ook financiële gevolgen voor het hier boven genoemde risico op de inkomensvoorziening. Het inhoudelijk risico binnen arbeidsparticipatie heeft dus feitelijk zijn weerslag op het financieel risico bij de uitvoering van het product Inkomensvoorziening. Het risico ten aanzien van de Wsw is meegenomen bij de gemeenschappelijke regeling Permar WS.

Leges

De gemeente gaat bij het berekenen van de leges er vanuit dat er een bepaalde hoeveelheid omgevingsvergunningen, begrafenissen en dergelijke worden aangevraagd. De leges voor omgevingsvergunningen zijn voor het overgrote deel afkomstig van enkele grote(re) aanvragen. Voor het overige hebben wij vooral te maken met een groot aantal kleine aanvragen. Er bestaat echter het risico dat de werkelijke aantallen lager of hoger uitvallen. De aanvragen zijn ook gedeeltelijk conjunctuurgevoelig. Hierdoor zullen de gemeentelijke inkomsten per legessoort afwijken van de begroting. De afgelopen jaren zien wij een afname van het aantal grotere aanvragen die relatief veel leges opbrengen. Het risico vanaf 2016 schatten wij als volgt in:

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 2

Toeristenbelasting

Als gevolg van de economische crisis kunnen er verschuivingen optreden in het vakantiepatroon van de toerist. Dit kan ertoe leiden dat er minder overnachtingen worden geboekt dan in voorgaande jaren het geval was. De aangiften voor de toeristenbelasting worden jaarlijks achteraf ingediend. *Kansklasse* : 2

Gevolgklasse : 2

Baten OZB

Norske Skog Parenco heeft een bezwaarschrift ingediend tegen de vastgestelde waarde voor het jaar 2014. Dit houdt verband met de gewijzigde situatie voor deze vestiging van Norske Skog. De waarde is vastgesteld op € 51.900.000 en kan als het bezwaarschrift toegekend moet worden aanzienlijk dalen en daarmee ook de aanslagen onroerende zaakbelastingen ten aanzien van Norske Skog voor het jaar 2014 en navolgende jaren.

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 4

Onderhoud kapitaalgoederen

Risico's met betrekking tot de kapitaalgoederen kunnen bestaan uit:

- risico's in verband met het nagestreefde kwaliteitsniveau bij het onderhoud van de kapitaalgoederen;
- risico's in verband met een discrepantie tussen het noodzakelijke onderhoud conform de beheersplannen en de daarvoor beschikbare financiële middelen.

Aan het onderhoud van de wegen, de gemeentelijke riolering en de gemeentelijke gebouwen liggen onderhoudsplannen ten grondslag, welke regelmatig worden geactualiseerd. De voor het

onderhoud noodzakelijke middelen zijn opgenomen in de begroting. Hierdoor zijn de bovenstaande risico's grotendeels ondervangen. Door middel van evaluaties wordt vastgesteld of het werkelijke kwaliteitsniveau overeenkomt met het gewenste niveau.

Wel is sprake van risico's ten aanzien onderwijshuisvesting, verzakkingen aan de Europalaan en onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen.

Onderwijshuisvesting

De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van het primair, speciaal en voortgezet onderwijs. In de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Renkum 2015 zijn bepalingen opgenomen wanneer een school recht heeft op nieuwbouw of uitbreiding. Tevens is de bepaling van de capaciteit van een gebouw opgenomen en normbedragen voor de toe te kennen voorzieningen. Als gevolg van een wetswijziging is de bekostiging van het buitenonderhoud en aanpassingen van schoolgebouwen voor het basis- en (voortgezet) speciaal onderwijs per 1 januari 2015 overgeheveld van gemeenten naar schoolbesturen. Het voortgezet onderwijs is reeds sinds 2005 integraal verantwoordelijk voor buitenonderhoud en aanpassingen van hun schoolgebouwen. De overheveling van het buitenonderhoud betekent wel dat de gemeente actief moet verlangen dat de schoolbesturen de onderwijspannen adequaat onderhouden, aangezien bij gebrek hieraan de levensduur afneemt, en de gemeente bij wet verplicht is onderwijshuisvesting te faciliteren. Het is dus een gemeenschappelijk belang.

De huisvesting van het onderwijs kan voor gemeenten een groot investeringsniveau inhouden. Dit is afhankelijk van de toestand van de gebouwen, de leerlingaantalontwikkeling en capaciteitsproblemen. Leerling-prognoses vormen de basis en het referentiekader voor de meerjarenplanning (capaciteit/ financiën). Om een meerjarig inzicht te krijgen is een huisvestingsplan (IHP) inclusief financiële meerjarenplanning opgesteld (2013-2020). Er is per school inzichtelijk gemaakt wat de behoefte aan 'onderwijskundige vernieuwingen' en vervangende nieuwbouw in komende jaren is. Hiervoor is structureel extra budget nodig vanaf 2019/2020 vanwege o.a. hieronder genoemde daling van de Rijksinkomsten. Inmiddels zijn er wel een aantal schoolgebouwen vernieuwd c.q. nieuw gebouwd. Een aantal schoolgebouwen blijft redelijk gedateerd. Deze zijn in het IHP opgenomen, en zorgen bij uitvoering van dat plan dat er extra budget nodig zal zijn.

In 2013 en 2014 zijn er twee mutaties op de Rijksmiddelen voor onderwijshuisvesting verwerkt:

- A) Een korting vanaf 2015 in verband met middelen die gemeenten landelijk niet aan onderwijshuisvesting besteden (voor Renkum € 430.000), en
- B) Een korting in verband met het buitenonderhoud dat vanaf 2015 aan schoolbesturen wordt gedecentraliseerd (voor Renkum € 300.000).

Deze bedragen hebben beiden geleid tot een aanzienlijke verlaging van het product onderwijshuisvesting, terwijl het IHP eerder is opgesteld.

De laatste (B) is opgenomen als een taakstelling die we in 2015 volledig hebben kunnen invullen (zie najaarsnota 2015). Vanaf 2016 kunnen wij de taakstelling op dit moment voor maximaal € 185.000 invullen. Het voorcalculatorische nadeel is structureel circa € 118.000 dat binnen het bestaande product 7F. Vastgoed (onderdeel onderwijshuisvesting) gevonden moet worden. Een product dat grotendeels bestaat uit afschrijving op het bestaande areaal c.q. onderwijshuisvesting die momenteel gerealiseerd wordt. De ambitie zal bijgesteld moeten worden indien er uit de algemene middelen niet aanvullend middelen beschikbaar worden gesteld.

Kansklasse: 3

Gevolgklasse:4

Verzakkingen Europalaan

In het gebied tussen de Europalaan en de Brinkweg zijn in 2004 verzakkingen in het maaiveld en bebouwing geconstateerd. De vulmaterialen in de voormalige zandwinputten, zijn ingeklonken

waardoor waarschijnlijk de schaden zijn ontstaan. Als gemeente hebben wij ingestemd om een nader technisch en juridisch onderzoek uit te voeren. Beide onderzoeken zijn inmiddels afgerond. Hieruit is gebleken dat de gemeente niet juridisch aansprakelijk is. De openbare ruimte vergt wel meer dan gebruikelijk aandacht en investeringen.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Onderhoud gemeentelijke gebouwen

Het onderhoudsplan voor de gemeentelijke gebouwen wordt jaarlijks geactualiseerd. Daarbij kijken wij ook naar de levensduur van de gemeentelijke gebouwen en mogelijke renovatiekosten die op ons afkomen. Op basis van het nu actuele onderhoudsplan zijn deze renovatiekosten niet meegenomen in de begroting als onderdeel van de voorziening. In het raadsbesluit uit 2013 waarin het gemeentelijk vastgoed is onderverdeeld in kernareaal en niet-kernareaal staat dat renovatiekosten met een apart raadsvoorstel wordt aangevraagd. Een overzicht van de te verwachten renovatiekosten voor het gemeentehuis wordt voorbereid en inzichtelijk gemaakt.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Financiering

Risico's met betrekking tot financiering kunnen bestaan uit renterisico's, koersrisico's, kredietrisico's en liquiditeitsrisico's. Ons beleid is er op gericht deze risico's zoveel mogelijk te beperken. Concreet betekent dit dat moet worden voldaan aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm en dat de te gebruiken financiële producten en te kiezen tegenpartijen beperkt zijn. De risico's die daarna resteren zijn renterisico's, kredietrisico's met betrekking tot gewaarborgde geldleningen en risico's als gevolg van het schatkistbankieren en de wet HOF.

Renteontwikkelingen

Een belangrijk risico vormt de renteontwikkeling. Grote mutaties in het werkelijke rentepercentage kunnen financiële consequenties tot gevolg hebben wanneer de gemeente op dat moment een beroep moet doen op de geld- of kapitaalmarkt. In de najaarsnota is voorgesteld om voor het aantrekken van kort geld voor 2015 rekening te houden met 0% rente. Voor 2016 wordt rekening gehouden met 0,5% en voor 2017 met 1% rente. Uit voorzichtigheidsprincipe stijgt de begrote rente voor kort geld daarna weer naar 3% in 2019. De rekenrente voor lange termijn financiering en voor de toerekening van rentekosten aan investeringen is verlaagd naar 3%. Voor de naar verwachting in 2015 aan te trekken nieuwe langlopende leningen is gerekend met een rentepercentage van 1%.

De gehanteerde percentages zijn in lijn met de geprognosticeerde renteontwikkeling op de kapitaalmarkt. Daarom verwachten wij hier op dit moment geen risico.

Gewaarborgde geldleningen

Het gemeentelijke beleid met betrekking tot het verlenen van garanties voor geldleningen is gebaseerd op het uitgangspunt "nee, tenzij". Op dit moment staat de gemeente echter wel garant voor een aantal geldleningen met een totaal bedrag van € 1.389.000 per 1-1-2016. De financiële verplichtingen van garanties voor de particuliere woningbouw zijn met ingang van 1 januari 1995, onder betaling van een afkoopsom, overgedragen aan de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen. Dit betreft een bedrag van € 24.729.000. Wij hebben hiervoor een achtervang functie.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 5

Schatkistbankieren en wet HOF

Eén van de maatregelen uit het Regeerakkoord van het kabinet is de invoering van het verplicht schatkistbankieren door decentrale overheden. Dit houdt in dat wij onze overtollige middelen moeten overboeken naar de schatkist. Gezien onze liquiditeitspositie heeft de invoering van het schatkistbankieren voor onze gemeente geen rentederving tot gevolg. Op dit moment zijn de uitvoeringskosten nog onbekend.

Op 23 april 2013 heeft de Tweede Kamer der Staten-Generaal ingestemd met het wetsvoorstel houdbare overheidsfinanciën. De Wet Houdbare overheidsfinanciën (Hof) stelt dat de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven om te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. Op 18 januari 2013 hebben het Rijk en de decentrale overheden een financieel akkoord gesloten. Onderdeel daarvan is genoemd saldropad voor de EMU-macronorm voor de gezamenlijke decentrale overheden. In 2015 wordt bezien of op basis van de dan beschikbare realisaties de geprojecteerde daling in 2016 en 2017 verantwoord en mogelijk is. In het financieel akkoord is afgesproken dat deze kabinetsperiode van een sanctie wordt afgezien zolang er geen sanctie uit Europa volgt.

Bedrijfsvoering

In het vervolg zijn de risico's opgenomen die zich kunnen voordoen binnen de bedrijfsvoering.

Openstaande taakstellingen

In de begroting 2016 zijn voor de jaren 2016 t/m 2019 de volgende taakstellingen opgenomen:

Bijstellingen en ombuigingen 2016-2019	2016	2017	2018	2019
<i>Bedragen x € 1.000</i>				
Bestaande ombuigingen (stand najaarsnota 2015)	2.360	3.004	3.676	3.123

Risico voor het weerstandsvermogen is dat wij niet in staat zijn om alle taakstellingen op het gewenste moment in te vullen. Wanneer een taakstelling bijvoorbeeld inhoudt dat personeel moet worden ontslagen, hebben wij te maken met uitkeringen in het kader van de werkloosheidswet en met re-integratiekosten. De re-integratiekosten bedragen circa € 4.500 per persoon. De ww-plicht bedraagt 70% van het salaris voor maximaal 3 jaar. Daarnaast hebben wij bij bezuinigingen waarbij gesubsidieerde instellingen betrokken zijn te maken met de redelijke termijn van de Algemene Wet Bestuursrecht. Dit kan leiden tot vertragingen bij de invulling van taakstellingen. Tot slot kunnen gesubsidieerde instellingen mogelijk te maken krijgen met frictiekosten als gevolg van doorgevoerde taakstellingen.

Het risico dat wij de taakstelling als gevolg van de dalende rijksbijdrage binnen het sociaal domein niet kunnen realiseren, is meegenomen binnen de onderdelen Wmo en jeugd.

Aangezien bij de eigen bijstellingen en ombuigingen al zoveel mogelijk rekening is gehouden met factoren die de realisatie kunnen bemoeilijken, schatten wij de kans op het niet realiseren van die taakstellingen in als beperkt.

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 5

Kosten ruiming explosieven Tweede Wereldoorlog

Tot nu toe zijn wij binnen de gemeente Renkum al op verschillende locaties geconfronteerd met munitieresten, metaalscherven en onontpofte munitie uit de Slag om Arnhem in de Tweede Wereldoorlog. Zo zijn er al opruimwerkzaamheden uitgevoerd langs de spoorlijn en, meer recent, rond de Oosterbeekse en Heelsumse beken.

In feite is er sprake van twee type risico's:

I. Het risico is dat de gemeente de veiligheid van haar burgers en bezoekers niet kan waarborgen;

II. Het risico is dat er financiële schade ontstaat door het moeten doen van opsporingsactiviteiten.

I: Voor het risico dat de gemeente de veiligheid van haar burgers en bezoekers niet kan waarborgen zijn de volgende beheersmaatregelen mogelijk:

1. Preventief: communiceren over de oorlogshistorie van het gebied, risicokaart up-to-date houden, inzicht verwerven over het gedrag van ondergrondse explosieven en de staat waarin deze verkeren.
2. Detectief: plan maken zodat bij vondsten (projecten of daarbuiten) snel kan worden opgetreden, zorgen dat rampenplan doorleefd is, zorgen dat contacten met EOD warm zijn.
3. Correctief: rampenplan doorleven en goed uitvoeren.
4. Repressief: jaarlijks monitoren op vondsten en incidenten, verslag laten leggen hiervan.

II: Voor het risico dat er financiële schade ontstaat door het moeten doen van opsporingsactiviteiten zijn preventieve en detectieve beheersmaatregelen mogelijk:

1. Preventief: reserveringen maken (onvoorzien of benoemd) bij projecten risico vastleggen in overeenkomsten, niet in eigen grond roeren, toezicht houden op betreden van risicovolle (afgeschermd gebied).
2. Detectief: contacten onderhouden met ministerie over gebruikmaking van suppletie-uitkering, transparant communiceren via de planning- en controlcyclus.

Bij het roeren in de grond worden de preventieve maatregelen uitgevoerd, zoals, het doen van onderzoek naar niet-gesprongen explosieven. Er doen zich daarbij twee typen situaties voor:

- de grond wordt (gepland) geroerd en er worden maatregelen getroffen (verder onderzoek, detectieve maatregelen, plan aanpassen). De kosten die niet via de suppletieregeling vergoed worden, zijn vaak (maar niet altijd) op de projectontwikkelaar/initiatiefnemer te verhalen. B.v.: Oosterbeekse beken, woningbouwprojecten, omlegging Heelsumse beek;
- de preventieve maatregelen wijzen niet op de aanwezigheid van niet gesprongen explosieven maar toch blijken deze aanwezig en moet de gemeente ingrijpen. B.v.: Renkums beekdal.

Overigens worden met enige regelmaat niet-gesprongen explosieven gevonden, terwijl er geen sprake is van het roeren in de grond. Granaten e.d. worden door inwerking van vorst naar het oppervlak gewerkt. B.v.: Trappershorst.

De kans- en gevolklassen voor beide typen risico's wordt als volgt ingeschat:

Type 1: Kansklasse : 1
Gevolklasse : 5

Type 2: Kansklasse : 2
Gevolklasse : 3

Planschadevergoedingen

Bij een bestemmingsplanwijziging of een afwijking artikel 2.12, eerste lid van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, loopt de gemeente het risico te worden geconfronteerd met claims tot schadevergoeding als bedoeld in artikel 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening. Voor de bepaling van de planschade wordt een vergelijking gemaakt tussen de planologische toestand voor en na de schadeveroorzakende bestemmingsplanwijziging of afwijking. Daarbij is niet de feitelijke situatie bepalend, maar de bouw- en gebruiksmogelijkheden die door het genomen besluit zijn ontstaan. De geleden schade moet meer zijn dan een normaal maatschappelijk risico.

Een verzoek om toekenning planschadevergoeding dient binnen 5 jaar na het onherroepelijk worden van het besluit te worden ingediend.

De behandeling van planschadeverzoeken besteden wij uit aan een deskundig adviesbureau. De advieskosten bedragen circa € 3.500 per verzoek. De planschadevergoedingen variëren per verzoek van ongeveer € 1.000 tot enkele tienduizenden euro's en zijn dan ook moeilijk in te schatten. Sinds medio 2005 kunnen door de gemeente overeenkomsten gesloten worden met initiatiefnemers van een nieuwe ontwikkeling dat de planschadekosten voor rekening zijn van de initiatiefnemer. Deze overeenkomsten worden sindsdien gesloten. Echter er is nog een enkele plan in ontwikkeling dan wel recent onherroepelijk geworden waarvoor nog verzoeken om toekenning planschadevergoeding kunnen worden ingediend en waarvoor nog geen planschadeovereenkomsten zijn gesloten. Ook de planschade die volgt uit (algehele) herzieningen van bestemmingsplannen, die de gemeente opstelt, blijft voor rekening van de gemeente. De advieskosten van een verzoek om toekenning planschadevergoeding en de rente op de planschadekosten kunnen niet bij initiatiefnemers worden neergelegd met een overeenkomst. Deze kosten blijven daarom voor de gemeente,

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 2

Verplichting ten aanzien van ingehuurd personeel

Wanneer wij gebruik maken van ingehuurd personeel, brengt dat een aantal verplichtingen met zich mee. Sinds 1 juli 2012 moeten bedrijven die arbeidskrachten ter beschikking stellen aan andere bedrijven voldoen aan de registratieplicht Waadi (Wet allocatie arbeidskrachten door intermediairs). Dit betekent dat in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel moet staan vermeld dat het bedrijf arbeidskrachten ter beschikking stelt aan andere werkgevers. Deze registratieplicht Waadi heeft ook consequenties voor bedrijven die personeel inlenen. Als zij zaken doen met een bedrijf dat niet goed geregistreerd staat, dan lopen ook zij het risico op een boete van € 12.000 of meer voor elke arbeidskracht die via een niet-geregistreerd bedrijf aan het werk is. Bedrijven kunnen via de Waadi-check op de site van de Kamer van Koophandel controleren of het uitlenende bedrijf staat geregistreerd.

Verder kunnen wij aansprakelijk worden gesteld voor de afdracht van loonbelasting en btw voor inhuurkrachten. Dit zal met name gelden in geval van een faillissement. Voor zelfstandigen kunnen wij een en ander ondervangen door jaarlijks een VAR-verklaring op te vragen. Bij detachering- en uitzendbureaus kan gebruik worden gemaakt van een zogeheten g-rekening. Dit gebeurt op dit moment bij een detacheringsbureau.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Loon- en prijsstijgingen

Voor de bekostiging van de loon- en prijsstijgingen werken we met een stelpost in de begroting. Deze stelpost wordt gevoed door de prijsontwikkeling binnen de algemene uitkering en de inflatiecorrectie op belastingen en heffingen. Als gemeente lopen we het risico dat de stelpost niet toereikend is om de werkelijke loon- en prijsstijgingen op te vangen.

Kansklasse : 3

Gevolgklasse : 5

Boetes bij niet tijdige besluitvorming of informatieverstrekking

In het kader van de Wet dwangsom & beroep bij niet tijdig beslissen kan de gemeente een dwangsom verschuldigd zijn wanneer een besluit niet tijdig wordt genomen. Intern zijn procedures uitgezet om deze dwangsommen zoveel mogelijk te voorkomen.

Voor de afhandeling van verzoeken in het kader van de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB) gelden kortere afhandelingstermijnen. Ook zijn er bureaus actief die een WOB-verzoek doen - meestal over een vaag onderwerp - en die niet het antwoord, maar vooral de termijnen van

beantwoording in de gaten houden in de hoop dat de gemeente een fout maakt. De kans dat een dwangsom betaald moet worden is bij dit soort verzoeken dus groter.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Proceskostenvergoeding

Door het bepaalde in artikel 7:15 van de Algemene wet bestuursrecht loopt de gemeente het risico dat zij de kosten moet vergoeden van een indiener van een bezwaar- of beroepsschrift. Kostenvergoeding vindt alleen plaats indien het bezwaar of beroep gegrond wordt verklaard "wegens aan het bestuursorgaan te wijten onrechtmatigheid". Per geval bedragen deze kosten (in beginsel) minimaal € 490. Meest reëel is een kostenvergoeding van € 980. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor een kostenvergoeding zijn streng. Het college schat het risico dan ook in als beperkt.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 1

Overige claims

Financiële consequenties van schadeclaims kunnen niet worden voorzien en zijn daarom niet in de begroting opgenomen. Nadelige gevolgen van claims hebben daardoor direct invloed op de financiële positie van de gemeente.

Vennootschapsbelasting

In mei 2015 is de Wet modernisering Vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen aangenomen. Dat betekent dat overheidsondernemingen, bijvoorbeeld van gemeenten, provincies en waterschappen, per 1 januari 2016 belastingplichtig worden voor de vennootschapsbelasting.

Met deze wet wil de Nederlandse overheid, op aangeven van de Europese Commissie, gelijkheid creëren tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen: voor overheidsondernemingen gelden straks dezelfde verplichtingen voor de vennootschapsbelasting als voor private ondernemingen.

De gemeente moet zelf bepalen voor welke activiteiten zij belastingplichtig wordt voor de vennootschapsbelasting. In dit traject hebben wij samenwerking gezocht met de gemeenten Rheden, Lingewaard en Overbetuwe. PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. adviseert ons hierbij.

Per gemeentelijke activiteit wordt in beeld gebracht of deze activiteit wel of geen fiscale onderneming (en daarmee wel of niet belastingplichtig) is. Vervolgens wordt bepaald of een belastingplichtige activiteit al dan niet onder een vrijstelling valt. In de gepubliceerde wetgeving is zoveel als mogelijk aangesloten bij de huidige wetgeving en jurisprudentie, maar daarnaast is sprake van nieuwe specifieke regels voor overheidslichamen. Hierdoor bestaat over bepaalde punten in het wetsvoorstel nog onduidelijkheid over hoe deze regels toegepast moeten worden. Vanwege deze onduidelijkheden hebben een aantal belanghebbende partijen, zoals het IPO en de VNG afspraken gemaakt om een praktische handreiking op te stellen. Wellicht zal deze handreiking voor de onzekere categorie van activiteiten soelaas kunnen bieden. Als alternatief kan het ook zijn dat sommige activiteiten met de Belastingdienst afgestemd zullen moeten worden om zekerheid te krijgen over het feit of deze activiteiten belastingplichtig zullen worden. En in sommige gevallen zal uiteindelijk de Hoge Raad beslissen.

Vooralsnog is een eerste analyse gemaakt van de activiteiten die mogelijk belast kunnen worden met vennootschapsbelasting. In het vervolg van dit jaar zullen de mogelijke activiteiten dieper onderzocht worden om uiteindelijk een prognose te maken van de eventueel te betalen vennootschapsbelasting.

Kansklasse : 4

Gevolgklasse : 3

Meldplicht datalekken en uitbreiding boetebevoegdheid Cbp

Met ingang van 1 januari 2016 zijn zowel private als publieke organisaties die persoonsgegevens verwerken verplicht om inbreuken op de beveiliging te melden die leiden tot bijvoorbeeld diefstal, verlies of misbruik van persoonsgegevens. Het doel van de meldplicht is om tot een betere bescherming van persoonsgegevens te komen.

Verder kan het College bescherming persoonsgegevens (Cbp) in meer gevallen een bestuurlijke boete opleggen aan overtreders van privacyregels. Het Cbp mag nu alleen een bestuurlijke boete opleggen bij een overtreding van een administratief voorschrift, bijvoorbeeld de verplichting om de verwerking van persoonsgegevens te melden. Vanaf 1 januari 2016 is dat ook mogelijk bij schending van meer algemene verplichtingen die de wet stelt aan gebruik en verwerking van persoonsgegevens.

Kansklasse : 2

Gevolgklasse : 5

Verbonden partijen

Zoals in de paragraaf verbonden partijen is weergegeven, participeert de gemeente in een aantal verbonden partijen. De deelname kan financiële risico's met zich meebrengen, omdat het uitgavenbeleid door het bestuur van het samenwerkingsverband wordt bepaald en niet door de individuele gemeenten. Ook kunnen autonome ontwikkelingen in de uitvoering van bestaande regionale taken leiden tot tekorten. Op dit moment speelt er met name een risico ten aanzien van Permar WS en, in geringere mate, ten aanzien van GovUnited.

Gemeenschappelijke regeling Permar WS

De Gemeenschappelijke Regeling Permar WS had in 2014 een negatief exploitatieresultaat. Op grond van de gemeenschappelijke regeling wordt het negatieve exploitatiesaldo ten laste gebracht van de algemene reserve/ het weerstandsvermogen van Permar WS. De algemene reserve/ het weerstandsvermogen van Permar is nihil en dit betekent dat de deelnemende gemeenten de tekorten moeten aanvullen door storting van een extra gemeentelijke bijdrage.

Permar heeft in 2013 een reorganisatie ondergaan. Dit heeft wel geleid tot een kostenvermindering, maar dit is onvoldoende om de verminderde rijkssubsidie op te vangen. Vanaf 2015 is de Participatiewet van kracht. Dit is een extra risico voor de exploitatie van Permar WS. Er is één financiering voor de Wsw en WWB. De instroom in de Wsw is gestopt vanaf 2015 en gemeenten krijgen ruimte om zelf beschut werk te organiseren. Er komt zowel een daling van het aantal Wsw plaatsen als een efficiencykorting op de Wsw van € 500 per jaar per Wsw plek. Dit betekent dat de Wsw zoals Permar WS deze nu uitvoert langzaam leeg gaat lopen. Dit heeft grote gevolgen voor de exploitatie van Permar WS. Het is op dit moment nog onduidelijk welke rol Permar bij de deelnemende gemeenten krijgt bij de uitvoering van de Participatiewet.

Permar WS gaat in 2015 uit van een exploitatietekort van circa € 1 miljoen. In het najaar presenteerde Permar WS de begroting voor 2016 met een meerjarenbegroting. In deze meerjarenbegroting wordt uitgegaan van aanzienlijke tekorten. Dit leidt tot een stijging van het risico ten opzichte van hetgeen gepresenteerd is in de jaarstukken 2014.

Kansklasse : 5

Gevolgklasse : 5

GovUnited

Stichting GovUnited is een samenwerkingsverband van gemeenten op het gebied van de e-overheid. De gemeente Renkum is lid maar neemt geen zitting in het bestuur van de stichting. Dit

betekent dat in het geval dat de stichting failliet zou gaan, de gemeente Renkum hier niet op kan worden aangesproken.

Renkum heeft haar aandeel in de voorfinanciering van de ontwikkeling van de midoffice suite vooruitbetaald aan GovUnited in 2012. Daarmee is de gemeente Renkum niet meer hoofdelijk aansprakelijk voor de volledige som van de verplichting tussen de stichting GovUnited en de stichting ICTU. Jaarlijks vindt de verrekening plaats met de verschuldigde vergoeding voor het gebruik van de midoffice suite. Het risico neemt daardoor jaarlijks af en valt eind 2016 weg.

Kansklasse : 1

Gevolgklasse : 3

Grondbeleid

De gemeentelijke projectenportefeuille omvat diverse projecten. Van deze projecten wordt een prognose gemaakt van de verwachte uitkomst van het project op het moment dat het project in exploitatie wordt genomen. Wanneer een tekort wordt verwacht, wordt voor dit verlies een voorziening getroffen. Dit betekent dat deze risico's direct worden afgedekt.

Van de projecten die nog niet in exploitatie zijn genomen, loopt de gemeente risico dat de boekwaarde niet wordt terugverdiend. De boekwaarde per 31-12-2015 van deze projecten bedraagt totaal € 752.000. Hiervan is € 203.000 meegenomen als risico.

Daarnaast is sprake van een renterisico bij het niet volgens planning realiseren van de verwachte opbrengsten. Dit risico is in kansklasse 3 ingedeeld.

Als gevolg van de situatie op de woningmarkt staan de grondprijzen de laatste tijd onder druk. Dit kan betekenen dat de grondprijs, waarmee gerekend is voor de totale verwachte opbrengsten inmiddels boven de marktwaarde ligt. Voor het bepalen van een meer reële grondprijs is een inschatting gemaakt op basis van een aantal taxaties voor grondprijzen die de afgelopen jaren uitgevoerd zijn voor diverse projecten. Gezien het feit dat deze projecten niet 1 op 1 te vergelijken zijn gaat het hierbij om een benadering van de grondprijs. Tevens zijn de risico's van de betreffende projecten verschillend. Op basis van deze benadering bedraagt het totale risico € 1.882.000.

Kansklasse : divers

Gevolgklasse : 5

Subsidies

Het risico van mogelijke frictiekosten bij gesubsidieerde instellingen als gevolg van doorgevoerde taakstellingen, is meegenomen onder de risico's bij de taakstellingen.

Financiële kengetallen

	Netto schuldquote	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
A	Vaste schulden	21.800	32.178	29.188
B	Netto vlottende schuld	10.254		
C	Overlopende passiva	1.742		
D	Financiële activa incl. doorgelende gelden	18.201	19.586	4.379
E	Uitzettingen < 1 jaar	6.560		
F	Liquide middelen	29		
G	Overlopende activa	891		
H	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	62.458	76.297	75.590
	Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	13 %	17 %	33 %

	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
A	Vaste schulden	21.800	32.178	29.188
B	Netto vlottende schuld	10.254		
C	Overlopende passiva	1.742		
D	Financiële activa excl. doorgeleende gelden	18.201	19.586	4.379
E	Uitzettingen < 1 jaar	6.500		
F	Liquide middelen	29		
G	Overlopende activa	891		
H	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	62.458	76.297	75.590
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	13 %	17 %	33 %

	Solvabiliteitsratio	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
A	Eigen Vermogen	25.704	21.947	19.833
B	Totaal Passiva (vast en vlottend)	72.147	65.774	61.079
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	36 %	33 %	32 %

	Kengetal grondexploitatie	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
A	Niet in exploitatie genomen bouwgronden	712	752	758
B	Bouwgronden in exploitatie	6.565	6.369	2.147
C	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	62.458	76.297	75.590
	Grondexploitatie (A+B)/C x 100%	12 %	9 %	4 %

	Structurele exploitatieruimte	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
A	Totale structurele lasten	63.717	81.776	76.346
B	Totale structurele baten	63.968	82.446	77.581
C	Totale structurele toevoegingen aan de reserves	0		
D	Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	0		
E	Totaal baten (excl. Mutaties reserves)	62.458	76.297	75.590
	Structurele exploitatieruimte ((B-A)+(D-C))/(E) x 100%	0 %	1%	2%

	Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
A	OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	299	304	316
B	Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	248	252	252
C	Afvalstoffenheffing voor een gezin	282	279	280
D	Eventuele heffingskorting	0	0	0
E	Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde (A+B+C-D)	828	834	848
F	Woonlasten landelijke gemiddelde voor gezin in t-1	697	704	716
	Woonlasten t.o.v. landelijke gemiddelde jaar er voor (E/F) x 100%	119 %	118 %	118 %

Bijlage 3 Financiering

Risicobeheer

Renterisicobeheer

Het renterisico van een gemeente is te verdelen in renterisico over vlottende schuld (looptijd < 1 jaar) en renterisico over vaste schuld (looptijd > 1 jaar).

Het renterisico over vlottende schuld wordt bepaald in relatie tot de kasgeldlimiet. Deze limiet geeft de maximaal toegestane omvang van de vlottende schuld weer. De hoogte van de kasgeldlimiet is een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage van de omvang van de begroting per 1 januari. In tabel A vindt voor 2016 de toetsing aan de kasgeldlimiet voor de gemeente Renkum plaats.

Uit de tabel blijkt dat wij in 2016 gemiddeld genomen kunnen voldoen aan de kasgeldlimiet. Wij zijn er daarbij vanuit gegaan dat in 2015 nog een langlopende lening zal worden aangetrokken van € 6,5 miljoen.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
Omvang begroting 1-1-2016 (=grondslag)	77.560			
(1) Toegestane kasgeldlimiet				
- in procenten van de grondslag	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
- in bedrag	6.593	6.593	6.593	6.593
(2) Omvang vlottende schuld	5.463	4.749	4.034	3.320
- opgenomen gelden < 1 jaar	5.463	4.749	4.034	3.320
- schuld in rekening-courant				
- gestorte gelden door derden < 1 jaar				
- overige geldleningen (niet vaste schuld)				
(3) Vlottende middelen				
- contante gelden in kas				
- tegoeden in rekening-courant				
- overige uitstaande gelden < 1 jaar				
Toets kasgeldlimiet				
(4) Totaal netto vlottende schuld (2 - 3)	5.463	4.749	4.034	3.320
Toegestane kasgeldlimiet (1)	6.593	6.593	6.593	6.593
Ruimte (1) – (4)	1.130	1.844	2.558	3.273

Tabel A Kasgeldlimiet

Het renterisico over vaste schuld wordt gezien in relatie tot de renterisiconorm. Deze norm geeft de maximaal toegestane omvang van dat deel van de vaste schuld waarover renterisico wordt gelopen weer. De norm houdt in dat we maximaal over 20 % van het begrotingstotaal renterisico mogen lopen. De raming van de ruimte/overschrijding voor de jaren 2016 tot en met 2019 is weergegeven in tabel B.

<i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2017	2018	2019
(1) Renteherzieningen				
(2) Aflossingen	2.652	2.140	2.150	2.161
(3) Renterisico (1+2)	2.652	2.140	2.150	2.161
(4) Renterisiconorm	15.512	15.512	15.512	15.512
(5a) Ruimte onder renterisiconorm (4 > 3)	12.860	13.372	13.362	13.351
(5b) Overschrijding renterisiconorm (3 > 4)	-	-	-	-
Berekening renterisiconorm				
(4a) Begrotingstotaal 2010	77.560			
(4b) Vastgesteld percentage	20%			
(4) Renterisiconorm (4a x 4b)	15.512			

Tabel B Renterisiconorm 2016 t/m 2019

Kredietrisicobeheer

In tabel C vindt u een overzicht van de door de gemeente Renkum verstrekte gelden, gegroepeerd per risicogroep. De groepen zijn (globaal) gerangschikt naar oplopend risico.

Risicogroep <i>Bedragen x € 1.000</i>	Met/zonder (hyp.) zekerheid	Restant schuld per 1-1-2015
Gemeenten/provincies	zonder	
Overheidsbanken	zonder	9
Financiële instellingen (A en hoger)	zonder	2.082
Overige toegestane instellingen volgens treasurystatuut	met en zonder	875
Totaal		2.966

Tabel C Kredietrisico op verstrekte gelden

Gemeentefinanciering

Financiering

De leningenportefeuille per 31 december 2015 is weergegeven in tabel D. De mutaties in 2016 en de invloed hiervan op de gemiddelde rente is terug te vinden in tabel E.

Leningnummer	Oorspr. bedrag	Aanvang	Einde looptijd	Rente	Aflossing 2015	Restant 31-12-2015
400101261	4.000	2005	2015	3,38 %	400	0
063431	8.500	2006	2016	3,99 %	850	850
40106846	3.000	2011	2021	2,85 %	300	1.800
40107281	3.000	2012	2022	2,63 %	300	2.100
40.109.666	5.000	2015	2025	0,56 %	0	5.000
Nieuw	6.500	2015	2025	1,00 %	0	6.500
Lening optisport	728	2015	2029	4,96 %	0	728
Totaal					1.850	16.978
Projectlening	5.830	2014	2034	project	0	5.830
Projectlening	9.370	2014	2054	project	0	9.370
Totaal					1.850	32.178

Tabel D Leningenportefeuille (bedragen x € 1.000)

Bedragen x € 1.000	Bedrag	Gemiddelde rente
Stand per 1 januari 2016	16.978	1,59 %
Nieuwe leningen		
Reguliere aflossingen	2.652	2,35 %
Vervroegde aflossingen		
Renteaanpassingen (oud percentage)		
Renteaanpassingen (nieuw percentage)		
Stand per 31 december 2016	14.326	1,45 %

Tabel E Mutaties in leningenportefeuille (excl. projectleningen)

Uitzetting

De door de gemeente uitgezette (lange termijn) gelden zijn als volgt onder te verdelen:

Bedragen x € 1.000	Stand per 1-1-2015	Gemiddeld Rendement
Deelnemingen	1.057	19,08
Leningen	1.909	0,01
Totaal	2.966	

Tabel F Uitgezette gelden

Relatiebeheer

Huisbankier van de gemeente Renkum is de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Het grootste deel van onze reguliere bankzaken loopt via deze bank. Door de invoering van het Schatkistbankieren per 1-1-2014 moeten wij overtollige middelen overboeken naar de schatkist. Op het gebied van gemeentefinanciering wordt gebruik gemaakt van diverse financiële instellingen. Voordat middelen worden aangetrokken of uitgezet, worden offertes aangevraagd bij minimaal twee instellingen. Vervolgens wordt gekozen voor die instantie die de meest gunstige condities voor de gemeente aanbiedt.

Kasbeheer

Evenals voor lange termijn financiering wordt ook voor korte termijn financiering de tarieven van een tweetal instellingen met elkaar vergeleken.

Bijlage 4 Incidentele baten en lasten

In deze bijlage is een specificatie opgenomen van de incidentele baten en lasten in de meerjarenbegroting. Na het totaaloverzicht in de volgende tabel, worden de posten puntsgewijs toegelicht.

Incidentele baten en lasten <i>Bedragen x € 1.000</i>	2016	2017	2018	2019
Programma 1				
1F. Bijstand (BUIG)	179	275		
1F. Permar	276			
Programma 5				
5B Wegenonderhoud	268			
Programma 7				
7C Verkiezingen	0	39	39	39
7G. Formatie sociale zaken	176	86		
Algemene dekkingsmiddelen				
Onvoorziene uitgaven	165	165	165	165
Buffer	150	300	300	
Stelpost vervangingsinvesteringen (reservering vrijval rente en afschrijving)		97	103	206
Totaal incidentele baten en lasten	1.214	962	607	410
Waarvan baten	0	0	0	0
Waarvan lasten	1.214	962	607	410

Bijstand (BUIG)

Met ingang van 1 januari 2015 wordt het budget dat wij ontvangen voor de Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten (BUIG) anders vastgesteld. Dit leidt ertoe dat wij toegroeien naar een voor onze gemeente onvoordelig objectief verdeelmodel. De wijze waarop gemeenten gecompenseerd kunnen worden voor budgetoverschrijdingen, de zogeheten vangnetregeling, is eveneens nadelig gewijzigd.

Wij gaan er vanuit dat het economisch herstel zich pas vanaf 2017 zal vertalen in een toename van het aantal banen. Dit betekent dat het BUIG-budget ontoereikend zal zijn om de kosten voor uitkeringen voor levensonderhoud te dekken. Voor 2016 gaan wij uit van een aanvullend tekort van € 179.000 en voor 2017 van € 275.000.

Permar

In het Uitvoeringsplan Participatiewet onderdeel arbeidsmarktondersteuning is het beleid vastgesteld voor:

- arbeidsmarktondersteuning van gemeentelijke uitkeringsgerechtigden;
- instroom- en begeleidingskosten van werknemers met een loonwaarde van 40%-80%;
- begeleidingskosten van werknemers die beschut werken;
- financiering van de oude Wsw-werknemers.

De financiële consequenties van dit beleid zijn verwerkt in de Najaarsnota 2015. Daarbij is rekening gehouden met de uitgaven van de afgelopen jaren en de budgetten die het Rijk

beschikbaar stelt. Naast de inzet van het Participatiebudget, dat onderdeel is geworden van het budget Sociaal Domein van het rijk, worden de uitgaven gedeeltelijk gefinancierd uit de Reserve participatie en re-integratie. De uitvoering van de Participatiewet en de Wet banenafpraak is net begonnen en is nog voortdurend aan verandering onderhevig. Er zijn nog veel onzekerheden waarbij gemeenten bovendien afhankelijk zijn van externe factoren die grote invloed hebben op de mate van succes.

Ten aanzien van de uitvoering van de Wsw door Permar, is het uitgangspunt dat de rijksbijdrage voldoende is voor de uitvoering van de Wsw taken. Wanneer Permar niet in staat is om de exploitatie binnen de rijksbijdrage sluitend te krijgen, moeten de deelnemende gemeenten naar rato bijdragen. Op basis van de begroting 2016 van Permar zijn we uitgegaan van het meest negatieve scenario voor 2016. Dit betekent ten opzichte van de begroting een verwachte extra bijdrage aan de Permar van € 276.000.

Wegonderhoud

Uit analyse van de weginspecties in maart 2014 blijkt dat de kwaliteit van onze wegen de afgelopen twee jaar verder achteruit is gegaan. Nadat in 2012 gekozen is voor niveau C en het werken met een budgetplanning, is onderhoud gepleegd tot 'het geld op was', waardoor achterstallig onderhoud is ontstaan. Daardoor blijkt de kwaliteit van de wegen harder achteruit te gaan dan wij in 2012 nog verwachtten. In de Begroting 2015 is vastgesteld in 2016 een extra budget van € 268.000 ter beschikking te stellen voor het onderhoud van ons wegareaal.

Met het extra budget kan het wegonderhoud de komende jaren op de belangrijkste wegen op niveau B worden uitgevoerd, en de overige wegen op niveau C. De verkeersveiligheid en het comfort krijgen daarbij prioriteit.

Verkiezingen

Afhankelijk van het aantal geplande verkiezingen in het jaar, is budget opgenomen.

Formatie sociale zaken

Onze organisatie is volop in ontwikkeling. Nieuwe taken komen bij de gemeente, andere taken worden uitbesteed, dan wel in samenwerking met andere gemeenten uitgevoerd. Tegelijkertijd hebben wij een taakstelling te realiseren. Als gevolg van een toename van het aantal werkprocessen en uitkeringsdossiers binnen sociale zaken, is tijdelijk extra formatiebudget beschikbaar gesteld.

Onvoorziene uitgaven

In de begroting is jaarlijks een post onvoorzien van € 165.000 incidenteel opgenomen. Deze post wordt als dekkingsmiddel gezien voor onvoorziene uitgaven.

Buffer

De meerjarenbegroting vertoont op dit moment positieve saldi. Dit kan de indruk wekken dat er middelen beschikbaar zijn om beleid te intensiveren, dan wel nieuw beleid te initiëren. Wij vinden dat op dit moment echter niet verantwoord. De laatste periode worden wij regelmatig geconfronteerd met aanzienlijke schommelingen in onze begroting als gevolg van externe factoren. Zo zien wij bijvoorbeeld grote mutaties binnen de algemene uitkering van het gemeentefonds, inclusief het sociaal domein en binnen de inkomensvoorziening. Deze risico's zijn ook verwoord in de paragraaf weerstandsvermogen. Om deze risico's te kunnen opvangen, zetten wij diverse bronnen in. Naast de weerstandsreserve, onbenutte belastingcapaciteit en de post onvoorzien, zijn de positieve begrotingssaldi een van die bronnen. Om te benadrukken dat de positieve begrotingssaldi in feite "beklemd" zijn, en om meer stabiliteit te realiseren binnen onze begroting, stellen wij voor om gedurende deze coalitieperiode een buffer op te nemen in de begroting.

Stelpost vervangingsinvesteringen (reservering vrijval rente en afschrijving)

De vrijval van rente en afschrijving wordt binnen de begroting gereserveerd voor vervangingsinvesteringen. Zolang hier geen concrete investeringen tegenover staan, betreft het een incidentele last.

Bijlage 5 Berekening EMU-saldo

Op 10 juli 2007 is een wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) doorgevoerd. Deze wijziging houdt ondermeer in dat gemeenten verplicht zijn in de begroting en uitvoeringsstukken informatie op te nemen over het (geraamde) EMU-saldo. Met deze paragraaf voldoen wij aan die verplichting.

De berekening van het geraamde EMU-saldo over de jaren 2015 tot en met 2017 is weergegeven in de volgende tabel.

	<i>Bedragen x € 1.000</i>	Begroot 2015 na wijzigingen	Begroot 2016	Begroot 2017
1.	Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-3.727	-2.093	-2.287
2.	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	2.604	18.044	3.075
3.	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.023	1.215	1.384
4.	Investerings in (im)materiële activa die op de balans worden geactiveerd	9.336	15.539	1.358
5.	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4.			
6.	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op de exploitatie verantwoord			
7.	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)			
8.	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voor zover transacties niet op exploitatie verantwoord	162	4.333	2.148
9.	Lasten op balanspost Voorzieningen voor zover deze transacties met derden betreffen	2.020	806	490
10.	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder een van de bovenstaande posten			
11.	Verkoop van effecten: verwachte boekwinst op de exploitatie			
	Berekend EMU-saldo	-11.294	5.154	2.472

Bijlage 6 Meerjareninvesteringsplan

	Investering	Jaar van investering	Afs. termijn	Kapitaallasten				
				2016	2017	2018	2019	2020
Vervangingsinvesteringen:								
Diverse inventaris	4	2016	10/15/20	0	1	1	1	1
Diverse inventaris	27	2017	10/15/20		2	3	3	3
Diverse inventaris	132	2018	10/15/20			12	18	18
Diverse inventaris	241	2019	10/15/20				16	22
subtotaal inventaris	404			0	3	16	38	44
Diversen ICT	630	2016	4/6	96	163	158	152	93
Diversen ICT	610	2017	4		101	174	168	162
Diversen ICT	0	2018	4			0	0	0
subtotaal ICT	1.240			96	264	332	320	255
Tractie	236	2016	7/10	26	41	40	39	38
Tractie	720	2017	7/10		75	120	116	112
Tractie	106	2018	7/10			10	15	14
Tractie	75	2020	7/10					7
subtotaal tractie	1.137			26	116	170	170	171
Gemeentewerf	16	2019	20				1	2
Verkeer								
Subtotaal vervangingsinvesteringen	2.797			122	383	518	529	472
Nieuwe investeringen:								
Geen	0							
Subtotaal nieuwe investeringen	0			0	0	0	0	0
Totaal	2.797			122	383	518	529	472

*) de vervangingsinvesteringen m.b.t. onderwijshuisvesting (uit het Integraal HuisvestingsPlan; IHP) worden via separate raadsvoorstellen aan uw raad aangeboden

Bijlage 7 Investerings- en financieringsstaat

	Stand 31-12- 2015	Vermeerdering	Vermindering	Stand 31-12- 2016	Vermeerdering	Vermindering	Stand 31-12- 2017
<i>Bedragen x € 1.000</i>							
INVESTERINGEN							
Vaste activa							
Materiële vaste activa	44.412	15.539	2.837	57.114	1.358	3.070	55.402
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0	0
Financiële vaste activa	19.586	0	15.207	4.379	0	5	4.374
Totaal	63.998	15.539	18.044	61.493	1.358	3.075	59.776
FINANCIERINGEN							
Eigen vermogen	21.947	10	2.124	19.833	19	2.418	17.434
Langlopende geldleningen	32.178	0	2.990	29.188	0	2.150	27.038
Voorzieningen	11.649	1.215	806	12.058	1.384	490	12.952
Totaal	65.774	1.225	5.920	61.079	1.404	5.059	57.424
Financieringsstekort/ - overschot	1.776			-414			- 2.352
Voorraad grondexploitatie	7.239			2.906			758
Financieringsstekort inclusief grondexploitatie	- 5.463			-3.320			- 3.111

	Vermeer dering	Vermin dering	Stand 31-12-2018	Vermeer dering	Vermin dering	Stand 31-12-2019
<i>Bedragen x 1.000</i>						
INVESTERINGEN						
Vaste activa						
Materiële vaste activa	238	2.905	52.735	257	2.730	50.262
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0
Financiële vaste activa	0	5	4.369	0	5	4.364
Totaal	238	2.910	57.104	257	2.735	54.626
FINANCIERINGEN						
Eigen vermogen	8	497	16.945	91	445	16.591
Langlopende geldleningen	0	2.161	24.877	0	2.171	22.706
Voorzienen	1.523	723	13.752	1.689	1.384	14.057
Totaal	1.531	3.380	55.574	1.780	4.000	53.355
Financieringsstekort			-1.530			-1.272
Voorraad grondexploitatie			758			758
Financieringsstekort inclusief grondexploitatie			-2.288			- 2.030

Bijlage 8 Totaaloverzicht bijstellingen en ombuigingen

Op basis van de besluitvorming tot nu toe zijn de volgende bijstellingen en ombuigingen te realiseren in de jaren 2016 en verder.

Begroting 2015 <i>Bedragen x € 1.000</i>	Herkomst	2016	2017	2018	2019	2020
1. Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg						
Taken integreren in sociaal loket	Begroting 2014	0	78	78	78	78
7. Verdere bundeling inspanningen na overdracht taken Wet op de jeugdzorg	Ombuigingsscenario's cat. 3/4	0	25	75	75	75
Taakstelling Sociaal domein	Mei-/ septembercirculaire'14/ NJN '15	1.444	2.056	2.682	2.129	4.447
3. Milieu, klimaat & duurzaamheid						
11. Overdragen grootschaliger bos en landschap	Ombuigingsscenario's cat. 3/4	25	25	25	25	25
5. Openbare ruimte						
13. Onderhoud bepaalde parken, hertenkamp, kinderboerderij door groepen particulieren	Ombuigingsscenario's cat. 3/4	42	42	42	42	42
Gemeentelijke begraafplaatsen en aula's	Begrotingsscan	25				
Beheer begraafplaatsen	Begroting 2014	50				
Beheer en onderhoud sportterreinen/ sport	Begrotingsscan/ Aanvullende maatregelen 2013/ Begroting 2014	50	50	50	50	50
7. Inwoner, bestuur & organisatie						
Maatschappelijk vastgoed	Begroting 2014	250	0	0	0	0
Overheveling buitenonderhoud	Meicirculaire 2014	118	116	112	112	112
Personeel volgt budget/ aanvullende efficiencytaakstelling	Begroting 2014/ aanvullende maatregelen 2013	140	210	210	210	210
ICT	Begroting 2014	0	100	100	100	100
Onderhoudskosten gemeentelijk vastgoed	Begroting 2014	90	90	90	90	90
Integraal beheer openbare ruimte	Begroting 2014	126	212	212	212	212
Totaal		2.360	3.004	3.676	3.123	5.441

Bijlage 9 Welk beleid is voor handen?

01 Maatschappelijke participatie, inkomen & zorg

1A. Algemene voorzieningen

Arbeidsparticipatie

- Gemeenschappelijke regeling Permar WS 2011

Mantelzorg

- uitvoeringsplan Mantelzorg 2015

Sociale samenhang en leefbaarheid

- Kadernota sociaal domein 'De kunst van samenleven in Renkum, de transformatie'
- Nota Integraal Jeugdbeleid Gemeente 2011

1B. Gezondheid

- Regionale en lokale nota gezondheidsbeleid "Gezond Verbinden" 2012-2014(2015)

1C. Sport

- Kadernota en uitvoeringsprogramma 'Sportief verbinden'

1D. Educatie

Lokale educatieve agenda

- Uitvoeringsplan VVE 2015 - 2018

Peuterspeelzaalwerk

- Verordening Kinderopvang gemeente Renkum 2013
- Kwaliteitsregels peuterspeelzaalwerk Renkum
- Aanvullende Subsidieregel peuterspeelzaalwerk en VVE-voorziening gemeente Renkum (2013 ev)

Inburgering en integratie

- Verordening wet inburgering

Openbaar bibliotheekwerk

- Gemeentelijk Bibliotheekbeleidskader 2012 - 2015

1E. Minima

- Nota: Naar een integraal en activerend minimabeleid 2015 t/m 2018, vastgesteld d.d. 17-12-2014;
- Verordening GelrePas 2015, vastgesteld d.d. 24-06-2015.
- Beleidsplan Integrale Schuldhulpverlening 2013 - 2015.

1F. Inkomensvoorziening

- Verordening Individuele Inkomenstoelage gemeente Renkum 2015;
- Verordening Studietoelage gemeente Renkum 2015;
- Afstemmingsverordening Participatie wet, IOAW en IOAZ en Bbz2004 gemeente Renkum 2015;
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive 2015;
- Verordening Tegenprestatie gemeente Renkum 2015
- Re-integratieverordening Participatiewet 2015.

1G. Maatwerkvoorzieningen

Sociaal Domein

- Kadernota Sociaal Domein "De kunst van samen leven in de gemeente Renkum, de transformatie".
- Verordening voorzieningen maatschappelijke ondersteuning 2015

Jeugd

- Verordening jeugdwet

Leerlingenvervoer

- Verordening leerlingenvervoer

02 Ruimtelijke ontwikkeling, wonen & mobiliteit

2A. Ruimtelijke ontwikkeling

- Strategische Visie 2040 (2010)
- Ruimtelijke Visie 2025 (2011)
- Economische Visie (2011)
- Sociale Visie (2009)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Klingelbeekseweg (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Veentjesbrug (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Schaapsdrift (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Cardanuslaan (2011)
- Basisvisie Landgoederen & Buitenplaatsen (2013)
- Businessplan voor de bedrijfsomgeving Renkum (2012)
- Nota Grondbeleid 2007
- Methodiek Projectmanagement RO-projecten (herziene versie 2012)

2B. Wonen

- Nota Wonen (2014, januari 2014 vastgesteld door de Raad)
- Notitie Wonen en Zorg (vastgesteld door de Raad 29 april 2015)
- Investeringsprogramma ISV 2010 - 2014 Gemeente Renkum
- Bestuursovereenkomst Verstedelijking & Mobiliteit Subregio: Arnhem Noord 2012 - 2014 (vastgesteld door de stadsregioraad Arnhem-Nijmegen)
- Regionale Huisvestingsverordening Stadsregio Arnhem Nijmegen 2013 (vastgesteld door Stadsregioraad, nieuwe verordening volgt najaar 2015)

2C. Bestemmingsplannen

- Zie 2A

2D. Omgevingsvergunning

- Welstandsnota 2013 (vastgesteld 27-3-2013)
- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma Omgevingsrecht en overige taken Team Vergunning, Toezicht & Handhaving 2011
- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma 2013/2014

2E. Mobiliteit

- Gemeentelijk Verkeer en Vervoersplan (GVVP) (2010)
- Meerjaren Uitvoeringsprogramma GVVP 2011-2014 (MUP) (geherprioriteerd juni 2013)
- Beleidsregels uitritten en uitwegen (2012)
- Parkeernota Gemeente Renkum (vastgesteld 26-2-2014)

03 Milieu, klimaat & duurzaamheid

3A. Milieu en duurzaamheid

- Milieunota Renkum/ Milieukader 2013-2016 (24-4-2013)
- Geluidsbeleidsplan 2009
- Nota Bodembeleid Renkum 2010
- Kadernota Duurzaam Renkum 2010

3B. Energie en klimaat

- Milieunota Renkum 2013-2016
- Kadernota Duurzaam Renkum 2010

3C. Bos en landschap

- Landschapontwikkelingsplan LOP 2006. Actualisatie 2016
- Visie Landgoederen en Buitenplaatsen 29-5-2013 (kaderstellend)
- Bosbeleidsplan Gemeente Renkum 2003-2013 (beheerplan). Actualisatie eind 2016.

3D. Water en riolering

- vGRP+ 2016 t/m 2020, inclusief Watervisie.

3E. Afvalverwijdering en -verwerking

- Afvalbeleidsplan: 'Grondstoffen zijn nodig, restafval is onnodig' (2016)

04 Veiligheid

4A. Integraal veiligheidsbeleid

- Integraal Veiligheidsbeleid Gemeente Renkum 2011-2013

4B. Toezicht en handhaving

- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma Omgevingsrecht en overige taken Team Vergunning, Toezicht & Handhaving (2011)
- Handhavingsbeleid en Uitvoeringsprogramma (2013/2014)

4C. Veilig thuis

- Regiovisie aanpak huiselijk geweld
- Protocol melding huiselijk geweld en kindermishandeling voor de gemeente is onder handen

05 Openbare ruimte

5A. Groenonderhoud

- Beleidsplan Groenbeheer 2012
- Speelruimteplan: 'Ruimte voor spelen, bewegen, ontdekken en ontmoeten 2010'
- Groenstructuurplan 'Buiten Zicht' gemeente Renkum 2015

5B. Wegen, straten en pleinen

- Beleidsnota Wegbeheer 2013-2017
- Actualisatienota Wegbeheer 2015-2017 (16-09-2014 vastgesteld)
- Renkums Licht doorgelicht 2006-2015. Deze nota wordt begin 2016 vervangen door een nieuw beleidsplan.

06 Economie & Cultuur

6A. Ondernemen en bedrijvigheid

- Economische Visie (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Klingelbeekseweg (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Veentjesbrug (2011)
- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Schaapsdrijf (2011)

- Gebiedsvisie Bedrijventerrein Cardanuslaan (2011)
- Businessplan voor de bedrijfsomgeving Renkum (2012)

6B. Recreatie en toerisme

- Ruimtelijke Visie 2025 (2011)
- Toeristisch Recreatief Ontwikkelingsplan 2006 (TROP)

6C. Kunst, cultuur en cultuurhistorie

- Cultuurvisie 2005 – 2015
- Beleidsnota Archeologie 2010
- Welstandsnota 2013 (vastgesteld 27-3-2013)
- Basisvisie Landgoederen & Buitenplaatsen 2013

07 Inwoner, bestuur & organisatie

7A. Bestuursfilosofie en inwonerparticipatie

- Nota Burgerparticipatie (25-6-2013, kaderstellend)
- Bestuursfilosofie (25-6-13, kaderstellend)

7B. Organisatieontwikkeling

- N.v.t.

7C. Servicepunt

- n.v.t.

7D. ICT

- N.v.t.

7E. Belastingen

- Verordening op de heffing en de invordering van onroerende zaakbelastingen (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van belasting op roerende woon- en bedrijfsruimten (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van hondenbelasting (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van rioolheffing (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van afvalstoffenheffing (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van toeristenbelasting (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van marktgelden (2011)
- Verordening op de heffing en de invordering van leges (2014)
- Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten (2014)
- Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen (2012)

7F. Vastgoed

Onderwijshuisvesting

- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Renkum 2015
- Verordening materiële financiële gelijkstelling onderwijs gemeente Renkum 2007
- Integraal huisvestingsplan 2013-2020
- Actualisering Integraal Huisvestingsplan (13-12-2013)
- Integraal huisvestingsplan Renkum/Heelsum (25-9-2013)
- Beleidsnota onderwijshuisvesting gemeente Renkum 2011

Sportaccommodaties

- Kadernota en uitvoeringsprogramma 'Sportief Verbinden'

7G. Bestuur en organisatie

- Toekomstvisie 2030
- Archiefverordening
- Integriteitsbeleid 2001 en evaluatienota 2004
- Mandaatregeling
- Verordening vergoedingen commissie en raad
- Verordening vergoeding wethouders
- Financiële en controleverordening Gemeente Renkum
- Organisatie en mandaatbesluit
- Informatiebeleidsplan
- Dienstverleningsconcept

Bijlage 10 Exploitatieoverzicht Projecten

Projecten grondexploitatie	Grond aankoop	Bouwrijp maken/sanering	Planbegeleiding	Financiering	Overige kosten	Totale kosten	Verkoop grond	Overige inkomsten	Totale inkomsten	Boekwaarde	Voorziening	Boekwaarde na voorziening
<i>Bedragen x € 1.000</i>												
Projecten met exploitatieberekening												
<i>3B4bouwgrondexploitatie</i>												
Stand per 31-12-14	1.815	20	898	1.336	1.575	5.647	1.786	124	1.910	3.737	1.845	1.892
2015	0	0	42	57	48	147	0	53	53	93	254	-161
2016	0	0	21	9	49	78	960	54	1.014	-935	0	-935
2017	0	0	5	3	0	8	805	0	805	-797	0	-797
Totaal	1.815	20	965	1.405	1.675	5.880	3.551	231	3.782	2.099	2.099	0
<i>Oosterbeek hoog</i>												
Stand per 31-12-14	5.715	248	633	1.622	204	8.422	3.321	94	3.415	5.007	4.155	852
2015	0	171	20	25	80	296	0	173	173	123	-16	139
2016	0	0	4	5	0	9	1.000	0	1.000	-991	0	-991
Totaal	5.715	419	578	1.652	280	8.727	4.321	267	4.588	4.139	4.139	0
<i>Dalzone</i>												
Stand per 31-12-14	1.725	151	682	1.010	28	3.596	704	465	1.169	2.427	60	2.367
2015	0	3	22	59	2	86	0	82	82	4	0	4
2016	0	0	10	12	0	22	2.266	0	2.266	-2.244	0	-2.244
2017	0	0	2	1	0	3	130	0	130	-127	0	-127
Totaal	1.725	154	716	1.082	30	3.717	3.100	547	3.647	60	60	0
<i>Doorwerth</i>												
<i>Centrum/Mozartlaan</i>												
Stand per 31-12-14	0	275	709	143	120	1.247	56	79	135	1.112	896	216
2015	0	0	6	6	0	12	0	0	0	12	8	4
2016	0	0	4	1	0	5	225	0	225	-220	0	-220
Totaal	0	275	719	150	120	1.264	281	79	360	904	904	0
<i>Dennenkamp (woningbouw)</i>												
Stand per 31-12-14	319	53	730	325	82	1.509	0	200	200	1.309	20	1.289
2015	0	60	26	39	0	125	350	60	410	-285	-11	-274
2016	0	0	23	5	0	28	1.050	0	1.400	-1.022	0	-1.022
2017	0	0	2	5	0	7	0	0	0	7	0	7
Totaal	319	113	781	374	82	1.669	1.400	260	1.660	9	9	0
<i>Bergerhof</i>												
Stand per 31-12-14	0	8	228	-50	2	188	479	240	719	-531	-479	52
2015	0	0	3	-2	0	1	0	51	51	-50	-102	-52
Realisatie resultaat										581		
Totaal	0	8	231	-52	2	189	479	291	770	0	0	0
Totaal									7.211	7.211	0	0

Een negatieve waarde bij de boekwaarde betreft een voordelig resultaat.

Door afrondingen kan de som van de afzonderlijke onderdelen afwijken van het totaal.

Projecten grondexploitatie	Grond aankoop	Bouwrijp maken/sanering	Planbegeleiding	Financiering	Overige kosten	Totale kosten	Verkoop grond	Overige inkomsten	Totale inkomsten	Boekwaarde	Voorziening	Boekwaarde na voorziening
Bedragen x € 1.000												
Projecten zonder exploitatieberekening												
<i>Talsmalaan</i>												
Stand per 31-12-14	340	0	75	67	0	482	0	0	0	482	0	482
2015	0	0	10	13	0	23	0	0	0	23	0	23
2016	0	0	5	0	0	5	0	0	0	5	0	5
Totaal	340	0	90	80	0	510	0	0	0	510	0	510
<i>Veritasweg</i>												
Stand per 31-12-14	54	3	64	92	17	230	0	0	0	230	0	230
2015	0	0	15	7	0	22	0	5	5	17	0	17
2016	0	0	3	0	0	3	0	3	3	0	0	3
Totaal	54	3	82	99	17	255	0	12	0	247	0	247
Totaal boekwaarde										757		757

Een negatieve waarde bij de boekwaarde betreft een voordelig resultaat.

Door afrondingen kan de som van de afzonderlijke onderdelen afwijken van het totaal.

Overige projecten	Grond aankoop	Bouwrijp maken/sanering	Planbegeleiding	Financiering	Overige kosten	Totale kosten	Verkoop grond	Overige inkomsten	Totale inkomsten	Boekwaarde	Voorziening	Boekwaarde na voorziening
Bedragen x € 1.000												
<i>Willemssen Naaldhout</i>												
Stand per 31-12-14	0	0	142	40	6	188	0	23	23	165	34	131
2015	0	0	1	4	0	5	0	0	0	5	0	5
2016	0	0	14	4	0	18	0	0	0	18	0	18
2017	0	0	14	4	0	18	0	22	22	-4	0	-4
2018 en verder	0	0	10	0	0	10	0	160	160	-150	0	-150
Totaal	0	0	181	52	6	239	0	205	205	34	34	0
<i>Wolfsheide</i>												
Stand per 31-12-14	0	0	235	55	11	301	0	270	270	31	69	-38
2015	0	0	15	-1	400	414	0	376	376	38	7	31
2016	0	0	7	0	0	7	0	0	0	7	0	7
2017	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	257	54	411	722	0	646	646	76	76	0
<i>Projecten dorpsvernieuwing</i>												
Stand per 31-12-14	0	0	28	0	0	28	0	0	0	28	0	28
2015			27			27		55	55	-28	0	-28
Totaal	0	0	55	0	0	55	0	55	55	0	0	0
Totaal boekwaarde										110	110	0

Een negatieve waarde bij de boekwaarde betreft een voordelig resultaat.

Door afrondingen kan de som van de afzonderlijke onderdelen afwijken van het totaal.

Vaststelling Begroting 2016

Aldus vastgesteld in de raad van de gemeente Renkum in haar openbare vergadering van 4 november 2015.

De raad van de gemeente Renkum

de griffier,

de voorzitter,

mr. J.I.M. le Comte

J.P. Gebben